

A TARTALOMBÓL

- ◆ Kortárs hazai igehirdetők:
Tóth János
- ◆ Igehirdetések
- ◆ Bibliatanulmány:
A παράκλητος exegetikai kérdései
- ◆ Bibliai tájak – emberek
- ◆ Báruk ujjlenyomata
- ◆ Ősi időmérés
- ◆ Elhunyt John Stott
- ◆ Et homo factus est
- ◆ Időnként
- ◆ A vízbe fojtott újrakeresztelők
- ◆ Rottmayer Jánosról
- ◆ „Jöjjön el a te országod...” – Az érzelmi intelligencia és a jövő
- ◆ Misszió a harmadik évezredben
- ◆ Lehetséges, mert elképzelhető

TARTALOMJEGYZÉK

HIRDESD AZ IGÉT!

Kortárs igehirdetők prédikációi – Tótos János: „...szolgatársad vagyok”	1
Nagy Ferenc: „Vesszőszál hajt ki Isai törzsökéről”	3
C. H. Spurgeon: A ledőlt sövény	6

BIBLIATANULMÁNY

Almási Tibor: A jánosi παράκλητος-tan exegetikai kérdései	8
---	---

BIBLIAI TÁJAK – EMBEREK

Hershel Shanks: Jeremiás írnokának ujjlenyomata	11
Timothy John Turnham: Ősi időmérés	15

A SZOLGÁLAT ÚTJÁN

Tim Stafford: Elhunyt John Stott	19
--	----

ISTEN NÉPE A GYÜLEKEZETBEN

Hegy András: Et homo factus est	23
---------------------------------------	----

ISTEN NÉPE A CSALÁDBAN

Szebeni Olivér: Időnként	30
--------------------------------	----

MISSZIÓTÖRTÉNETI SZEMELVÉNYEK

Szöllősi Tibor: Vízbe fojtott újrakeresztelők	34
---	----

MÉCSSES A TE IGÉD

Dr. Matus István: „Jöjjön el a te országod...” Reménységgel a jövő felé. Az érzelmi intelligencia és a jövő	38
---	----

TANULMÁNYI SZEMLE

Hegy András: Misszió a harmadik évezredben (2.)	48
Szebeni Olivér: Végjáték	57

ISTEN NÉPE A TÁRSADALOMBAN

Dr. Mészáros Kálmán: Vallásközi dialógus tapasztalatai Isztambulban.....	59
--	----

Címlapon: A pecséttlenyomaton vélhetően Báruknak, Jeremiás próféta írnokának ujjlenyomata található. Agyaggyűrűradékba nyomták a lezárt irattekercset hitelesítő pecsétnyomót. E pecsétgyűrűradék megőrizte a készítőjének ujjlenyomatát is. Ezt az ujjlenyomatot tartalmazó pecsétet egy ismert gyűjtő, Shlomo Moussaieff birtokolja. (A cikk a 11. oldalon olvasható.)

Baptista lelkeszi szakfolyóirat

2011. negyedik negyedév

XXI. évfolyam

4. szám

A Magyarországi Baptista Egyház kiadványa

Felelős szerkesztő: *Lukács Tamás*

Felelős kiadó: *dr. Mészáros Kálmán* egyházelnök

Tördelőszerkesztő: *Lukács Tamás*

Teológiai szaklektor: *dr. Gerzsenyi László*

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

1068 Budapest, Benczúr u. 31.

Telefon: 06-1-352-9993

Fax: 06-1-352-9707

E-mail: ltg952@pr.hu

<http://szolgatars.fw.hu>

Nyomda: Mátyus Bt., Dabas

A folyóirat önköltségi áron megvásárolható és előfizethető a Baptista Kiadónál.

Egy szám ára: 650 Ft,
egyéves előfizetési díj: 2600 Ft.

Megjelenik: negyedévente

ISSN 1218-425X

H I R D E S D A Z I G É T !

Kortárs igehirdetők prédikációi

Tőtös János

„...szolgatársad vagyok”

Jelenések 19,10

Megható bemutatkozás keretében ismerkedhetünk meg Atyánk égi követivel és szolgálatukkal. János imádni akarta az Úr angyalát, aki neki az eljövendő dolgokat kijelentette, és ezt visszautasítva csodálatos kijelentéseket tett: „szolgatársad vagyok”, „a Jézusról való bizonyágtétel a prófétaság lelke”, „az Istent imádd!”.

Mindhárom üzenet igen bátorító nemcsak az apostol számára, de minden igazi hívő számára is.

A bemutatkozásban nagy horderejű titkok bontakoznak ki: Isten angyala szolgatársa Jánosnak. A Zsidókhoz írt levél aláhúzza ezt az igazságot, és kijelenti az angyalokról: „*Vajon ezek nem szolgáló lelkek-e mind, akik azokért küldettek szolgálatra, akik örökölni fogják az üdvösséget?*” (Zsid 1,14) Rengeteg élményt sorakoztat fel János a Jelenések könyvében mindarról, amit látott, ez az utóbbi is magára vonja nemcsak János figyelmét és csodálatát, hanem a mienket is. Egy Urat szolgálni, igazi társnak lenni, földöntúli lény a földivel egy szolgálatban.

Ebben a kifejezésben, hogy „szolgatársad vagyok”, a jelenre utal. Nemcsak a múltban, nemcsak majd a jövőben, hanem itt és most. Milyen bátorítást jelentett ez Jánosnak Patmosz szigetén! János gondolatvilágán sem vonulhatott át az, hogy ő ajánlja magát mint szolgatárs az angyalnak.

A Jézusról való bizonyágtétel a szolgálat lényege, amit János hűségesen végzett, és ezért a bizonyágtételért kellett száműzetésben élnie a szigeten.

János szívében és ajkán ott volt a bizonyágtétel az Úr Jézusról. Mindig készen állt bizonyágot tenni róla: haláláról, feltámadásáról, megmentő szeretetéről. Ez az a bizonyágtétel, amely minket is Isten angyalainak szolgatársává avat. Így lehetünk bizonyágai alkalmas és alkalmatlan időben. Lehetséges, hogy nagyobb tömeg előtt kell bizonyágot tenni, vagy csak egy személynek, ahogyan Filep evangélista is tette a járatlan úton.

Akik a Jézus bizonyágtételét hordozzák, egymásnak is szolgatársai. Ez egy nagy áldás, hiszen az angyalokat nem látjuk, nem tudunk velük társalogni, de a Jézusról szóló bizonyágtétel szolgálatában fáradozókkal megoszthatjuk tapasztalatainkat, ahogy Isten lehetőségeket nyit a bizonyágtételre, vagy épp az elutasítás a közöny megnyilvánulásait is.

A Kol 4,7 Tükhikoszról jegyzi fel, hogy „*hű szolgatársam az Úrban*”. Pál nem akármiről nyilatkozik így! Mindig számíthatott rá. Milyen kellemetlen érzés, amikor a szolgatár-

sak elfordulnak egymástól. Péter apostol amikor az első püncösd alkalmával előállt – vele volt a többi tanítvány is. Annyira egyek voltak, hogy ha bármelyikük szólt volna, ugyanaz lett volna az üzenet! „*Ekkor előállt Péter a tizenegygyel, felemelte a hangját, és így szólt hozzájuk: »Zsidó férfiak, és Jeruzsálem minden lakója! Vegyétek ezt tudomásul, és figyeljetek szavaimra!«*” (ApCsel 2,14)

„...a Jézusról való bizonyágtétel a prófétaság lelke.” (Jel 19,10)

Az ószövetségi üdvtörténeti kor idején a legnagyobb prófétai üzenetek Jézus Krisztus személyével kapcsolatosak, előretételek szoltak érkezéséről, szolgálatáról, szenvedéséről, dicsőségéről stb. János apostol szolgálat és a mienk is ugyanúgy Jézus Krisztusról szól, a vele kapcsolatos beteljesedésekről, és azokról, amik ezután teljeseznek be, azaz második eljövételéről.

A bizonyágtételt áthatja a Szentlélek, erőt, autoritást (felhatalmazást) biztosít a szolgatárs részére.

Az Úr angyala nemcsak a bizonyágtétevé testvérek segítőtje, szolgatársa, hanem valóban otthonos az Isten imádatában is. Arra biztatta Jánost is, hogy Istent imádj. János evangéliumában megjegyezte az Úr szavait az imádatl kapcsolatosan. „*Lélekben és igazságban*” imádni az Atyát, mert ő ilyen imádókat keres. Ha keresni kell, ez azt jelenti, hogy nem túl

Ismeretlen illusztrátor: Isten ígéretei igazzá lesznek. János látja az élet fáját

sok van belőle. János imádhatta az Atyát és Jézus Krisztust a csodálatos kijelentésekért, amelyeket átvehetett Patmosz szigetén. A kijelentések és a próféciák fejtegetése azóta könyvtárakra menő magyarázatokat öltött, azonban alázatosan meghajolva az Úr előtt be kell ismernünk, hogy még mindig vannak titkok, amelyeket nem értünk a Jelenések könyvéből. Imádhatta Istent a mennyei Jeruzsálemért, ahol polgárjoga van, amelynek fundamentumán ott van az ő neve is.

Henry Howard: *A hatodik trombitászó*

János nem számol be a száműzetés borzalmairól, a nehézségekről, mert az Úr kijelentésével volt elfoglalva, azután pedig az imádattal. Az angyal bátorítása felemelő volt a számára: „*az Istent imádd*”. Lehet, hogy a zsoldár nem került napirendre Jánosnál: „*Hívj segítségül engem a nyomorúság idején! Én megszabadítlak, és te dicsőítesz engem.*” (Zsolt 50,15) Isten imádása, dicsőítése sokszor volt már előhírnöke a szabadulásnak. Gondoljunk csak Pálra és Szilászra, amikor dicséretet énekeltek a börtönben kalodába szorított kezekkel, és az Úr meglátogatta őket, és ki is szabadította.

Imádjuk mi is az Urat, hiszen odaát, az ő országában ez lesz a legfőbb szolgálatunk!

*

Tőtös János nyugalmazott lelkipásztor Szilágynagyfaluban született 1947. október 9-én, baptista család harmadik gyermekeként, ugyanitt végezte az általános és szakmai iskolát is. A középiskolát pedig Szilágysomlyón. A hatvanas évek ébredési hullámai Szilágynagyfalut is elérték, ebben az időben következett el a megtérése, 1962 augusztusában.

A katonai szolgálat után, 1971 tavaszán házasságot kötött *Deák Erzsébet*tal, és az Úr négy gyermekkel áldotta meg őket. Már két gyermekük volt, amikor az Úr hívását felismerve elvé-

gezte a bukaresti baptista szemináriumot 1974–1978 között. A teológiai évek alatt felesége volt a „családfenntartó”, és Isten csodálatos gondoskodását tapasztalhatták meg ez idő alatt is.

1978 novemberében volt a lelkipásztorrá avatása Szilágynagyfaluban, amikor a Securitate emberei az ünnepi ebédjükét megmérgezték, de senki se halt meg. E helyen 1982 karácsonyáig szolgált. Nehéz, elnyomástól terhelt időben sikerült az imaház mintegy egyharmadnyi mérettel történő megnagyobbítása.

Az aradi II. számú gyülekezetben 1983–1996 között szolgált. Az Úr megsegítette ebben az időben, amikor is Angyalkúton gyülekezetet plántáltak, valamint 1993–1996 között megszerezte a Master of Divinity diplomát a Central Baptist Seminary (Minneapolis, Minnesota államból) aradi kirendeltségén. (Három éven át angol nyelven folyt a tanítás.) Valamennyire kamatoztathatta ezt az áldást a nagyváradi missziói bibliaiskolában, valamint a teológiai fakultáson, Kolozsváron, majd a székelyföldi bibliaiskolában is.

1996–2003 között Szalárdon szolgált, akkor épült az új imaház. Erre az időre esik a romamisszió elindulása is Szalárdon és Hegyközszentmiklóson. Áldott alkalmakat éltek meg az öregek otthonában is.

2003–2010 között a székelyföldi Erdőszentgyörgyön szolgált, ahol új imaház épülhetett ebben az időben, és gyülekezetplántásban is fáradozhatott: Havadtő, Gyulakuta, Kelemenelke helységeken és más környező falvakban is.

2004-ben *Borzási István* lelkipásztor testvér segítségével kiadta a *Korai eső* című verseskötetet (interneten: korai-eso.blogspot.com).

2010 nyarán, miután már egy évet is szolgált mint nyugdíjas lelkipásztor Erdőszentgyörgyön, átköltözött feleségével Vecsésre, gyermekei közelébe.

Idősebb fiukat, *iff. Tőtös Jánost*, akit presbiterré avattak, és kirendeltek a gyülekezetplántásra, igyekeznek támogatni szolgálatában. Kondoroson és Orosházán *Papp János* testvér ügyintézői szolgálatában is vállal segítséget, valamint más meghívásoknak is igyekszik eleget tenni.

Nagy Ferenc

„Vesszőszál hajt ki Isai törzsökéről”

Ézsaiás 11,1–10

Az Újszövetség legelső mondatában ezt a kijelentést olvashatjuk Megváltónkról: „Jézus Krisztus a Dávid fia”. – Amikor Jézus egyszer elment hazájába, Názáretbe, ahol tanított a zsinagógában, álmélkodva kérdezték: „*Honnan van ebben ez a bölcsesség és ez a csodatevő erő? Hát nem az ács fia ez? Nem Máriának hívják-e az anyját, testvéreit meg Jakabnak, Józsefnek, Simonnak és Júdásnak? Nem közöttünk élnek-e nővérei is valahányan?*” (Mt 13,54–56) Mind a négy evangélium közli ezt az eseményt. Tehát a názáretiek szerint Jézus Józsefnek és Máriának a fia! Ők azonban nem tudtak többet Urunk születéséről, csak annyit, hogy Jézus József és Mária természetes leszármazottja. Amit a közbeszédből az emberek Urunkról megtudhattak, kevés volt ahhoz, hogy róla hiteles képet alkothassanak.

Egyszer az Úr, amikor együtt voltak a farizeusok (egy csoportja), megkérdezte: „*»Mi a véleményetek a Krisztusról? Kinek a fia?« Ezt felelték: »Dávidé.« Majd újabb kérdést tett fel nekik: »Hogyan nevezheti akkor Dávid a Lélek által Urának, amikor ezt mondja: Így szól az Úr az én uramhoz: Ül az én jobbomra, amíg lábad alá nem vetem ellenségeidet. Ha tehát Dávid Urának szólítja őt – a Krisztust (Zsolt 110,1) –, miképpen lehet a Fia?« De senki sem tudott neki felelni egyetlen szót sem, és megkérdezni sem merte őt többé senki attól a naptól fogva.*” (Mt 22,42–46) Az elismerten tekintélyes írásismerők sem tudtak válaszolni Jézus kérdésére!

Itt kell megemlíteni Máriának Erzsébetnél tett látogatását. Erzsébet (Zakariás pap felesége) időskora ellenére részeseült hasonló kegyelemben, mint Mária. Máriánál még nem jött el annak az ideje, hogy a Józseffel kötött frigy gyümölcse beérjen, ennek csupán az elhatározás, az erkölcsi rend iránti tisztelet volt az akadály. Zakariás és Erzsébet esetében más a helyzet. Ők már régen átlépték azt az élettani határt, amely után már semmiképpen sem reménykedhettek imádságaik meghallgattatásában, abban, hogy frigyüket Isten végül mégis megkoronázza áldásával. De hát Istennél semmi sem lehetetlen. – Az ígéretek gyermekei (Bemerítő János és Jézus) együtt kezdik el a rejtett, majd pedig a látható, az isteni rendeltetés szerinti életet. Mivel Máriának az angyali üzenetből tudomására jutott Erzsébetnek az Úrtól való felmagasztaltatása is, sietve elindult hozzá, hogy együtt örüljenek a kegyelem Istene rajtuk kinyitott hatalmának.

Az Újszövetség legbájosabb és legsodálatosabb, meg nem ismétlődő eseménye áll előttünk ebben a találkozásban. Mária, amikor megérkezett az örömeiben és „szégyenében” is elrejtőzött Erzsébet házába, köszöntötte őt. Ő

pedig Mária köszöntését meghallva érezte, hogy a még méhében hordozott és meg sem született gyermeke ujjongva rebent. Akiről pedig megmondattott, hogy anyja méhétől fogva proféta lesz, a még meg sem született Megváltó jelenlétét már profétaként megsejtette. Erzsébet pedig Szentlélekkel telten Urának nevezte a Mária méhében nyugvó Magzatot, és följazott lélekkel fölkiáltott: „*Áldott vagy te az asszonyok között, és áldott a te méhed gyümölcse!*” Ezekről a titkokról senki más nem tudott!

Jézus nem utasította vissza soha, ha Dávid fiának szólították. De arról tudunk, hogy amikor a gyermekek hozsannáztak a templomban, és Dávid Fiaként köszöntötték Jézust, a főpapok és írástudók Urunkat akarták arra kényszeríteni, hogy némitsa el a gyermekeket. – Jézus nem azért volt Dávid fia, mert József Dávid leszármazottja volt. Jézus Józsefet nem nevezte atyjának, hanem csak a mennyei Atyát. Ezt viszont sokszor megtette, és amint ismeretes is, éppen ezért ítélték a zsidók kereszthalálra, mert Isten Fiának nevezte magát a nagytanácsban (Lk 22,70)!

Izraelben nem imádkozhatott úgy senki sem, hogy az Örökkévalót merészen Atyjának nevezze. Így Istennel egyenlővé tenné magát a gyarló imádkozó. Ez pedig istenkáromlásnak számított volna! – Amikor a tizenkét éves Jézusra a kereső szülők rátaláltak a templomban, szemrehányón mondta Mária: *Hogy tehetted ezt velünk? Íme, apád és én nagy bánattal kerestünk téged.* – Nem tudjátok – mondta Jézus –, *hogy nekem az én Atyámnak házában kell lennem?* – A szülők ezt a választ nem értették! És ez még sokáig így volt.

Az Úrtól tanult imádságnak, sokan nem tudják, vagy nem gondolnak rá, hogy a legfontosabb szava a megszólítás: *mi Atyánk.* – A János-evangélium első fejezete azért is igen

Federico Zuccaro Andrea del Sarto: A látogatás

fontos a számunkra, mert az igének az e világi létét megelőző életét is ismerteti, és a földre jövetelét, a testetöltés csodáját is feltárja! Az evangélium egyik híradása arról szól, hogy Urunk, bár saját világába jött, de az övéi nem fogadták be. Ugyanakkor azokat, akik befogadták, felhatalmazta arra, hogy Isten gyermekeivé legyenek. Tehát a Krisztusban hívőknek felhatalmazásuk van arra, hogy Istent atyjuknak nevezzék. Ez azt is jelenti, hogy Krisztus által visszafogadott gyermekei vagyunk Istennek, nem béresek, hanem fiak. Ez a legnagyobb elrendeződés Isten és az ember viszonyában!

Most pedig azt a kérdést, amelyet Jézus a farizeusok elé tárt, de nem tudták megválaszolni, tehát azt, hogy miként lehet Krisztus Dávid fia, megkíséreljük mi megválaszolni. Ehhez azonban először kérdezzük meg a Bibliát, hogy kicsoda Dávid!

Nem mindenki tudja, hogy *Károlyi Gáspár* lefordította a protestánsok által ma is használatos bibliai könyvek mellett az úgynevezett deuterokanonikus (másodlagosan kanonikus) könyveket is. Ezeket a Magyar Bibliatársulat 1996 után újra lefordította és kiadta. Ebben a munkában fordítóként, lektorként vagy szerkesztőként többen is részt vettek, baptista részről *Hetényi Attila* és *Páth Géza* testvér is. Ehhez a gyűjteményhez tartozik: Jézus, Sirák fia könyve. A 47. fejezetben Dávidról ezeket írja:

Úgy játszott az oroszlánokkal, mint kis kecskebakokkal, a medvékkel pedig, mint kosokkal a nyájból. Nemde még ifjúságában megölte az óriást, és elhárította a nép gyalázatát, amikor felemelte kezét a parittyakövel, és csúfá tette Góliát hencegését? Mivel segítségül hívta a Magasságos Urat, ő erőt adott jobbjának, hogy hatalmas embert döntsön le a harcban, és népe szarvát fölemelje. Minden dolgában hálát adott az Úrnak, dicséret szavával a Magasságos Szentnek. Teljes szívből éneket zengett, és megmutatta Alkotója iránti szeretetét. Énekeseket állított az áldozati oltár elé, és hangjuktól édessé vált a dallam. Az ünnepeknek ékes rendet adott. A tökéletességig fokozta az ünnepek pompáját, amikor az Úr szent nevét dicsérték, és hajnalról kezdve visszhangzott a szent hely. (3–10. v.)

Ezekon kívül még sok szépet mondhatott volna Dávidról. Viszont nem említi meg súlyos botlásait, gonosz tetteit és kegyetlenségeit, amelyek minden mértéket felülmúltak. Ezeket mi sem soroljuk elő, mégis szabad és kell beszélni róluk! Azért is, mert a Biblia nem hallgatja el azokat. A bűnösök könnyen megbotránkoznak más bűnösök gonoszságait látva, míg a saját bűneik iránt lojálisak, megengedők! Ugyanakkor azt is látni kell, hogy Isten előtt nincsen olyan érdeme egyetlen bűnösnek sem, amely által mentesülhetne a büntetés alól! Dávidnak is bűn-

hódnie kellett súlyosan gonosz tettei miatt! Az pedig teljességgel tarthatatlan, ha valaki a Biblia őszintesége miatt vágja földhöz a Szentírást, amint azt *Munkácsy* *Siralomház* című festményén a halálraítélt teszi.

Dávidról képet festeni lehetetlen. Ha énekel és imádkozik, szinte szárnyal, lebeg; ha üldözik, szánalmasan elhagyott, háromezren egyszerre kergetik; ha harcol, az ellenség hanyatt-homlok, esztét veszítve rohan, menekül; ha éhes vagy szomjas, kenyeret és vizet a gazdagtól sem kap; ha az ellene fellázadt gonosz fiába nyilat lönek, majdhogynem elájul. – A két legfontosabbat meg kell említeni Dávidról. Amikor Sámuel titokban felkente őt, az Úr lelke szállt rá, és attól kezdve vele is maradt (1Sám 16,13)! A második és a legfontosabb kijelentést róla Nátán próféta teszi: Ha majd letelik az idő – mondja az Úr –, és pihenni térsz őseidhez, fölemelem utódot, és szilárdá teszem királyságát. Atyja leszek, és ő fiam lesz. Ha bünt követ el, megfenyítem férfihoz illő bottal és embereknek kijáró csapásokkal. De nem vonom meg tőle szeretetemet. Így a te házad és királyságod örökre megmarad, és trónod örökre szilárd lesz. (2Sám 7,12–16)

Van egy olyan kijelentés Istenről a Tórában, egy olyan törvény, amely nem emberre szabott: *Nem ember az Isten, hogy hazudnék, nem embernek fia, hogy bármit megbánná.*

Menj el a fazekas házába, mert ott akarom közölni veled igéimet. (Jer 18,2)

Mond-e olyat, amit meg ne tenne, ígér-e olyat, amit nem teljesít? Ez arra mutat, hogy Isten önmagát korlátozza. Bár mindent megtehet, amit akar, de amit kimondott vagy megígért, azt nem másítja meg. Ez nem gyengeség, hanem Isten különös ereje, különös hatalma! Ilyen ereje az embernek nincs. Az ember csak azt teheti meg, csak azt akarhatja, amit összes képességei megengednek. Ugyanakkor a különböző törvények, és az embert körülvevő világ csak egy bizonyos határig nyújt számára mozgásteret, ezt a térséget át nem törheti! Ám

ebben a mozgástérben tehet jót és tehet rosszat is. Ezt az erőtlenséget megengedően gyakran csak így szoktuk mondani, hogy gyarló az ember.

Világosan kell látnunk, hogy Isten az önkorlátozó hatalmát értünk gyakorolja. Nem gondolhatja senki sem, hogy az Istenhez legközelebb álló emberek, mint például a próféták, minden aggálytól mentesen nézték a körülöttük zajló, végbenemő eseményeket. Jeremiás, aki sokszor aggályoskodott, többször kapott olyan parancsot Istentől, hogy vizsgálódjon, és akkor megérti maga is az érthetetlennek látszó dolgokat. Egyszer egy fazekasmesterhez küldte el őt az Úr. A fazekas éppen dolgozott a korongon, amikor a készülő edény elromlott. Akkor ugyanabból az agyagból egy másik edényt formált, saját tetszése szerint. A tanulság így fogalmazódott meg: Ezt mondja az Úr: Olyanok vagytok a kezemben, Izrael háza, mint az agyag a fazekas kezében. (Jer 18,1–12) De Izrael öntudatos emberek közössége, és önekik el kell fogadni az isteni szándékot: Jobbítsátok meg útjaitokat és tetteiteket!

Az alapige megértéséhez kezünkbe vettük a kulcsot. Nem történet, nem példázat, nem valami oktató költemény áll előttünk, hanem prófétai látomás. Egy fatönc, egy törzsök leképezve áll előttünk az igében. Maga az egykori fa sehol sem látható. Kivágatott. Magától értetődő, hogy ítélet zajlott le. A törzsök gyökereiről azonban hajtás sarjad. A növényvilágban régtől fogva ismert megújulás képe ábrázolódik ki szemlátomást. A fának is van neve általában, de itt személyneve van a törzsöknek. Isai törzsökéről hajt ki a vesszőszál, gyökereiről sarjad a hajtás. Az Úr lelke nyugszik rajta. Nem távozik el

Jézusban már beteljesedett vagy be fog teljesedni (szimbolikus vagy akár szó szerinti értelemben is).

A Sarj itt leírt képességei, tulajdonságai az evangéliumok tanúsága szerint Jézusban minden képzeletet felülmúlva bontakoztak ki és valósultak meg. Az emberek ámulva, a csodálkozás tágra nyílt szemével nézték az Úr tetteit, és lenyűgözve hallgatták az ajkáról elhangzó igéket. Fegyvere minden erővel szemben száján az ige, ajkán a szent Lehelet volt. Soha olyan látható vagy láthatatlan ellenerő nem támadt a világon, amelyet Jézus Igéjével nem győzhetett volna le!

Vesszőszál hajt ki Isai törzsökéről, hajtás sarjad gyökereiről. (Ézs 11,1)

Krisztusnak, Dávid Fiának uralmától nem választható el a békekorszak, a paradicsomi idők visszatérése sem. A békeidő szépsége és nyugalma olyan fenséges kiábrázolódásban jelenik meg a tekintet előtt, amelyhez foghatót a legmerészebb képzelőerő sem tud megújrázni! A farkas és a bórjú, a borjú és az oroslán együtt tanyáznak egy kisfiú felügyelete alatt. A kised a viperával, az alig elválasztott gyermek a mérges kígyóval játszik. Ehhez a korhoz a legpusztítóbb és alig elviselhető nyomorúságokon át, erőltetett menetben, de mégis reményteljesen közeledik a megváltottak nagy serege.

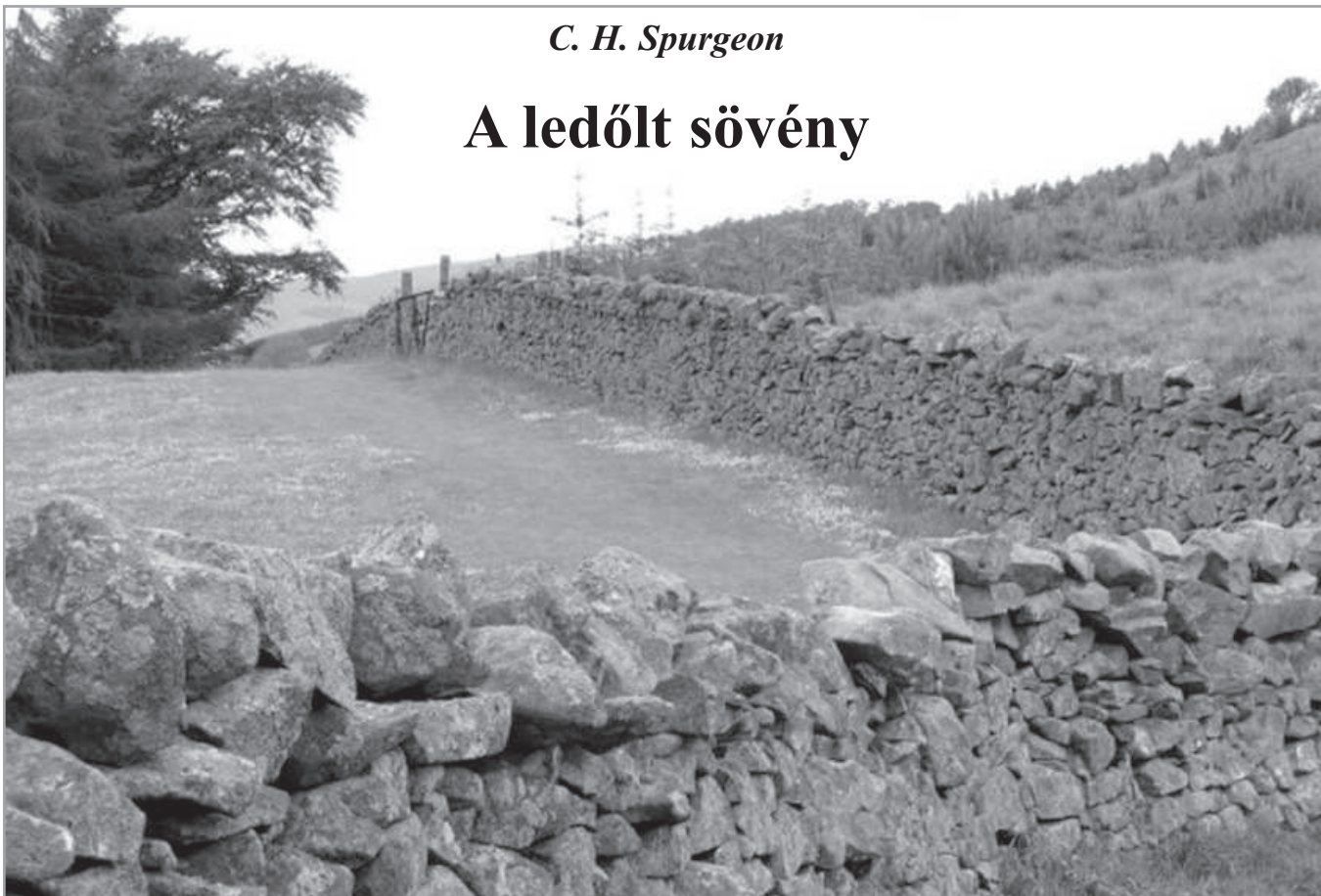
Amikor János (aki a vacsoraasztalnál Megváltónk keblén pihent, talán bánatos szívű Mesterét vigasztalva) végighordozta tekintetét a világtörténelem zivataros eseményein, hirtelen megzendült az ismerős hang: „*Én, Jézus küldtem el angyalomat, hogy ezekről bizonyosságot tegyen nektek a*

tőle soha. Isai pedig Dávid atyja volt. Dávid Fiával új élet, új korszak kezdődik el. Az erről az új hajtásról szóló minden ige

gyülekezetek előtt. Én vagyok Dávid gyökere és új hajtása, a fényes hajnalcsillag.” (Jel 22,16)

C. H. Spurgeon

A ledőlt sövény

Elmentem a lusta ember földje mellett, és az esztelen ember szőlője mellett, és láttam, hogy egészen fölverte a gaz, színét elfedte a gyom, és kőkerítése összedőlt. Amikor ezt láttam, elgondolkoztam, elnéztem, és ezt az okulást szereztem. (Péld 24,30–32)

A rest nem bántott senkit, nem volt tolvaj, sem útonálló. Nem volt kézzel foghatóan bűnös. Nem volt rossz ember. És mégis úgy találjuk, hogy talán nincs rosszabb ember a világon, mint aki nem jó, még arra sem elég jó, hogy rossz legyen. Magának szolgál, a saját kényelmét keresi. Nem akart sokáig aludni, már csak egy pillanatig, és mindjárt munkához lát. De ez a mindjárt sohasem jött el. Elveszett a halogatásban.

Sok olyan keresztyén van, aki az Isten dolgaiban rest, hanyag és közömbös. A kőfal, amely jellemét őrizte, leomlott. Pedig egykor jó gyepe volt, kőből épült. Keleten ez gyakori volt. Restünknek volt szántója és szőleje is. A burjánzó gaz azt is mutatta, hogy termékeny a talaj. Tehát hasznosítani könnyen lehetett volna, de a védő kőgyepe leomlott.

A családi nevelés, oktatás, a példás magatartás, vagy az Isten ígéjének ereje kőfal sokáig az ifjak életében. A rossztól óv, a jónak követésére pedig ösztönöz, erőt ad. De omladozni kezd az erős fal, amikor az ifjak könnyelmű beszédet folytatnak a szülők ódivatú tanításairól és szokásairól. Ismerek olyan fiatalokat, akik valóban keresztyének voltak, de elbuktak, mert rávették őket, hogy tegyék félre a szülőktől tanult elveket, hasznos tulajdonságokat, és kezdtek „szabadon” élni. *„Őrizd meg, fiam, atyád parancsolatját, és anyád tanítását el ne hagyd! Kösd azokat szívedre mindenkor, fűzd a nyakadba!”*

Remegek, amikor hallok valakiről, aki egyenként adja fel az evangélium lényeges elveit, és a szabadelvűségével

dicsekszik. Hallom, amint mondja: „Ez az én nézetem, de másnak is joga van saját nézetét megvallani.” Helyes ez a kifejezés, ha csupán a „nézetre” vonatkozik, de nem beszélhetünk így magáról az igazságról, melyet Isten jelentett ki: ez egy és változhatatlan, és mindenki köteles elfogadni. Ez nem a te nézeted az igazságról, hanem maga az igazság, mely megment, ha elfogadod. A középiskola szelleme megfoszt bennünket minden bizonyosságtól

Nem vagyunk vakbuzgók, de semmivel sem lennénk rosszabbak, ha úgy élnénk, hogy vakbuzgóknak neveznének bennünket. Egyik nap találkoztam egy emberrel, akit vakbuzgósággal vádoltak, s így szóltam hozzá: „Hadd rázzam meg a kezét, öreg barátom! Néha-néha szeretek vakbuzgókkal találkozni, mert ezek a régi pompás teremtések egyre ritkábbak, és az az anyag, melyből készültek, olyan jó, hogy ha több volna belőle, néhányat magunk között is láthatnánk. Manapság kevés gerinces embert látunk, a legtöbb a medúzák rendjébe tartozik.” „Légy állhatatos az igazsághoz!”

Egy másik sövény, amelyet elhanyagolunk, a magányos imádkozás szokása. Rendszeresen kell ezt gyakorolni, legalább reggel és este. Nagyon veszélyes az, ha anélkül nézünk az emberek szemébe, hogy előbb Isten színét láttuk volna; kimenni anélkül a világba, hogy bezártuk volna szívünket, és a kulcsot Istennek adtuk volna, annyit jelent, hogy nyitva hagytuk mindenféle szellemi csavargónak. Este nyugovóra térni, ahogy a disznó befekszik óljába anélkül, hogy megköszönnék Istennek aznap velünk közölt kegyelmét, szinte gyalázatos dolog. Sose engedd meg, hogy nagy rések legyenek magányos imádkozásod falán! A házi áhítat és a szószék a protestantizmus kőfala, és azért imádkozom, hogy ezek ne dőlhessenek le.

Egy másik sövény, amely a kegyességet őrzi, a hétközi esti összefüggésekben lelhető fel. Nem azokról beszélek, akik betegeket ápolnak, vagy a munkaviszonyuk (cselédek) nem teszi ezt lehetővé, hanem akiknek erre módjuk lenne, de nem élnek a lehetőséggel. Az így támadt réseken a sátán barmai bemennek, és határtalan károkat okoznak.

Vigyázzunk a bibliaolvasás kőfalára, és beszéljünk egymással Isten dolgairól. Isten Lelkének segítségével jó palánkot építhetünk a kísértések ellen, melyek különben betörnek lelkünk szőlőskertjébe, és elpusztítanak minden jó gyümölcsöt.

Sokan nagyon jó védelmet találtak a mindennapi élet számára a nyilvános hitvallás kőfalában. Nem bántam meg és sosem fogom megbánni azt a napot, amelyiken a kis Lark folyóhoz mentem Cambridgeshire-be, és ott a keresztségben eltemettem Krisztussal. Ezzel ellenére cselekedtem minden barátom véleményének, akiket csak tiszteltem és becsültem, de ahogy olvastam a görög Újszövetséget, kényszerítve éreztem magamat, hogy hitem megvallásaként bemerítkezzem, s úgy cselekedtem. Azon a napon – Isten kegyelméből – annak a tábornoknak taktikáját utánóztam, aki a végső győzelemig akart harcolni az ellenség ellen, ezért felgyújtatta hajóit, hogy ne legyen módja a visszavonulásra.

Akik azt gondoljátok, hogy az Úrrei lesztok, és mégis tárva-nyitva van a szívetek, tévedtek; el kellene különülnötök a világtól, és engedelmessé válni a hangnak, amely azt mondja, hogy „Jöjjetek ki közülük, és különüljete el!”; az üdvösség ígérete azoknak szól, akik szívükkel hisznek, és szájukkal bizonyoságot tesznek. Kérlek tehát, állítsd fel a kőfalat, tartsd jó karban, és ha bármelyik szakaszán ledőlne, építsd fel ismét, és mutasd meg életvezetéseddel, hogy Jézus követője vagy, és hogy nem szégyelled, hogy annak ismernek!

Van még egy kőfal, amelyet jellemiszilárdságnak nevezünk. Szent hitünk arra tanít bennünket, hogy határozottak legyünk Krisztus dolgaiban, és elszántak a bűnös szokásoktól való szabadulásra. „Ha szemed megbotráncoztat téged” – viselj szemellenzöt? Nem! „Vájd ki azt!” „Ha a kezed botráncoztat meg téged” – pólyáld be és kösd fel? Nem! „Vágd le azt és vesd el magadtól!” Az igazi vallás nagyon alapos abban, amit ajánl. Azt mondja, hogy ne érintsünk tisztátalan dolgot. Sokan azonban olyan gyengék, hogy nem tudnak nemet mondani a kísértések-re. Merj önálló lenni! Határozd el, hogy közel maradsz Krisztushoz! Légy makacsul szent, tántoríthatatlanul becsületes, elszántan jószívű, szilárdan egyeneslelkű! Ha Isten kegyelme

felépíti körüléd ezt a sövényt, maga a sátán is úgy érzi, hogy nem tud bejutni, és panaszkodik Istennek: „Nem te emeltél sövényt körülém?”

Most menjünk belülré, és nézzük meg, milyen következménye van annak, ha a kőfal ledől! Először is a mezsgye eltűnt. És most az a kérdés: keresztyén-e ő, vagy nem? A sövény olyan messze távolodott, hogy nem tudja, melyik Urának a birtoka, s melyik a gazdátlan, mint Csáky szalmája. Nem tudja, hogy ő maga a királyi uradalomba tartozik-e, vagy csak Pató Pál düledező tanyájához. S mindez a sövény karbantartásának hiánya miatt! Ha ép lenne a sövény, látható lenne a határ, nem lenne kérdéses, hogy kié a birtok, az Úr-é, vagy a sátán lett itt földesúr.

Ha a védő sövény kipusztul, a jó dolgok kimennek, és a rosszak benyomulnak. A leomlott kerítés az arra járó-kelőt szinte hívja: „gyere be!” És be is megy és zsákmányol. A sátán vagy a világ belép oda; és te csodálkozol? Minden kőbor kecske vagy ökör vagy eltévedt szamar többet pusztít el a megtermelt javakból, mint amennyit fel bír falni! Nincs értelme, hogy azt mondd: „Ne vígy minket kísértésbe!” Hisz te kísérted az ördögöt azzal, hogy nagy rés tátong a kőfalon!

Aztán még az a baj is bekövetkezik, hogy maga a föld is elmegy. Nem kérdezed, hogy lehet ez? – Palesztina sok részén, a domboldalon föl és alá fekszik a föld lépcsőzetesen, és fal tartja fenn. Mikor a fal leomlik, a talaj lépcsőről lépcsőre csúszik, és a szőlőtőkék és a fák vele együtt; aztán jön az eső, és teljesen elmossa a talajt, és semmi sem marad, csak kopár sziklák, melyeken egy pacsirta is éhen pusztulna. Ugyanígy az ember annyira elhanyagolhatja magát és Isten dolgait, és annyira gondatlan és közömbös lehet a szent élet iránt, hogy megszűnik az ereje jót tenni, és úgy látszik, mint ha értelme, szíve, tettereje elment volna. Építtess tehát szilárd falakat életed, hited, jellemed köré!

Végül szeretném, ha tudom, felébreszteni a lustát! Szeretnék egy marék kavicsot dobni ablakába: „Ideje, hogy felkelj, mert a nap már felszárította a harmatot.” Ő „még egy kis alvásért” esd. Kelj fel azonnal! Ugorj ki ágyadból, mielőtt megfulladnál bent! Testvér, dacára képességeidnek és lehetőségeidnek, haszontalan szolga vagy, mert mindent pusztulni hagysz. Ó, te szendergő, lásd be, a rest hitvalló szíve tapló az ördög számára, csábítja szíved a kísértés szikráit.

Gondolj végül az Úr Jézus Krisztus eljövételére! Hogyan fogod menteni magadat az elmulasztott alkalmakért, az elásott talentumokért, ha az Úr jön? – Ó, Urunk, tekints reánk kegyelmesen a Jézusért, védj bennünket a te erőddel, tarts távol a lustaságtól, mely prédául vethet bennünket a gonosz lábai elé.

(Ford.: Bíró Ernő)

Almási Tibor

A jánosi παράκλητος-tan exegetikai kérdései

A jánosi παράκλητος-locusok az újszövetségi pneumatológia alapjainak egyik pillérét képezik. A παράκλητος-tan a Szentléleknek Jézus Krisztussal, a tanítványokkal és a világgal való viszonyának feltárásával alapoz.

1. Jézus Krisztus és a παράκλητος

Jn 14,16

καὶ ἐρωτήσω τὸν πατέρα

Az ἐγὼ hangsúlyos (egyébként nem teszi ki a görög, vö. 18. v.: οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς). A magyar fordítás akkor helyes, ha ebben következetesen követi a görög szöveget.

János evangéliumában Jézus következetesen más szót használ a maga imádságának a jelölésére, mint az emberekéire. Ez utóbbit αἰτέω- val fejezi ki (például 13. v.), az előbbi viszont az ἐρωτάω igével (például 17,9.15.20). Együtt látjuk a két szót a 16,26-ban (a különbséget a magyar fordítások nem érzékeltetik, ellentétben például az angolokkal, melyekben általában az „ask-pray” szópár áll ezen a helyen). A következetes elkülönítésnek az a magyarázata, hogy az αἰτέω ige általában koldusszegény, kifosztott alanyt feltételez, az ἐρωτάω viszont nem. (Márta persze nem olyan következetes, mint Jézus – vö. Jn 11,21.)

Bár tagadhatatlan ez a tendencia, de gyakran találkozunk kivételekkel is (például ApCsel 26,29; 1Pt 3,15; Mk 7,3.26; Jn 4,40). Azonos jelentéssel fordul elő a két szó 1Jn 5,16-ban. (A klasszikus görögben az ἐρωτάω sohasem jelenti egy kívánság feltárását, hanem mindig (mint például Jn 1,19.21.25; 9,2.15.19.21.23-ban is) egy kérdés felvetését. (A Jn 16,23-ban együtt található két ige jelentésének ilyen különbözőségét a magyar fordítások is jól érzékeltetik.)

καὶ ἄλλον παράκλητον

A παράκλητος csak a jánosi iratokban található az Újszövetségben. Ötször fordul mindössze elő. Az evangéliumban négyszer (Jn 14,16.26; 15,26; 16,7) használja Jézus a Szentlélekre, az első levélben pedig János Jézusra egyszer (1Jn 2,1).

Jelentése: alapszava a παρακαλέω, amelynek jelentése „segítséggel, támogatással odahívni”. A παράκλησις tehát „valakinek a megsegítésére, támogatására odahívott (mellészólított)” személy. A „vigasztaló”, „pártfogó”, „szószóló” fordítások csak egy-egy résztevékenységre utalnak. Legszerencsésebbnek talán a „segítő” mondható, mivel ezzel

nem konkretizáltuk ugyan, de éppen ezért nem is szűkítettük le a παράκλητος gazdag jelentését. Emellett sikerül vele érzékeltetnünk azt is, hogy a különféle – mindig éppen a szükségnek megfelelő – tevékenységek közös jellemzője a jó szándék.

A szó jelentésénél sokkal fontosabb az a funkció, amelyet Jézus ismertet (ezért nem foglalkozom a szó mélyebb etimológiai vizsgálatával. Lásd például Karner Károly: A testté lett Ige. Budapest, MLT, 1950. 309. o.).

ἄλλος

A παράκλητος mellett ez is egy kulcsfontosságú szó Jézus és a Szentlélek viszonyának elemzésénél, mivel az 1Jn 2,1 Jézus mondja παράκλητος-nak.

Az Újszövetségben kétféle jelentéssel fordul elő: többnyire „más”, ritkábban „másik”. Nem mindegy, hogy itt melyik jelentéssel fordul elő az ἄλλος. Hiszen ha a Szentlélek „másik” segítő, akkor a hasonlóságokra esik a szó által a hangsúly (amit viszont félreérthetetlenül kifejez a névazonosság is). A „más” viszont a névazonossággal már érzékeltetett hasonlóságok mellett jelentkező különbségekre utal inkább (vö. Mt 5,39-et a Lk 7,19-cel). A jelentésbeli differenciák eldöntésénél az articulus (névelő) segít. Ha ugyanis névelővel áll az ἄλλος, akkor „másik”-at jelent (vö. Mt 5,39; Lk 6,29; ApCsel 17,10), ha nincs előtte névelő, akkor viszont „más” a jelentése (például Jn 4,37; ApCsel 4,12).

Vizsgált szókapcsolatunkban az ἄλλος névelő nélkül áll, jelentése tehát: „más”.

Ez azt jelenti, hogy az ἄλλος a létforma, a kinyilatkoztatás módszertani és mértékbeli különbségeit, a névazonosság (παράκλητος) viszont a lényegbeli azonosságokat hangsúlyozza.

Ezeket a különbségeket és hasonlóságokat a Szentléleknek és Jézusnak a tanítványokhoz és a világhoz való viszonyában figyelhetjük meg.

2. A παράκλητος és Jézus a tanítványokkal való kapcsolat tükrében

(A Jézusra vonatkozó adatokat itt is és a következő fejezetben is főleg a Prologusból vesszük, ahol János feltűnő hasonlósággal elemzi Jézus és az emberek kapcsolatát, mint itt a Szentlelket az ember relációjában.)

ἵνα μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα

Valóban ἄλλος παράκλητος-ról van szó (vö. például 14,2-vel). Ez a mellékmondat az Atya adományának célját

(ἵνα + coniunctivus) emeli ki. Az egyedülléttől oly nagyon féltő tanítványok részére ez a „más” vonás rendkívül fontos és értékes.

Az övéi között ideiglenesen időző (vö. Jn 1,14-ben az ἔσκηνωσεν-nel) Jézus után érkező ἄλλος παράκλητος jelenlétének nem lesznek idői határai (εἰς τὸν αἰῶνα). A színoptikusok tanításához képest – amely szerint a Szentlélek csak döntő fontosságú pillanatokban szegődik Krisztus követői mellé, vö. Mt 10,19–20; Mk 13,11; Lk 12,11–12 stb. – ez egy új vonás János pneumatológiájában.

Jn 14,17

τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας

Genitivus pretiiként értékelve szókapcsolatunkat: az ἀλήθεια a πνεῦμα belső tartalmát, értékét fejezi ki. Jn 1,14 szerint Jézus πλήρης ... ἀληθείας (gen. copie); vö. még Jn 1,17. Világos tehát, hogy a πνεῦμα névadója (tehát nagyon lényeges jellemzője), az ἀλήθεια – más képpel fejezi ki János, de – ugyanilyen fontos tartalmi elem Jézus Krisztusnál is. Mindkét személy – és munkájuk is – tapasztalható valóság (ἀλήθεια) ebben a világban tanítványai között.

A földi jelenlét létformáját tekintve viszont a παράκλητος megint ἄλλος, hiszen ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο (Jn 1,14).

ὁ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν

Jézusról így szól János a Prológusban: οἱ ἴδιοι (itt még nem a megváltás, hanem a teremtés jogán, vö. a τὰ ἴδια fogalmával) αὐτὸν οὐ παρέλαβον. A két kijelentés közötti különbség (δύναται) szembeötlő. Krisztus elfogadása vagy elutasítása előzmények nélküli akarati döntésen alapszik. Az ἄλλος παράκλητος elfogadásának viszont elengedhetetlen és kijátszhatatlan előzménye Krisztus elfogadása. Aki Krisztust nem akarja, az a Szentlelket nem képes elfogadni. Krisztus nem kerülhető ki: Jn 14,6 – Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδός. Itt tehát a hasonlóságon belüli differenciálódás figyelhető meg.

A κόσμος és a ὑμεῖς ellentétpárként való felállításból az előbbi jelentése kirajzolódik (részletesebben lásd a 3. fejezetben).

οὐδὲ γινώσκει

Vö. Jn 1,10: ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω (aor.). A Krisztusra rá nem ismerő és róla tapasztalatokat szerezni nem igyekvő „világ” nem jut el a Lélekkel való közösség áldott tapasztalataira sem (vö. ἄγνοω – γινώσκω párhuzam). Nem így a Krisztust hűségesen követő, vele közösséget vállaló tanítványok (ὑμεῖς γινώσκετε αὐτό). Ennek a szubjektív feltétele mellett ugyanis az objektív feltétel biztosított: ὅτι παρ’ ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται (ἔστιν).

Jn 14,26

ὁ δὲ παράκλητος

Jézus sok mindent elmondott övéinek, de a tanítványok teherbíró képességének és hitének korlátai arra készítették őt, hogy mondanivalójának egy jelentős részét a πνεῦμα τῆς

ἀληθείας-ra bízta (vö. Jn 16,12–13; illetve a revelatio progresszivitásának tényével).

Itt mondja meg először konkrétan János, hogy kit is ért az ἄλλος παράκλητος alatt (τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον).

A Szentlélek jövetele (mint ahogy személye is) megfeytetlen titkos módon kapcsolódik a Szentháromság másik két személyéhez (ὁ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου).

ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα

A πάντα a 25. vers ταῦτα-jához képest többet és nem mást jelent (vö. a 16,12-ben hangsúlyozott ἄρτι-t a διδάξει futurumi tényével).

A παράκλητος és az ἄλλος παράκλητος közötti tökéletes belső harmóniáról tanúskodik az újabb funkció:

καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν [ἐγώ] (Jn 14,26).

μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ (Jn 15,26).

Jézus így vélekedik: εἰ ἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής (Jn 5,31). Amikor viszont konkrét kérdés elé állítják kilétével kapcsolatban, akkor mindig válaszolt – bár néha közvetett módon (vö. Lk 7,18–23; 22,70; stb.).

A Jn 5,31-ből következik, hogy a tanúskodás nem Jézus feladata (vö. Mt 3,17; 1Jn 5,6–9; Jn 15,27).

A legállandóbb és az egyik legobjektívebb bizonyágtétel a Szentlélek részéről hangzik el. Hitelességét a bizonyágtéteves alanyának és tárgyának egylényegűsége és az ebből fakadó „valóságos” ismeret szavatolja.

Jn 16,7

ἀλλ’ ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν

A személyes névmás (ἐγώ) ismét hangsúlyos (egyéb-ként nem teszi ki a görög). Én, aki ismerem az ἀλήθεια-t, én, aki magam is az vagyok (Jn 14,6). Nem hallgatom el a valóságot, mert benneteket kiemelhet a λύπη-ből (vö. 6. vers):

συμφέροι ὑμῖν

Ez a kijelentés csak a felületen szemléltet serkenti bizarr kalandra, a prioritás kérdésének felvetésére. A kifejezés igazi értelmére Jézus imája világít rá: τὸ ἔργον τελειώσας ὁ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω (Jn 17,4). Isten üdvtervének nem személyi értékrendjére, hanem bölcs időrendjére utal tehát Jézus.

3. A παράκλητος és Jézus a világgal való kapcsolat tükrében (vö. Jól 3,1–5)

Jn 16,8

καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον

κόσμος

Jánosnál a világ a tanítványok ellencsoportjaként jelentkezik (vö. Jn 14,17), és az Isten ellen lázadók összefoglaló neve.

ἐλέγξει

Gazdag jelentésű szó. A klasszikus irodalomban többek között „megszégyeníteni”, később „keresztkérdéseket feltenni”, „az elítélttel beláttatni bűnét” értelemmel bírt. Az Újszövetségben leggyakoribb jelentései: világosságra hozni, leleplezni, rábizonyítani és ezáltal beláttatni (tehát a megtéréshez szükséges alapállást megteremteni).

Az evangéliumokban csak kétszer (Mt 18,15 és Lk 3,19) fordul elő, a levelekben viszont többször is találkozunk vele (például 1Kor 14,24; Tit 1,9.13; 2,15; Jak 2,9; Júd 15).

Jézus is végezte ezt a tevékenységet, de szűkebb körben, a „szeretettek” között (ApCsel 3,19).

Ezt a beláttató, meggyőző munkát a Lélek három területen végzi a világban:

περὶ ἁμαρτίας

Természetesen a bűn kérdése az első. Nem egyes konkrét bűnökről beszél Jézus, hanem az alapbűnről (οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ), amelynek megszüntetésével elkerülhetők, illetve rendezhetők a kazuális bűnök. A céltévesztést (ἁμαρτία) a kis hajlásszög és a jó szándék állandó kísérelése miatt nem látja be az ember (vö. humánus, etikum stb.). A παράκλητος munkája nélkülözhetetlen és helyettesíthetetlen ezen a területen.

περὶ δικαιοσύνης

A δικαιοσύνη (δικαιος – δίκη – δείκνυμι) azt a cselekedetet, magatartást, embert jelenti, ami (aki) Isten rendjéhez jól illeszkedik (vö. צדק), és ezáltal kedves lesz Isten előtt.

Világos tehát, hogy a világ – bár neki is van igazságfogalma és igazságigénye – eltérő mértékkel mér.

Jézus halála a világ szemében csúfos vereség, megsemmisülés. Isten rendjében és tervében viszont csodálatos győzelem. Az Isten rendjét megismertető és elismertető παράκλητος beláttatja a világgal az „igazságot”.

Az igazság a látszattal ellentétes: nem Krisztus, hanem a „világ fejedelme” ítéltetett el.

περὶ κρίσεως

E világ csak fejedelmének hatalmát látta. (E világ fejedelmének csak a hatalmát látja.) A világ is tudja, hogy van ítélet („a történelem ítélőszéke”, „a lelkiismeret – nem a συνείδησις értelmében – ítélőszéke” stb.), de megint csak „téved”. Az ítélet egyetlen fő tárgya e világ fejedelme. A megmásíthatatlan ítélet már ki van mondva (κέκριται – perf.). Ennek minden következménye elkerülhetetlen. Semmit sem változtat e tényen az, hogy az ítélet még nincs végrehajtva. Jézus Krisztus és a sátán igazi arca és lény a παράκλητος munkája által válik nyilvánvalóvá e világ előtt. Ezzel a nagy leleplezéssel valóban megtérésre „segíti” az embereket.

13–15. v

A παράκλητος -ról szóló tanításnak ezeket a verseit is a legtisztább krisztocentricitás jellemzi.

Pusztá Sándor

A Szentlélek himnusza

A Lelket várom, a Nagyszerűt,
Mi Szépségekben szíven üt.
A Lelket, ki az Atyától lett
S a vizek felett lebegett.
A Lelket, akiben élet forr,
És rózsáival teleszór...
A Lelket, mely gyújt, csodát mível,
És betölt kegyelmeivel.
Mi főntről, egekből árad át,
Az örök élet áramát.
Mi telít, ürít és újra tölt
És újjászületik a Föld!

A Lelket várom, az Ihletőt,
Ki megvigasztal szenvedőt,
Ki megihleti az alkotót,
Akartat velünk minden jót!
Ő áll mögötted, ha verset írsz,

Ha víg vagy és ha sírva sírsz.
És rádcsorog, mint hű, szende fény,
Mint piros szárnyú költemény.
A Lélekre várok, lesem én,
Mely örök ifjú, sose vana.
Ifjabb, akár e zengő tavasz
És szirmaival behavaz.

A Lelket várom, dús égi Szél,
Ott fű, hol akar és beszél.
Mond kimondhatatlan szavakat
És kormányoz világokat.
Mint Isten zord villáma repül,
Pápák szavára települ.
Zúgó Vihar, mi úgy rohan át,
Hogy elgörbülnek a koronák.
Mint irgalmas szellő lengedez,
Békéjével simít, legyez.
Meggérem, mondjon majd értem szót,

Védje az egyedülvalót.
Velem, veled, és vele legyen,
Hogy minden ember szent legyen!
Legyen, aki víg s ki bús, az is,
S legyenek mind a holtak is...

A Lelket várom, Vigasztalót,
Hogy szóljon és mondja azt a Szót,
Mi tisztán a Lélekből való,
S egyedül örökkévaló!
Amely minden szóba beleszól,
Melyre a cédrus meghajol,
Amely száll a Libanon felett,
És Kérdés is, meg Felelet!
Amely zengve zúg és zúgva zeng,
Magasságban s a mélyben lent!
Ki az Infernókban s Poklokban,
Az egyedüli Hatalom!
És ki egyedüli Úr csupán,
Pecsét, az Isten trónusán!

BIBLIAI TÁJAK – EMBEREK

Hershel Shanks

Jeremiás írnokának ujjlenyomata

Miért nyomozunk Mózes és Jézus lábnyomai után?
Miért keressük a helyeket, ahol ők éltek?

Sok régész és tudós halkán – vagy nem olyan halkán –
lenézi az ilyen érdeklődést.

Én ugyan nem tudom megmagyarázni, miért, de mint
tényt beismerem.

Éppen így elragad Bárúknak, az írnoknak, Jeremiás pró-
féta barátjának és bizalmasának ujjlenyomata. Jeremiás köny-
véből derül ki, hogy Bárúk, Nérijja fia másolta le a próféta

szavait, megörökítve őket az örökkévalóságnak (lásd Jer
32,13; 43,1–7; illetve a 36. és 45. fejezetek).

Bárúk ujjlenyomatát egy ismert gyűjtő, *Shlomo
Moussaieff* birtokolja, egy izraeli, aki Londonban élt 30 évig,
és akinek ékszerüzlete van a London Hiltonban.¹ (Kicsit
kényelmetlenül is érint ez. Bárúk ujjlenyomatának múzeum-
ban lenne a helye. Egy nap talán úgy is lesz.)

Azt, hogy Moussaieff birtokolja Bárúk ujjlenyomatát,
egy könyvből tudtam meg, amit Izraelben egy magánnyomdá-

ban nyomtak, *Forty new ancient
west semitic inscriptions* címen.
A sajtóságosan tudományos
könyvet egy másik gyűjtő és
kereskedő, önjelölt régész,
Robert Deutsch adta ki. Deutsch
két üzletet működtet Tel
Avivban: a régi Jaffában és a Dan
Hotelben, amit ő The
Archaeological Centernek nevez.
Deutsch együtt írta a könyvet
Michael Heltzer professzorral, a
héber Biblia kutatójával és ősi
nyelvek szakértőjével a Haifai
Egyetemen. Szokatlan módon
egyik író sincs megnevezve a
könyvben.

A könyv 40 feliratos erek-
lyét mutat be, melyek izraeli és
európai magángyűjtők kezében
vannak (kivéve egyet, amely a
Tel Aviv-i múzeumban található).
Ezek egyikén halványan látható
Bárúk ujjlenyomata.

Tudunk már egy másik
rendkívüli Bárúk-ereklyéről, egy

Agyaggyúradékba nyomták a lezárt irattekercset hitelesítő pecsétgyúra-
dék megörökítette készítőjének ujjlenyomatát is

¹ The Hoshea seal and mounting on
the cover of the November,
December, 1995 BAR also belong
to Moussaieff.

Az újlenyomatot hordozó pecsétlenyomat agyaggyűrűdéka

bulláról vagy anyagröggről, melybe az írnok pecsétjét nyomták.² A pecséten ez áll három sorban héber betűkkel: „az írnok, Nérijjáhu fia Berekjáhu tulajdona”.

Berekjáhu a Bárúk teljes eredeti formája, mely áldottat jelent. A -jáhu toldalék a Jahve egy formája, az izraelita szóhasználatban Isten személyes neve. A név jelentése tehát „Jahve által áldott”. Bárúk apjának, Nérijjáhunak, akit a Bibliában Nérijjának neveznek, ugyanilyen toldalék van a nevében. Ezeket a gyakori toldalékokat a Bibliában gyakran elhagyták.

Az első bullát mostanra a jeruzsálemi Israel Museumban állították ki, ahol mindenki láthatja.

Moussaieff, amint ez a könyvből is kiderül, egy másik bullát birtokol, ugyanezzel a pecsétlenyomattal, kiválóan tartósított állapotban. Az írás három sorát kettős vonal választja

el, és az egészet kettős keret veszi körül. A bulla hátoldalán láthatóak a dokumentumon a papirusz rostjainak lenyomatai, melyeket valamikor összekötöztek, majd lezárták ezzel az agyagröggről, melybe belenyomták a feladó pecsétjét.

Mivel mindkét bullát ugyanazzal a pecséttel pecsételték le, szinte teljesen egyformák, kivéve egy különbséget: Moussaieff bullája tartalmaz egy újlenyomatot a peremén, feltehetőleg az írnökét, aki írta és lezárta a dokumentumot, amihez csatolta. Ez lehet tehát Bárúk újlenyomata.

² Lásd Tsvi Schneider, “Six Biblical Signatures,” *BAR*, July/August 1991; Hershel Shanks, “Jeremiah’s Scribe and Confidant Speaks from a Hoard of Clay Bullae,” *BAR*, September/October 1987.

„Az írónoknak, Berekjáhunak, Nérijjáhu fiának a tulajdona” – írja a két bulla (egyik, melynek rajza fent, a másik, melynek rajza jobbra fent és lent található). Ez egy agyagrög, az amanuenzisznak (az írónoknak), Jeremiás próféta barátjának és bizalmasának pecsétlenyomatával. A bullán szereplő héber névben megtalálható a -jáhu toldalék, mely a Jahve egy formája, ami Isten személyes neve. A Bibliában szerepel az írónk nevének rövidített, toldalék nélküli változata is. Mikor Isten elmondta Jeremiásnak, hogy Júdát katasztrófák fogják súlytani, ha nem tér meg gonosz útjairól, „előhívá Jeremiás Bárukot, a Néria fiát, és megírá Báruk a Jeremiás szája után a könyvbe mindama szókat, a melyeket az Úr szólott vala néki” (Jer 36,3–4). [Károli]

A Kr. e.-i késő 7. vagy 6. századból származhat mindkét bulla, és szemmel láthatólag ugyanazzal a pecséttel vannak ellátva – de csak a bal oldali (az újság címlapján is szereplő) hordoz magán egy figyelemre méltó részletet: egy emberi ujjlenyomatot – feltehetőleg Jeremiás írónkéét –, amely halványan a bal felső peremén látható. Míg a közönség szabadon megtekintheti a jobb oldalit kiállítva az Israel Museumban, csak mostanság derült fény arra, amelyiken Báruk ujjlenyomata van, egy nemrég kiadott könyvben, mely negyven magángyűjtő kezében levő héber, arámi és föníciai feliratot emel ki

Van valami különösen megrendítő ebben a fontos bibliai személyhez fűződő bensőséges kapcsolatban. Reménykedjünk benne, hogy egy nap majd mindez nyilvánosságra kerül.

Egy másik bulla az Azarjáhu nevet viseli, akit a „börtön kapuőreként” nevez meg. A börtön kifejezés kétszer jelenik meg a Bibliában, de messze ez a legelső alkalom, hogy a börtön kapuőret is megnevezik egy héber írásos forrásban.

A tényleges pecsétek (azaz nem a bullák, illetve a pecsétlenyomatok) egyike „Aszjáhuhoz, a király szolgájához” tartozott. A „király szolgája” titulus az ősi Izrael és Júda egyik magas rangú köztisztviselőjét jelölhette. Elképzelhető, hogy ezt az Aszjáhut bibliai személyként is tudjuk azonosítani. A pecsét maga paleográfaiilag (a betűk alakja és formája alapján) a Kr. e. 7. századból származik, és könnyen illeszkedik a század második felébe. Ez idő tájt Jósiás, Júda királya egy vallásos reformot intézményesített, mely a jeruzsálemi templomba központosította az istentiszteletet, és ehhez kötődően a templomot magát is megjavította. A templom felújítása közben találtak egy tekercset, amiről a tudósok cím nélkül is egyetértésben megállapították, hogy az a Deuteronomium (lásd 2Kir 22 és 2Krón 34). Jósiás több papját, szolgáját is utasította, hogy vizsgálják meg a tekercset. A papok egyike volt Aszjá (Aszjáhu), aki lehet, hogy egyben a hetedik századi

pecsét tulajdonosa is, mely tulajdonosát a „király szolgájaként” nevezi meg. Ahogyan a szerzők rámutatnak, Júda kis méretű királyság volt, és a magas rangú hivatalnokok száma sem volt nagy. Továbbá magas rangú hivatalnokok számos egyéb pecsétjét és bulláját találták meg ebből az időből, melyek közül néhány olyan személyeket is említ, akik kapcsolatba hozhatók a Deuteronomiumnak gondolt tekercssel, ez pedig valószínűvé teszi, hogy a pecséten szereplő Aszjáhu megegyezik a Bibliában szereplő Aszjával.

A vágatózó ló

Az Aszjáhu-pecsét azért is érdekes, mert egy ló képe van rajta. Ebben az időszakban sok pecsét anikonikus (nem képi) volt, ez itt egy kivétel. Azonban az, hogy egy lovat véstek bele, nem meglepő; a lovat Jahveh imádatával hozták kapcsolatba.³

Háromdimenziós lovakat a templom előtt is elhelyeztek: Jósiás reformjainak keretében „eltávolította az Úr házának a

3 See J. Glen Taylor, „Was Yahweh Worshipped as the Sun?” *BAR*, May/June 1994.

bejáratától a lovakat, amelyeket Júda királyai a nap tiszteletére állítottak oda...” (2Kir 23,11).

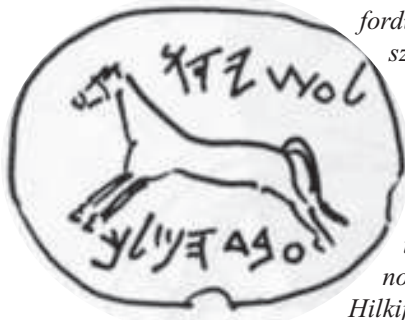
A könyv egy másik részét a feliratos bronzsúlyoknak szentelték. Általában a sékel (és egyéb) súlyokat hieratikus (papi) egyiptomi jelekkel feliratozták.⁴

Azonban egy domború (kupolás, boltozatos) bronzsúlyon, mely szintén Moussaieff tulajdonában van, a „sével” felirat olvasható, héberül. Ez az első alkalom, hogy héber szót találtak egy domború súlyon. Ez a sékelsúly 0,57 unciát (16,3 gramm) nyom, jóval többet, mint az átlagos sékel (0,4 uncia, 11,33 gramm).

amit a szerzők italáldozatnak fordítanak, a *nese*k, ami gyakran jelenik meg a Bibliában (így a Pentateuchusz minden könyvében is), és több változat szerint fordították ital-

Egy vágató ló képe és a héber felirat, „Aszjáahunak, a király szolgájának tulajdona” díszíti ez a vöröses mészkő pecsétet, mely körülbelül fél inch (kb. 1,27 cm) méretű, és a Kr. e. 7 századból származik.

Aszjááh, az Aszjááhu rövidebb formája sokszor fordul elő a Bibliában, és kétszer is a „király szolgája” titulussal összekötve, mely egy magas rangú köztisztviselőt jelez (2Kir 22,13; 2Krn 34,20). Talán a pecsét tulajdonosa is ez az Aszjááh, a király szolgája, akit Jósias király küldött Kr. e. 622-ben a templomhoz, hogy vizsgálja meg a törvénytékercset – amit a mai tudósok Deuteronomium könyvéként azonosítottak –, melyet Hilkijjá főpap fedezett fel.

Ironikus, hogy Jósias betiltotta a ló szimbólumként való használatát vallási reformjai során: „...eltávolította az Úr házában a bejáratától a lovakat, amelyeket Júda királyai a nap tiszteletére állítottak oda.” (2Kir 23,11)

Egy másik érdekes felirat egy boroskancsón található, ami (a héber betűk, illetve maga az edény alakja és formája alapján) a Kr. e. 8–7. századból származik. Ez azonban nem közönséges boroskancsó. Kultikus italáldozatoknál használták.

A felirat így olvasható: „Mattanjáhu tulajdona (ismét a -jáhu toldalék), italáldozati bor, (egy) negyed.” A héber szó,

A héber sékel szó ível át ennek a korai Kr. e. 8. századi bronzsúlynak a tetején, melyet ezüst mérésére használtak. Ez a héber szó legkorábbi ismert megjelenése a domború súlyon, a sékelt író egyiptomi hieratikus (papi) jelek helyén. 0,57 unciával jelentősen nagyobb tömegű, mint az átlagos, 0,4 unciás sékelsúly

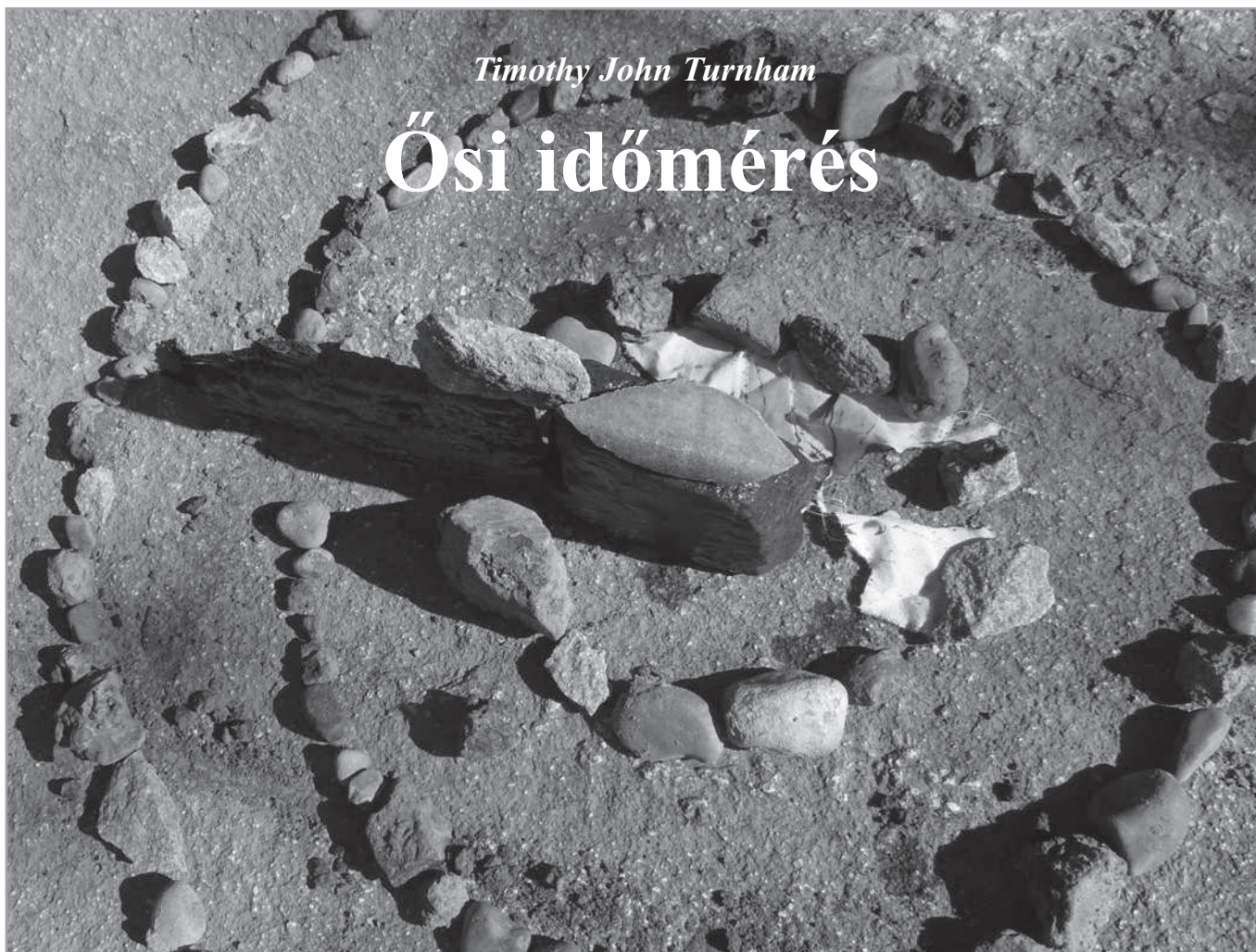
áldozatra (NJPS, NAB, NJB) vagy „italfelajánlásra” (NRSV, REB).

Más felfedezéseket Kyle McCarter részletez egy cikkében. A szerző és munkatársa által írt rövid bevezető szerint „iszonyú mennyiségű epigráfias (feliratos) anyag került felszínre szerencsés kutatások és építkezések alkalmával, de illegális ásatásokkor is.” Egyes felfedezéseket feltehetőleg a legális ásatások egyes munkásai loptak el. De helyesen mondják, hogy „a magángyűjteményekben leledző, fontos epigráfiai anyagok számára, melyeknek eredete ismeretlen, néha kritikus lenne a nyilvánosságra hozatal, hogy jobban megérthessük a múltat. Az epigráfias felfedezések igazi értéke nem magában a tárgyban van, hanem nyilvánosságra hozatalukban rejlik.”

Sok tudós vitatja majd a szerzők azon állítását, mely szerint „a tárgyak egzakt kontextusa és helye kimondottan kevés jelentőséggel bír”. Mindenesetre, ahogy ők is mondják, az itt publikált tárgyak „tele vannak információval”.

Biblical Archeology Review;
1996. március/április
Ford. Lukács Dániel

⁴ Examples may be seen in Rudolph Cohen, „Did I Excavate Kadesh-Barnea?” *BAR*, May/June 1981.

Timothy John Turnham

Ősi időmérés

A jelenet ismerős: a gyülekezet csendben ül, figyel a pásztorra egy vasárnap reggelen. Aztán valami különös történik. Ahogy a percmutató az órán 12.01-re mozdul, az emberek fészkelődni kezdenek. 12.05-re már senki sem figyel, 12.10-kor pedig már mindenki egy új pásztorkereső bizottság elnöyeit mérlegeli. Az idő folyásának azonban nem volt meg mindig ez a hatása.

Az idő, ahogy mi ismerjük, egy viszonylag új találmány. A legkorábbi korszakokban az idő elhatárolása az újév megünneplésére és az évszakok felismerésére volt korlátozva. Néhány korai kultúra éves naptárakat készített az új év ciklusainak követésére, reagálva a saját időfelfogásuktól eltérő mezőgazdasági vonatkozású kötelezettségeikre is. Egy megkezdett új időszak előrehaladása magával hozta az újévet, és az évszakokat a megfelelő mezőgazdasági tevékenységek jelezték.

Az Ószövetség is tartalmaz a mezőgazdaság hangsúlyosságára utaló jeleket. Néhány tudós szerint a korai héber betelepülők átvették a kánaániták pentekontális naptárát, mely hét 50 napos periódusból állt, minden periódusban hét hét és még 1 nap. Az új termés első kévéjének napja jelölte az újévet.¹ A királyság idejére azonban a zsidók elsődleges naptára a Nap és a Hold ciklusaira fókuszált.

A Nap-ciklusú naptárakkal rendelkező társadalmak általában egy napéjegyenlőséget választottak az újév napjának. A zsidók a tavaszi és az őszi napéjegyenlőségeket választották történelmük különböző szakaszaiban. Az ősatyák idején az

őszi napéjegyenlőséget használták, és Salamon is ezt tekintette újévnek a királyi naptár készítésekor. Már a száműzetés előtt elkezdte azonban kifejteni hatását a zsidókra a tavaszi napéjegyenlőséget tartó babiloni szokás, és a fogságba vitel után teljes egészében ez a rendszer dominált.²

Az első írott bizonyíték egy kifinomultabb naptárra Kr. e. 3500 tájáról származik. Ez a sumér naptár az évet tizenkét 30 napos hónappal írja le.³ Bár jóval később kelet-

Ősi napóra oldotta az idő rejtélyét

kezett, a héber naptár is hasonlóképpen osztja fel a hónapokat. Tizenkét 20 napos periódust használt egy ötnapos (szökőévekben hatnapos) kiegészítéssel, hogy kiadjon egy 365 napos évet.⁴ A héber hónapok legalább három különböző rendszer alapján lettek elnevezve: egy kánaánita rendszer szerint, mely a természeti jelenségeket tükröző neveket használt, egy beszámozó rendszer szerint, amit a királyság idején vettek át és a kivonulás utánig használtak, és végül a babiloni rendszernek egy módosított változata szerint.⁵

A kórai zsidók nem sok részre osztották fel a napokat. A sumér dokumentumban azonban minden nap 12 dannára volt

órára osztott. Mivel a nap hossza évszaktól évszakra változott, az „óra” kifejezés által leírt időszakasz rövidebb volt a téli hónapokban, és hosszabb nyaranta. Ahhoz, hogy egy napóra egész évben pontos legyen, az óra jelöléseinek kellett egyenlítőnie a Nap változó dőlésszögét. Ezek a napórák csak egy földrajzi szélességen voltak pontosak. Egyik ilyen napóráról, melyet a rómaiak Szicíliában zsákmányoltak az első pun háború (Kr. e. 264–241) során, majd elvitték Rómába, csak 100 év használat után vették észre, hogy nem a pontos római időt mutatja. Róma és Szicília eltérő szélességen fekszik.⁹

Az ősi egyiptomiak hite szerint a Nap egy bárkán utazott keresztül az égen. Ezen a bárkán áll Atlanersa király, és felette a bárka jelét tartva terült el Amen, az ég

felosztva, és minden danna 30 gesre. Ez a felosztás utalhat a napóra jeleire, ugyanis a dannát a hosszúság mérésére is használták. Mivel a nap 360 gest tartalmaz, az idő eképpeni felosztásából logikus átmenetnek tűnik a kör 360 fokal felosztása.⁶

Bár a sumér napórára vonatkozó források bizonytalanok, ismert tény, hogy Kr. e. 2000-ben az egyiptomiak árnyékórát használtak. Egy T-formából állt, ami a földön feküdt, és aminek a keresztben levő részét felállították és kelet–nyugat irányba fordították. A T árnyéka így rögzítette a idő teltét.⁷

A napórák kifinomultsága fokozatosan fejlődött. A régészek nemrég találtak rá egy egyenlítői napórára Nagy Sándor (Kr. e. 356–323) idejéből.⁸ Ez a napóra egész évben a pontos időt mutatja. Az ókorban – és valójában a középkorban is – egy „nap” napkeltétől napnyugtáig tartott és 12

A Biblia csak egy lehetséges helyen hivatkozik a napórára: a 2Kiráj 20,11-ben. Azonban az itt használt héber kifejezés jobb fordítása a „lépcső”, és valószínűleg egy kevésbé fejlett időmérési módszerre utal, amely a nap árnyékának egy csigavonalú lépcsősoron való haladásának megfigyeléséből állt. Ismert, hogy ilyen berendezést Egyiptomban használtak.

A napóra korlátai nyilvánvalóak: éjjel vagy borús napon a készülék használhatatlan. Hogy éjjel is mérhessék az időt, az egyiptomiak kifejlesztették a clepsydret (KLEP-sehdruh) vagy vízórát. Ahogy a nappali órák is változtak évszaktól évszakra, éppúgy változtak éjszaka is. Egy Kr. e. 1350-ből származó vízórát a thébai Karnak-templomban találtak meg. Ez egy kiáramlásos vízóra, amiben a víz egy nyíláson át csöpög egy edénybe mért gyorsasággal. Ennek a bizonyos óráknak a belsejében 12 mértéket jelöltek, és mindegyikhez odaírták,

Az ősi egyiptomiak abban hittek, hogy bizonyos időpontokon egy bizonyos szintig az istenek mágikus befolyása irányítja a szerencséjüket. Minden napot három részre osztottak, és minden részt jónak vagy rossznak neveztek ki. Ez a Thèbából származó XIII. századi naptár mitológiai eseményeket tartalmaz, amelyek a szerencsés és a szerencsétlen napokat jelölik

hogyan melyik hónapban kell használni. Kívülről kő- és szilikát (carnelian)-berakást kapott, és III. Amenhotep király (Kr. e.

Az általunk ismert időig a Hold mindig nagy szerepet töltött be az ősi népek életében, mert jelezte a hónapok múlását.

Urnammunak, Ur Harmadik Dinasztiájának (Kr. e. 2054–1946) első királyának sztéléje legfeljebb a leghangosabban mutatja a félholdat, ami Nannart, a sumér holdistent jelöli

1386–1349) jelenetei, valamint különböző asztrológiai motívumokkal ábrázolt istenségek képei ékesítik.¹⁰ A díszes órát arra használták, hogy fontos vallási rituálék elvégzéséhez mutassa az időt. Egyszerűbb kiáramlásos vízórákat a rómaiak és a görögök is használtak, hogy a törvényszéki tárgyalásokon korlátozhatják a beszédek idejét.

A vízórak egy másik fajtája a beáramlásos óra. Ebben az elrendezésben is a víz egy edénybe csöpögött, és az idő múlását egy jelző mutatta, amit egy úszóhoz rögzítettek az edényben.¹¹

Ahogy a napórának, úgy a vízórának sem fedezték fel egyetlen példányát sem Izraelben. Mégis, ismertek lehettek ezek a zsidók közül a fontos tisztségviselők számára, és teljesen elképzelhető, hogy a kereskedők hoztak példányokat, hogy az izraeli tárgyalásokon használják őket.

Bár a találkozók és ütemtervek nem voltak az ősi Izrael életének szerves részei, a nap bizonyos részei fontosak voltak. A korai zsidók a nap kezdetét hajnaltól számították (4Móz 11,32), de ez fokozatosan változott úgy, hogy a naplementekor kezdődjön a nap, ami valószínűleg a különböző holdünnepek jelentőségének növekedésére utal.¹² Mikorra a sabbath és az

A héber naptár hónapjai

Héber hónapok	Mai hónapok
niszan (abib)	– március–április
ijár (zif)	– április–május
sziván	– május–június
tammuz	– június–július
ab	– július–augusztus
elul	– augusztus–szeptember
tisri (ethanim)	– szeptember–október
markesván (bul)	– október–november
kiszlév	– november–december
tebet	– december–január
sbát	– január–február
adár	– február–március

Felső kép: A vízórák víztartójok, nyílások és úszók komplikált rendszereit használták, hogy meghatározzák az időt. Ez a bazalt vízóradarab Philip Arrhidaeus fiát és örökösét, Nagy Sándort ábrázolja, amint az isteneknek áldoz.

Alsó kép: Ese-kheb asszony sztéléjén ő maga jobb oldalt áll Re, Horus, Osiris, Isis és Nephthys isteneket imádvá. Felettük Re, a napisten egyik szimbóluma. Az egyiptomiak úgy hitték, hogy Re minden délután meghal és minden reggelen feltámad

átvették a hellén-római gyakorlatot, ami négy őrséget tartott. Hogy az őrségek hogyan is oszlottak fel, bizonytalan, hiszen nem voltak időegységek. Csak azt tartjuk elképzelhetőnek, hogy az örök kapitánya határozta meg a csillagok állása vagy valamilyen önkényes választás alapján, hogy az örököt mikor kell felváltani. Érthető, miért tűnhettek az éjjeli őrségek végtelenül hosszúnak: az örök fogalma sem lehetett róla, meddig kell még ébren maradnia, amíg eljön a váltás!

A pontos időmérés alapvető a mai fejlett társadalom számára. Mégis, ha visszagondolunk azokra az időkre, amikor senki sem nézett az órájára, és nem idegeskedett az idő miatt, mikor a találkozókat napok viszonylatában határozták meg percek helyett, mikor az emberek nem voltak az órájukhoz láncolva, elgondolkodhatunk, hogy valójában melyik társadalom is a fejlettebb.

*Biblical Illustrator; 1990. Summer
Ford. Lukács Dániel*

Jegyzetek

1 J. Morgenstern, in „Year,” The interpreter’s dictionary of the Bible, 5 vols. (Nashville: Abingdon Press, 1962–76), 4:923.

2 S. J. De Vries, „Calendar,” in *uo.* 1:484–485, 487. o.

3 H. Alan Lloyd, „Timekeepers An historical sketch” in the voices of time, J. T. Fraser, ed. (New York: George Braziller, 1966), 388. o.

4 Morgenstern, 923. o.

5 De Vries, 485–486. o.

6 Lloyd, 388. o.

7 *Uo.*

8 „Alexander’s dial.” *Scientific American* (June 1981), 96. o.

9 *Uo.*

10 Idézi: „The water clock of Amunhotep III” in Ramses the great. (Memphis: The City of Memphis, TN, 1987), 145. o.

11 Lloyd, 389. o.

12 De Vries, 1:783.

13 *Uo.*

egyéb szent napok törvénye formalizálódott, mind az előtte való nap alkonyán léptek életbe, és a következő nap alkonyáig tartottak.

Az Újtestamentum előtt a sabbath volt az egyetlen nap, aminek neve volt, de Krisztus idejére a napokat beszámolták (Lk 24,1). Számoláskor a napnak minden érintett részét beleszámították, így lehet, hogy a feltámadást a harmadik napon történtnek veszi, noha a teljes sírban töltött idő alig volt több 36 óránál (például péntek délután 5 órától vasárnap hajnali 5 óráig).¹³

Mivel a napok nem voltak órára bontva, más felosztást használtak: például napkelte, a nap heve, a nap hűvöse, napnyugta. Az Ótestamentum bővelkedik ilyen időszakokra való utalásokban, de az Újtestamentum idejére már a napok számított órára való felosztása volt gyakoribb.

Az éjjelt az éjfél jelezte, és a további idő is őrskékre oszlott. A zsidók három őrséget tartottak éjjelente, de később

A SZOLGÁLAT ÚTJÁN

Tim Stafford

Elhunyt John Stott

A huszadik századi evangéliumi keresztyénség építője egy nemzedék hitét formálta

John Stott (1921–2011)

Szerkesztői megjegyzés: *John Stott* londoni idő szerint 3.15-kor (CST 9:15 A.M.) költözött el a John Stott Ministries elnöke, *Benjamin Homan* elmondása szerint. *Homan* elmondta, hogy *Stott* halála öregkori komplikációk fellépését követően következett be, valamint hogy már hetek óta betegeskedett. A család és a legközelebbi barátok gyűltek össze *Stott*-tal, hogy meghallgassák *Händel* Messiasát.

Homan arról is beszámolt, hogy a John Stott Ministries már 15 éve fel volt készülve a halálára.

„Véleményem szerint kifogástalan példát hagyott a lelkeségek vezetői számára abban, hogyan adjanak le feladatokat más vezetőknek – mondta *Homan*. – Sokakat tanított meg a globális egyház szeretetére, a Biblia iránti hűségre és a Megváltó szeretetére.” *Billy Graham* szövegében keresztül így

nyilatkozott: „Az evangéliumi keresztyén világ az egyik legnagyobb szószólóját veszítette el, én pedig egy közeli barátot és tanácsadót. Már várom, hogy újra lássam őt a mennyben.”

„Az evangéliumi keresztyén egy egyszerű, hétköznapi keresztyén.” – mondta *John Stott* a *Christianity Today*-nek egy 2006. októberi interjúban. Megtérésétől – a Rugby középiskolában, 1938-ban – egészen 2011-ben, 90 éves korában bekövetkezett haláláig *Stott* hiteles képet mutatott arról, milyen rendkívülien egyszerű, hétköznapi tud lenni a keresztyénség. Nem eredeti gondolkodásáért volt ismert, nem is törekedett erre. Mindig is a Bibliához fordult megértésért, és felejthetetlen ajándéka volt az Írásba való belemerülés és értelmezés képessége. Ahogy *Kenneth Kantzer* szerkesztő a *Christianity Today* lapjain írta 1981-ben, „Mikor az ő írásmagyarázatát hallgattam, újra és újra felkiáltottam magamban: »Pont ezt jelenti! Hogyhogy ezt eddig nem vettem észre?«”

Megtérése és az azt követő lelkesi pályára való elhívása előtt *Stott* diplomatának készült. Képzett nyelvészként a cambridge-i egyetemen lehetett volna évfolyamelső francia nyelvből, mielőtt teológiát kezdett volna tanulni, ahol aztán szintén évfolyamelső lett. Senki sem kételkedik benne, hogy *Stott* nagyszerű diplomata lett volna. Szolgálatában áthozta e mesterségből legjobb tulajdonságait, hogy hűségesen és készségesen képviseljen valaki mást.

Egy angol, akinek szenvedélye az evangéliumi keresztyénség – és a madarak

Mint minden jó diplomata, *Stott* pontosan tudta, ki ő és honnan jött. Egy érzelmileg zárt és kulturált orvos családjába születve tulajdonképpen az egész életét ugyanabban a londoni környezetben töltötte. Gyermekként az All Souls gyülekezetbe járt, gyakran ült a karzaton, és dobált papírgalacsinokat a lenti hölgyek kalapjaiba. Miután az anglikán egyház felszentelte 1945-ben, *Stott* segédlelkész lett ott, majd 1950-ben igazgatóvá nevezték ki a háború által sújtott gyülekezetben. Élete végéig részt vállalt a vezetésben.

Stott teljes egészében angol volt, sztereotipikus értelemben is: éleslátású, hidegvérű, pontos, precíz és kiegyensúlyozott. Bár rendelkezett a barátságosság ajándékával, nem volt szokása a csevegés és az önkéntelen megnyilatkozás. Megvolt a maga kesernyés humora, és tehetséges amatőr zenész volt. Egész életén át – agglagényként – rettentő teherbírásról adott számot munkájában. Mikor egy-egy projectet írt, örömmel

vonult vissza magányába Walesbe, és lap lap után került ki keze alól.

Ugyanakkor teljes valójában igyekezett megízlelni az öt körülvevő világot. Talán semmi sem mutatja ezt olyan jól, mint élethosszig tartó szeretete a madarak megfigyelése iránt, ami életrajzírója, *Timothy Dudley-Smith* szerint már-már szenvedélye lett. Későbbi évtizedeiben Stott ideje nagy részét utazással töltötte, leginkább a többségi világ országaiba (ahol a Föld lakosainak többsége él a Harmadik Világban). A madarakra is majdnem mindig szakított időt. Kíséret nélkül utazott, nemritkán katedrálisban prédikált egyik nap, a másikon pedig egy fa alatt, találkozási alkalommal és az egyszerűekkel otthonaikban. Londoni pásztorként erős köteléket tartott fenn az emberiség sokféle rétegével. Mikor ellenállással vagy kritikával találkozott, a nézetek kicserélésének lehetőségét kereste. Nem élvezte a konfliktus, de elkötelezett volt a párbeszéd felé.

John Stott és Billy Graham

Már a kezdetektől fogva szenvedélye volt az evangéliumi keresztyénség fémjele: az evangelizáció. Az ember, aki őt Krisztushoz vezette, *E. J. H. Nash*, vagy ahogy akkoriban ismerték „Bash”, a Scripture Unionnak dolgozott angol elit iskolákban. Stottot arra nevelték, hogy templomba járjon, és naponta olvasson Bibliát, de fiatal diákként fogalma sem volt a személyes megváltásról. Bash ismertette meg vele a Jel 3 jelenetét, amelyben Jézus az ajtó előtt áll, és bebocsátást kér. Ez megrázta Stott képzeletét, és rövid időn belül evangéliumi keresztyéné lett. Bash hamarosan munkába állította Stottot, hogy más fiúknak is beszéljen arról, amit felfedezett. Mire Stott egyetemre ment, már a Scripture Union üdülőtáborait vezette, melyeket nyíltan áthatott az evangélium.

Stott idővel inkább mint Biblia magyarázó és mint tanár vált ismertté, de szolgálatának első évtizedeiben evangélista-ként szerzett hírnevet. Az All Soulsban ő maga is sokakat vezetett Krisztushoz, miközben azt is megszervezte, illetve tanította, hogy a gyülekezet hogyan vezesse barátait és szomszédait a Jézussal való kapcsolatra. Az All Souls egy belvárosi gyülekezet volt, meglepő keveréke a jómódúaknak és a

rászorulóknak, és Stott határozottan elutasította, hogy bármelyik oldalon állást foglaljon. Szilárdan hitte, hogy az evangelizáció helye a helyi gyülekezet. Egyik első könyvének címe, melyet 1952-ben adtak ki *Parochial Evangelism by the Laity*. Két korábbi kiadványa a *Personal Evangelism* (1949) és a *Becoming a Christian* (1950).

J. I. Packer aképpen emlékezik meg Stott-ról, hogy „fiatalabb napjaiban ... briliáns és szorgalmas diákevangélista volt.” Számottevő alkalommal kérte fel őt szónokának az Inter-Varsity Christian Fellowship az egyhetes evangelizációs kampányaira olyan brit egyetemeken, mint a Cambridge vagy az Oxford. Később ezek kiterjedtek Észak-Amerikára és a Nemzetközösségre. Ezekből az evangelizációs beszédekből származott legsikeresebb könyveinek egyike, a *Basic Christianity* (1958), melyet huszonöt nyelvre fordítottak le, és több mint egymillió példányban kelt el.

Billy Graham először 1946-ban látogatta meg Angliát, és Stott is találkozott vele egy közös szabadtéri prédikáción a Hyde Parkban található Speakers' Cornerben. 1954-ben ő fogadta Grahamet a tizenkét hetes Haringay Crusade-en, és ketten közeli barátok lettek. Később ez a barátság még fontos lesz a Lausanne mozgalomban, de érdemes megemlíteni, hogy az evangélium iránti aktív, közös elkötelezettségként indult.

A lelkész, aki jelentőssé tett egy addig semmibe vett kisebbséget

Stott hitt az evangéliumi keresztyénségben, és megannyi független gyülekezetben – amilyen a Scripture Union és az Inter-Varsity is – végzett aktív munkát. Mégis alapjaiban véve ő egy gyülekezeti lelkész volt – olyan valaki, aki a brit evangéliumi keresztyénség vezéralakjává lett, különösen az anglikán egyházon belül.

A konzervatív evangéliumi keresztyének semmibe vett kisebbség voltak, amikor Stottot felszentelték, egyetlen püspök nélkül az anglikán egyházon belül. Válaszképpen megmutatkozott Stottnak, mint közösségi munkásnak a találkonysága. Sosem tartotta meg magának a meggyőződését, és sosem ítélte egyetlen helyzetet sem reménytelennek. Ehelyett elősegítette az olyan szervezetek működését, melyek a fiatal evangéliumi klérust voltak hívatottak bátorítani, és segítettek evangéliumi konferenciákat szervezni, illetve megújítani.

Mindezekon túl a bizalom és az intellektuális erő példaképeként szolgált. „Emlékszem, hogy fiatal diákként olvastam a könyveit” – meséli az Ótestamentum-kutató *Chris Wirght*, akit Stott később kiválasztott, hogy vezesse a Langham Partners Internationalt, ami egy a Stott világ körüli utazásainak folyamánként létrejött, a többségi világban kutatást és tanítást végző lelkészesség.

Stott hitte, hogy az ész Isten ajándéka. Egy olyan evangéliumi világban, mely hajlamos idézetekre és érzelmes történetekre támaszkodni, Stott leásott az Írás legmélyére, hogy

megmutassa annak erejét. Sokan, akik először hallották Stott prédikációit, arról számoltak be, hogy még sosem hallottak ennyire tiszta és mély bibliamagyarázatot. Szenvédélye volt, hogy megismerje, mit mondott Isten, és hagyta, hogy az formálja az életét.

Stott tanításai és írásai megújították az Írás ihlettségébe vetett hitet – nemcsak azért, mert megvédte azt, hanem mert meg is mutatta.

Ez idő alatti gyakorlata az evangelizációban azt is bemutatta, hogy az „egyszerű, hétköznapi keresztyénség” az emberek minden osztályának tetszésére válhat. Bemutatta, hogy az evangéliumi keresztyének legértékesebb kincsei – Jézus Krisztus személye és munkássága, és az Írás, amely igazolja ezeket – hogyan válhatnak gyümölcsöző erőforrássá a világ megnyerésében. Nagyrészt Stott vezetése alatt a brit evangéliumi keresztyénség egy védekező holtágból egy elkötelezett és jelentős mozgalommá vált.

A reformer, aki egyesítette a tanítást a könyörülettel

Stott minden ízében evangéliumi keresztyén volt, de egy reformáló evangéliumi keresztyén. Felismerte, hogy az evangéliumi keresztyénség lesüllyedhet, és néha le is süllyedt az üres vallásosság szintjére, holott a Biblia hatalmas változásokról beszél a világban, amelyeket Isten elkötelezett népe visz véghez a misszióban. Stott londoni lelkészként felismerte annak szükségét, hogy az evangéliumi keresztyénség visszaszerezze örökségét napjaink társadalmi kérdéseit illető elkötelezettsége terén.

Évekkel később egy interjú során így fogalmazott: „Az 1960-as években elkezdtem a harmadik világba utazni, és úgy láttam a szegénységet Latin-Amerikában, Afrikában és Ázsiában, ahogyan eddig még sosem. Világossá vált számomra, hogy teljesen lehetetlen, hogy elfogadjam ezt a régi nézetet.” A „régí nézet” az volt, hogy a keresztyénség elsődleges feladata mindig a tanítás, és a könyörület cselekedetei pedig szigorúan csak másodlagosak. Ahogy Stott megvizsgálta az Írást, ráébredt, hogy Jézust az ő nagy megbízatása miatt követték végig egész küldetése során, amely magában foglalta az élet és az egészség iránti gyakorlati törődést is.

Stott legjelentősebb munkáinak egyike – és amelyik messze vitte őt eredeti szakudásától – az *Issues facing Christians today* (1984) volt, amiben megpróbálta megnevezni a kortárs társadalom kritikus problémáit, mint az abortusz, az ipari viszonyok és az emberi jogok. Korábban megírta *Your mind matter. The place of the mind in the Christian life* (1972) című művét. 1982-ben segítségével indult be a London Institute for Contemporary Christianity, ami széles körben kínált tanórákat és előadásokat a modern társadalomban való élettel kapcsolatban.

A társadalmi problémák terén tett legnagyobb benyomása némileg szándékolatlanul történt. 1974-ben a Billy Graham Evangelistic Association összehívta az International Congress on World Evangelizationt a svájci Lausanne-ba. Körülbelül 2500 tag jött el (az 1300 egyéb résztvevő mellett). A delegáltaknak és a szónokoknak nagyjából a fele a többségi világból érkezett. Az összejövetel széles képviseltsége emlékeztetett a World Council of Churches találkozóra, de a közös küldetés

izgatott légköre példa nélküli volt. Sok résztvevő most látta először az evangéliumi gyülekezet globális dimenzióit. Majdnem 30 évvel később *Philip Jenkins* megírta a *The next Christendom. The coming of global Christianity* című művét. De ahogy *David Jones*, a John Stott Ministries vezetője mondja, Lausanne-ban „a Jenkins-könyv ott volt az emberek arcán és elméjében. Lausanne megmutatta, hogy a globális egyház képes együtt dolgozni.”

John Stott mint tanuló a Rugby School-ból

Ez az egység aligha volt automatikus. Valójában nagy különbség mutatkozott a Nyugat és a többségi világ képviselőinek látásmódjában, és az evangelizáció és a társadalmi problémák kapcsolata érzékeny pontnak számított. Egyesek szerint a keresztyének a örömhír hirdetésére rendeltettek, pont. Mások számára, különösen azoknak, akiknek az országban a szegénység és az igazságtalanság menthetetlenül nyilvánvaló volt, ezt az álláspontot csak érzéketlen, közönyös emberek képviselhetik. Lausanne könnyen megbomolhatott volna a két álláspont között.

Stottot kérték fel, hogy tartson nyitóbeszédet a bibliai evangéliumi keresztyénség természetéről. Az alázat jellemzőivel kezdte, „az evangéliumi töredelmesség hangját” kívánva meg. És egyenesen az Írás értelmes magyarázatával közelített az emberek gondolataiban leledző problémák felé.

„Itt van tehát két utasítás: »Szeresd felebarátodat« és »Menjetelek és tegyetek tanítványokká minden népeket.« Mi a kapcsolat a kettő között? Némelyek közülünk azonosnak tekintik a kettőt, azaz ha megosztottuk valakivel az örömhírt, akkor teljesítettnek vesszünk azt a kötelességünket is, hogy szeressük őt. De nem. A nagy megbízás se meg nem magyarázza, se ki nem meríti, se feleslegessé nem teszi a nagy parancsot. Amit viszont tesz, hogy a felebarát-szeretetnek és a felebarát-szolgálatnak egy új és sürgető keresztyén dimenziót ad. Ha tényleg szeretjük felebarátunkat, akkor kétségkívül el fogjuk neki mondani Jézus jó híreit. De hasonlóképpen, ha tényleg szeretjük felebarátunkat, nem fogunk itt megállni.”

Stott beszéde tette lehetővé a résztvevők számára, hogy újragondolják helyzetüket, odafigyeljenek egymásra, és hogy megértsék, az igehirdetés és a társadalmi cselekedetek együtt dolgoznak. Ugyanezzel a trükkal sikerült összeültetnie a bizottságot, amely felvázolta a Lausanne Covenantet. Stott diplomatikusan nem is lehetett volna nyilvánvalóbb, ahogyan végigvitt megbeszéléseket, melyek könnyen viharossá válhattak volna, azzal hogy rávette az embereket, hogy odafigyeljenek egymás nézeteire. Fáradhatatlanul dolgozott a színpalak mögött, hogy felvázolja, majd újra felvázolja az egyezményt, keresve a szavakat, amelyek nélkül ragadják meg a sokféle nézetet, hogy bármelyiket is megsértenék. Végezetül a Lausanne Covenant a jelennek szólt, kifejezve a közös küldetést, amelyhez a delegáltak lelkesen hozzájárulhattak; és szólt a jövőnek is azzal, hogy megadta azt a vázat, amelyet az evangéliumi keresztyének alapnyilatkozatuként használhattak. Lausanne meghatározó momentum volt a globális evangéliumi keresztyénség számára. Billy Graham volt a nélkülözhetetlen szervező, de John Stott volt a nélkülözhetetlen egyesítő.

Az örökség, amely összefoglalja az evangéliumi keresztyénséget

És mi maradt most, hogy John Stott elment? Örökségének egy része a gyülekezetben látható, a nemzedékek óta élő, megalapozott evangéliumi közösségben London szívében. Mind a mai napig az All Souls irányfénycént szolgál az ide látogatók számára.

Hasonlóképpen a Langham Partners, mely kimagaslik az általa alapított szervezetek közül. Egyre inkább azoknak az evangéliumi keresztyéneknek a globális szövetségét jelenti, akik törődnek a többségi világbeli kutatással, irodalommal és igehirdetéssel.

Könyvei továbbra is ékesszólóan beszélnek: tiszták, precízek, ösztönzők és kiegyensúlyozottak. Kommentárjai lefedik az Újtestamentum nagy részét, áthidalva a rést a tudományos munkák és a laikus hívők számára készült elgondolkodtató tanulmányok között. Sokan tartják a The cross of Christ-ot Stott magnum opusának, de egész életműve összefoglalja az evangéliumi keresztyénséget: alávetve a Bibliának, de minden érzékszervvel a misszióra koncentrálna.

Minden készségén, tudásán, írásain, vállalkozói energiáján és briliáns tanításán túl John Stott végső öröksége: az emberek. Rengeteg kollégája számára volt mentor és barát a világot minden részén.

Sokkal korábban, mint bárki más, Stott felismerte a többségi világ gyülekezeteinek életképességét és erejét. Ideje nagy részét egyre inkább ott töltötte, miután visszavonult az All Souls vezetésének napi teendőitől.

Munkája nagy része a többségi világban Nyugatról láthatatlan volt. Gyülekezetvezetők ezreivel találkozott, nemritkán fiatalokkal és asszonyokkal, akik igyekeztek megtalálni a helyüket. Teológiai könyveket szerzett azok számára, akik nem értek hozzá megfelelő könyvtárakhoz. Doktori ösztöndíjat alapított az USA-ban és az Egyesült Királyságban

azok számára, akiknek a képességei ezen a szinten voltak. Szemléltette a bibliai tanítást, és megformálta a mértékletes és egyszerűség életstílusát. Barátok százait, ha nem ezreit tudhatta magának, élő hidat formálva ezzel a kultúrák között.

„Természete, vérmérséklete szerint befelé forduló volt. – mondja *Chris Wrigh*. – Élvezte saját társaságát, mégis annyi emberrel osztotta meg azt. Megjegyezte neveiket, ismerte családjaikat, gyermekeiket, leveleket írt, imádkozott értük. Állandóan imádkozott az emberekért. Annnyira hosszú imádságlistája volt. Amikor pedig újra találkozott velük, emlékezett rájuk, mert imádkozott értük.”

„Vegyes érzések derengtek a Nyugat iránt a vezetőink között – mondja *Ajith Fernando*, egy metodista gyülekezet vezetője és a Sri Lanka-i Youth for Christ feje. – Néha úgy érzem, a vezetőink gondolataiban a rasszizmushoz közeli gyűlölet ébredt fel annak az érzetnek a kapcsán, hogy a nyugati vezetők nem értik meg a világ másik felének problémáit. Gyanakszanak, hogy vajon nem csak a napirendi pontjait akarják-e teljesíteni az országunkat illetően, mely a gyarmatosítás egy sajtószerű formája lenne. Olyan emberek között azonban, mint John Stott, számomra lehetetlenné vált, hogy hasonló érzéseket tápláljak a Nyugat iránt. Itt megszemélyesült az alázatosság. Hálásak vagyunk, hogy annyi időt szánt arra, hogy eljöjjön a szegényebb nemzetekhez, és nem valami óriás programot hozott, amit az egész világ megcsodál, hanem egyszerűen csak hogy a Bibliát tanítsa nekünk.”

Rene Padilla latin-amerikai teológus élénken emlékszik vissza egyik találkozására Stott-al. „Előző éjszaka nagy esőzések közepette érkezünk meg az argentinai Bariloche-ba. Az utca sáros volt, és így, mire a szobánkba értünk, cipőinket is beborította a sár. Reggel, ahogy felébredtem, egy kefe hangját hallottam – John dolgozott, a cipőimet kefélte. »John!« – kiáltottam meglepetten. – »Mit csinálsz?« – »Drága Reném« – válaszolt –, »Jézus arra tanított minket, hogy mossuk meg egymás lábát. Nincs rá szükséged, hogy megmossam a lábad, de lekeféld a cipőidet.«”

David Wells teológus, aki Stott egy 1959-es dél-afrikai misszióján tért meg, később öt évig osztozott vele egy háztartáson az 1960-as évek elején. „Vezetése hatékony volt – mondja Welles –, személyes feddhetetlensége és keresztyén élete miatt. Az emberek, akik ismerték, mind így gondolták. Világszerte ismert volt, de ha találkozta vele, ő volt a legjám-borabb legalázatosabb keresztyén ember. Személyes élete nem különbözött a nyilvános életétől. Ugyanaz az ember volt. Ezzel is azt mondom, hogy egységes volt, megőrizte személye integritását. Nem színészkedett.”

Az ember hajlik rá, hogy ilyenek tekintszen egy egyszerű, hétköznapi keresztyén természetet. Nem mindenki képes megfelelni ennek a képnek. John Stottnak sikerült.

Ford. Lukács Dániel
<http://www.christianitytoday.com/ct/2011/julyweb-only/john-stott-obit.html>

ISTEN NÉPE A GYÜLEKEZETBEN

Hegy András

Et homo factus est

Korunk rivaldafényes karácsonyozásait látva és azok nyüzsgős, pörgős hatása alá kerülve – ha mi hívők a lényegvesztésig nem akarunk együtt sodródni a világgal, amely szinte kényszerítő erővel lép fel – vissza kell mennünk a gyökerekig, hogy karácsony titkát megértsük, megragadjuk és részesüljünk annak igazi, békességes és örök életet ajándékozó örömében.

Karácsonyesti fények a bécsi Rathaus ligetében

1. Miért éppen karácsony?

Ma az úgynevezett evangéliumi hívők is általában úgy tudják, hogy az első századokban a pogánysággal való szellemi küzdelem idején a pogányság hatolt be a keresztyénség lelkeségébe és szokásaiba, főleg az addig elterjedt pogány ünnepek átvételével. Például éppen azzal, hogy az első keresztyének a Kr. u. 3. század végétől, amikor a hatalomra befolyásuk lett, a Krisztus születésére kijelölt egyházi ünnepet a téli napforduló legsötétebb napjára tették. December 25-e után a napok egyre hosszabbodnak, és a világosság egyre több lesz, ezért gondolták, hogy az igazi világosság (Jn 1,9–11), vagyis Krisztus méltóbb arra, hogy e napon ünnepeljék születését.

A nappal legfényesebb égitestje, a nap, és az éjszaka legfényesebb égiteste a hold az egész ókorban istenségeként tisztelet tárgyat képeztek. A mezopotámiai népek mítoszaiiban is istenként tisztelt napról (bika formájú *Samas*)¹ szóló himnu-

szok előkerültek agyagtáblákon. Az egyiptomiak által sokféle formában imádott napkorong, teljes fényvel ragyogó nap, lemenő nap stb. (*Amon, Ré, Aton*)² tisztelete közismert. A perzsák a napot *Mithra* (a fény istene) személyében tisztelték. Itt a nap egy kissé elszellemiesedett. A görögöknél *Zeusz* atya, a természet körforgásának ura tiszteletébe ha áttételesen is, de benne foglaltatik a nap tisztelete is. Apollón több mint kétszáz

kultikus névvel rendelkezik: a napnak, a férfierőnek, a szépségnek, a harcnak, a gyógyításnak, a halálnak is istene. Rómában is tisztelik a napot (*Sol* = nap, de egyben *sancta pater* is).³ De ha átlépnénk az óceán túloldalára, az inkák, a maják és más ősi indián civilizációkban a nap mindenütt istenségeként jelenik meg. A nap tisztelete tehát általános volt az ókorban.

A keresztyénségnek a lakosság körében általános vallássá válása idején – mivel senki nem emlékezett már arra, hogy a betlehemi éjszaka melyik évszak milyen napjára esett – birtokba vették ezt az eddig pogány ünnepet, éppen azért, mert egyébként már mindenütt egy létező ünnepnap volt. Természetesen lecserélve az eredeti tartalmát és kultuszát. Ma már alig gondol valaki arra, hogy ezekben az időkben, amikor Egyiptomtól Rómáig a

pogány vallások és a régi ideálok régóta romokban hevertek, mégsem igazán a pogányság hatolt be a keresztyénségbe, hanem éppen ellenkezőleg, a keresztyénség hatolt be a pogányságba, és vette át az embereknek nem csupán a vallásában, hanem a tudatában és értékrendjében is azt a szerepet, amelyet korábbi pogány vallásuk töltött be.⁴

Alighanem ma ennek a fordítottja történik. A pogányság nyomakodik be erőteljesen a keresztyénségünkbe. Hiszen ha a karácsonyra való készülődésünk – legalábbis a ráfordított időt és energiát számba véve – döntő többségében a vásárlás körüli gondjainkkal telik: „kinek mit vegyünk, hogy eltaláljuk az ízlését, sértődés se essék, pénztárcánk is bírja” – és az e körüli hajszában elfáradt, kizsigerelt valónk roskad be a templom vagy az imaház padjaiba, akkor bizony ez nem a keresztyénségünk diadala, hanem a pogány istenség, a pénz, a hit ünnepét is biznisszé tevő kultúra győzött a keresztyénségünk fölött.

Mert ha a mai „keresztyén” Európa vagy evangéliumi hitű Egyesült Államok karácsony körüli cécóját figyeljük, vallásosság tekintetében alább van az arabok ramadánjával és mekkai zarándoklatával szemben. Mert az egy hónapig is eltart, és végigcsinálják mégis. Ott legalább a vallásról van szó, és leboznak, meghozzá egész testükkel a földre imádkozni.

Európában pedig, ahol már az emberek negyedik, ötödik felmenőjét sem érdekelte az élő hit, sem pedig a vallásos külsőségek, megtelnek az áruházak polcai néhány értékes műszaki cikk és karácsonyra időzített irodalmi kiadvány mellett karácsonyi ingyom-bingyomokkal, az emberek az ünnepre való tekintettel zarándokolnak a kirakatok és a plázák roskadásig telerakott polcai között. Az utcákat feldíszítik rafinált füzérek díszkivilágításával, amelyek néhány nap múlva hazasegítik a szilveszterkor részegen botorkálókát. És tele vannak a városok utcai árusokkal, akiknek néhány heti bevétele olykor meghaladja az egész évit. Tehát karácsony körül nagy a kavalkád. Itt – akárhogy szépítjük – a valamikor lényegét tekintve még keresztyén ünnep vált kendőzetlenül pogánnyá. A legtöbb európai ember még karácsonykor se megy templomba, hogy legalább egy kis orgonaszó megszimogassa a lelkét, és valamit halljon a betlehemi történetről.

Délutáni séta a bécsi adventi forgatagban

Akkor viszont mi milyen alapon mondunk ítéletet a régiokról? Őket legalább érdekelte az inkarnáció kérdésköre. Alig találunk Krisztus önmegüresítésére és önmegüresítése után az isteni és az emberi természetét tekintve olyan lehetséges elméleti változatot, amit alaposan végig ne gondoltak volna, és ne hittek volna benne őszinte szívvel.

Jelen írásomban a legtávolabb áll tőlem, hogy ezek változatainak ismertetésébe belefogjak, tessék kézbe venni a jobbnál jobb teológiai szakkönyveket, és a prédikációra készüléskor elmélyedni benne! Meg persze elsősorban a

Szentírásban, hogy legalább az istentiszteleten átbillenjen a mérleg nyelve az evangéliumi szakralitás irányába. Hogy a mennyei világ jó ízével és üdeségével teljen meg a lelkünk, legalább karácsonykor, vagy karácsonykor még inkább. Mert az ajándék, amit veszünk, akármilyen drága meg értékes, pillanatnyi örömet okoz ugyan, de nem tart az örökkévalóságig. Legtöbbje nem is az örökkévalóságnak készült. Amit viszont a „kará-csonykor” megszületett Úr Jézus hozott, az örökké tart, és mindörökké érték marad.

Vizsgálódásom kiindulópontját a címben szereplő latin nyelvű *credo* szava adja. Már régóta motoszkál bennem a „*homo factus est*” fogalma. Vizsgálódásunk iránya a következő területre szeretne kiterjedni: hogyan volt benne az inkarnáció csodájában maga a Fiú Isten?

2. A testté létel csodája

Azt a teológiában jártas olvasók közül mindenki tudja, hogy az inkarnációval kapcsolatban elsősorban a görög egyházatyák, a kereszt teológiájával elsősorban a nyugatiak foglalkoztak. Nyilvánvaló, hogy ez a hangsúlyokra vonatkozik. Most mégis a latin atyák nyomán haladunk. A görögök azt vallották, ha nincs testet öltés, nincs kereszthalál sem. Az egyház hitvallása ugyanis sohasem valamiféle általános értelemben vett Isten-fogalomról beszélt, hanem Jézus Krisztus Istenét vallotta egyedüli Istennek és Úrnak. Jézus Krisztus egész földi élete, munkálkodása, sőt kereszthalála a Mindenható Isten önexegézise, önértelmezése.⁵

Ahogy János evangéliumának prológosában olvassuk Jn 1,14 (ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο) az Ige lett testté. Az 1. vers szerint: Isten volt az Ige (θεὸς ἦν ὁ λόγος). Vagyis Istenben a szentség, a szeretet, az irgalmasság, az igazságosság nem kintről befelé ható valóságok, mint nálunk, embereknél. Nekünk törekednünk kell ezek megragadására. Istennél ezek benn való tulajdonságok. Nem kívülről érkeznek felé, hanem az ő természete ilyen, és belőle áradnak kifelé.

Az Ige testet öltése kapcsán akár a Bibliára vagy a hirdetett ígére is gondolhatnánk, ha nem volna éppen a testben megjelent isteni személy, Jézus Krisztus a

középpontban mint Isten egyedül érvényes önkijelentése. Azt érezzük a jánosi prológos kapcsán, hogy egy olyan titok feltárására törekszik az evangélista, amelynek elmondásához elégtelenek a már ismert fogalmak. Ki is az Ige? Hogy lehet az Ige isteni személy? Tulajdonképpen ezekre a kérdésekre az egész evangélium adja meg a választ. Az Úr Jézus életéről és haláláról szóló történeti beszámolók. Ami azután a teljes Újszövetség alaptémája. Jézus Krisztus Isten képmása (Róm 8,29; 2Kor 4,4; Kol 1,15), Isten *epifániája*, megjelenése (1Tim 3,16; 2Tim 1,9), Isten dicsőségének fénye, Isten lényének képmása

(Zsid 1,3). A „test” itt nem jelent többet, mint a szenvedő és halálnak kiszolgáltatott embert.

Az Újszövetség több kifejezést használ „test” értelemben. Ezek az emberi létezés és természet legkülönbözőbb oldalaira irányítják a figyelmet. A $\sigma\omega\mu\alpha$ (szóma) jelentése ugyan test, de a „test” e fogalomban pusztán mint a lét hordozója jelenik meg, például a holttestre is ezt a szót használják. A $\sigma\omega\mu\alpha$ a testet jelenti, de a meg nem váltott embert is, aki nélküli Isten hatásait: jóságának érzékelését, szentséges akaratát, mennyei bölcsességét, egyszóval igéjét, mert szembe fordult Istennel. A $\sigma\alpha\rho\xi$ (szarx) jelentése: hústest, az ószövetségi בשר (bászár) görög megfelelője. Ez egyszerűen élőlényt, élő embert jelent, de az embernek azokat az érzéseit, vágyait, indulatait, impulzusait, amelyek felfogják Istent, és amelyeket akár az Isten szolgálatába is lehet állítani. A $\sigma\alpha\rho\xi$ nyitottá válhat az isteni $\pi\nu\epsilon\upsilon\mu\alpha$ számára.

Gerhard Theißen *Az őskereszténység élményvilága és magatartásformái* című művében összehasonlítja a bibliai szóhasználatot a modern lélektani szakkifejezésekkel. Vegyünk egy példát: „Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből (לבב), teljes lelkedből (נפש), és teljes erődből (מאד)” (5Móz 6,4). Az ő interpretációjában a következőképpen néz ki: szerinte a „szív” már az ókorban, de a jézusi hagyományokban is hangsúlyosan elsősorban a kognitív és az erkölcsi képességet jelenti, a különbségtétel meglátását a jó és a rossz között. A Mk 12,30 ki is egészíti a legfőbb parancs szövegét a „teljes elméddel” ($\delta\iota\lambda\omicron\nu\sigma\iota\alpha$) betoldásával, amely a gondolkodási képesség mellett az érzületet, a ráhangolódást is magában foglalja. A נפש (nefes) az ember bennvaló lelke, élő, lélegző lelke. A רוח (ruach) kívülről jön, és általában az isteni Lélek megnyilvánulásaira használja az Ószövetség. Megtérésekor az ember נפש -ét érinti az isteni רוח , és ekkor nyílik meg az addig zárt értelme és az ember egész léte Isten számára. A מאד (mőód) lehetne akár csak nyomatékosító szó is, de itt nem csak az ember erejét, vagyis összeszedettségét, erőteljességét jelzi, hanem még a vagyonát is magában foglalja. Természetesen a מאד alapjelentése az, hogy: igen, nagyon, vagyis teljes erődből szeresd az Urat, a te Istenedet. De Isten tiszteletének és szeretetének megvan az anyagiakkal meghozott áldozatban is a szerepe.

Ez az exkurzusszerű bekezdés két jelentős tanulsággal is szolgál. Az egyik az, hogy a testet öltött Krisztusban, akiben az Ige testté lett, soha nem kívülről szólalt meg a Lélek, hanem kezdettől fogva benne élt, és belülről szólt hozzá. Talán a $\sigma\alpha\rho\xi$ éppen azért alkalmas az inkarnáció szavaként, mert az Úr Jézus személyiségének nem csupán egy szeletéről van szó, hanem a teljes emberről. Az Úr Jézusnak minden gondolata, akarat, érzésvilága, idegszála teste-lelke telve volt az Isten szándékával, gondolataival, egyszóval Igéjével.

És a testet öltés után Jézus ellenállt annak a kísértésnek, hogy kilépjen ebből az Istennel való egységből, és kipróbálja azt, hogy milyen élmény kitépni magunkat az Atya Isten hatóságából, és pontszerűen szembeszállni vele, vagy folyamatosan szembemenni vele. Emberként hozzánk mindenben hasonlónak lett, sőt kísértést is szenvedett, kivéve hogy nem vétkezett (Zsid 4,15). De ha Jézus nem lett volna valóságosan emberré, nem kóstolta volna meg az emberek életét, sőt a halálát is, és szenvedésével nem szállt volna le a halál legsötétebb mélységébe, ez esetben megváltásunk sem volna bizonytalan illúzióknál több. Nem képezhetné a pokoltól, a kár-

hozattól való szabadulásunk szilárd (történelmi) alapját. A testet öltés csodája éppen abban van, hogy Isten nem közvetítő által szólalt meg, bár az angyalok mindig is akaratának tökéletes végrehajtói voltak. Itt azonban minőségileg másról van szó: maga Isten jött olyan közel az emberekhez, amelynél csak majd a színről színre látás lesz teljesebb. Ha Istent meg akarjuk ismerni, Krisztusra kell néznünk.

A másik tanulság pedig az, hogy nekünk embereknek – ahogy *Jelenits István* szereti megfogalmazni – a hit kegyelmi állapot. Csak a hit nyitja meg szemünket, értelmünket, tudatunkat, tudatalattinkat, egész lelkünket arra, hogy felfogjuk Isten nagyságos dolgait (Zsid 11,1–3). Megiszonyodjunk a gonosztól, és kívánjuk a mennyeit. Ebből következhetne az is, hogy a hitetlen nem tehet arról, hogy hitetlen, és nem látja és nem érti meg Isten tetteit ott, ahol a hívő nyilvánvaló módon látja azokat. Igen ám, de a hitet a Lélek ébresztgeti minden emberben, de csak a hívő engedi magát vitetni ott, ahol a Lélek szele fúj (Jn 3,8), a hitetlen pedig ellenáll ennek.

3. Az idők teljességében

Az Úr Jézus eljövetele nem egy véletlenszerű történet a történelem lepergő eseményei között. Az Emberfiának eljövetelével, földi életével, szenvedésével, halálával, feltámadásával egybefut minden ószövetségi hagyomány és a görög filozófusok – vagyis a lét igazságain töprengő emberek – várározása. A bibliai próféták, a himnuszszerező zsoltárrók, a bölcsességirodalom bölcsei, az ószövetségi apokaliptikusok várározása éppúgy célhoz ér Krisztus születésében, mint a görögöknél *Hérakleitosz* óta *Platónon* át a létező világ ésszerűségének és egységbe rendező értelmességének vágya. Platónnál nem csupán a külső világ, a természet és a politika harmonikus rendje fontos, hanem a lélek önmagával folytatott szótlán párbeszéde is, amit csak a belső csendben foghatunk fel.⁷ A politikai fordulatok következtében felfokozódott ez a várározás akkor, amikor a görögöknél semmivé vált a harmonikusan rendezett kozmosz ideája és tapasztalata. Ennek következtében a görög istenfogalom abszolút transzcendenssé, megismerhetetlenné, sőt idegenné vált. A mi hitünket alapjaiban megrázó csoda lenne, ha Isten – aki nem hagyta magát kinyilatkoztatás nélkül (Róm 1,19–20) – levette volna kezét bármikor bármely népről. Főleg azokról, akiknél az igazság utáni vágy elemi erővel jelen volt. A megváltás utáni általános vágy megelőzte ugyanis az Üdvözítő eljövetelét.

Jézus Krisztus földre jövetelével azután maga Isten jelent meg a színen, hogy ezt a vágyat betöltse. Ha Jézus Krisztus nem Isten valódi Fia, nem is válhat meg bennünket bűneinktől és azok következményétől. Sem itt a földön: megromlott emberi természetünktől, összeférhetlenségünktől, gonosz hajlamainktól, vigasztalhatatlanságünktől, nagyragyásainktól, irigykedéseinktől, makacsságainktól, bosszúvágyainktól, elégedetlenkedésünktől, hogy végre már egy kis békénk legyen. És főleg nem az örök kárhozattól. Akkor viszont hiábavaló a mi hitünk. Együnk, igyunk, mert előbb-utóbb úgyis meghalunk. De máris megrontottak minket a rossz társaságok, például a hitetlen *François Voltaire*, a gyűlölködő *Karl Marx*, az emberek bűnbánatára csapást mérő *Sigmund Freud*, a társadalmat felforgató *Vlagyimir Iljics Lenin* és zsarnok *Joszif Viszárionovics Sztálin*, meg a mai értégyilkos balliberális média (Róm 15,12–34).

4. Örök Fiú

Az Úr Jézus azonban nem csupán feltámadása által vált Isten Fiává, hanem már születése előtt is az volt, és földi élete ideje alatt is folyamatosan. Ő öröktől fogva mindörökké Fiú. Az Úr Jézus és az Atya Isten nemcsak azonos lényegűek, hanem egyugyanazon lényegyet birtokolják. És birtokolták is mindig már az örökkévalóságban, Krisztus testet öltése előtt is.

A korai egyházatyáknak Istennek a Krisztusban történő megtestesülése megértésének érdekében a történelem Istenét, a Mindenható Istent – azt, akít a Biblia tár elénk – el kellett határolniuk a kor istenfogalmából mindenki számára ismerős: születő, szenvedő, meghaló, majd ismét feltámadó és átalakuló istenekről alkotott mitikus elképzelésektől. Ezek az istenek semmi mást nem fejeztek ki, mint a történelem állandóan önmagát ismétlő körforgását, ami persze sehova sem vezet. De ez az emberek egyik alapélménye. Nem lehet belőle kitörni. Az ember mint a természet része egyben annak fogja is. A Krisztus-esemény pontosan a lét értelmetlenségének kitörési pontja, méghozzá az, amit a történelem egy adott időpontjában maga Isten készített el. A Krisztus eljövetele nem előkészítetlen, de a Krisztus-esemény egyben nem befejezetlen. A Krisztus dicsőséges visszajövetelével fejeződik majd be.

Aert de Gelder: Krisztus bemerítése

Nüsszai Gergely nyomán Szent Ágoston fejti ki, hogy a Názáreti Jézus Krisztusban Ábrahám, Izsák, Jákób és a próféták Istenének inkarnációja, önmegüresítése történt. Vagyis a Mindenható Isten leereszkedése hozzánk, emberekhez, de ez

egyben mindenható hatalmának jele is. Isten önmagát üresíti meg, méghozzá önként, a bukott emberek érdekében, hogy bukásuk következményétől megszabadítsa őket. A latin *homo factus* magyarul: emberré lett, ugyanezt az isteni létformából emberi létformába történő belépést mondja el.

De az „emberré lett” egy igen lapos és a lényegyet tekintve semmit nem mondó kifejezés. Mert a *homo* = ember, a *facio, feci, factum* = tenni, cselekedni, csinálni, készíteni, véghezvinni kifejezés nemcsak azt a kérdést veti fel, hogy akkor kicsoda az alany, aki cselekszik, hanem a választ is megadja. A Fiú is, aki emberré lett. Természetesen az Atya és a Szentlélek is alany. A Fiú nem csupán elszenvedője a megtestesülésnek, nemcsak történik vele, hanem aktív résztvevője is. Amikor a testet öltés történt, akkor vajon a Fiú nem volt Isten? Vagy nem volt öntudatánál? Amire készült a világ alapjainak felvettése előtt (Jn 17,24), aki előbb volt mindenkéül, minden öbenne áll fenn (Kol 1,17), ebben a helyzetben „kikapcsolt” volna? Tudom, hogy titokteli területen állok, ahol csak levett sarukkal lehet megmozdulni! Nem is tudhatunk, tehát nem is mondhatunk erről semmit, csupán azt, hogy inkarnációjából a Fiú tudatos és teljes isteni jelenléte legalábbis nem zárható ki.

5. Sokatmondó a credo szövege

Az az állítás, hogy az inkarnációban a teljes Szentháromság egyaránt aktív volt, egyébként a hitvallás szövegében többször megismétlődik. A teljes Szentháromság egy örök Isten, tehát a Fiú is. Lásd a lábjegyzetben a hitvallás latin szövegét.⁸ Fontos kiemelni, hogy Istent *factorem coeli et terrae*, vagyis mindenek Teremtőjének, mindenek alkotójának nevezi, sőt minden látható és láthatatlan Teremtőjének. Ezzel a hitvallás az ószövetségi Szentírás Istenét definiálja, akinek Jézus a *filium Dei unigenitum*. Ezzel Jézusnak az Atyával történő egyedülálló kapcsolatát pontosítja. Nem fogadott Fiú, mint a Krisztusért kegyelembe fogadott többi hívő ember (Róm 8,14–17; 1Jn 3,1–3), hanem az Úr Jézusnak az Atya Istenhez fűződő viszonya a történelemben egyedülálló.

Tudvalevő, hogy férfielemek nem szülnék. A hitvallás Istent sem keveri ebbe a bizzar gyanúba, csupán keresi a megfogalmazás módját, miként lehet elmondani az elmondhatatlant, hogy az Úr Jézusnak más a kapcsolata Istennel, bensőségesebb, összehangoltabb, mint az összes többi teremtménynek. Úgyhogy Jézus nem teremtmény: *genitum non factum*. Erre a földi világra a Szentlélek teremtő munkája által született, *incarnatus est de Spiritu Sancto*, Máriától, a szüztől, *ex Marie virgine*, és így lett emberré. Vagyis *homofactus est*. Tehát emberré léte a Szentháromság egy örök Isten *tette*. Itt is szóba kerül a *factum*, mégpedig tagadott formában. Jézus *genitum*: „született”, Isten nem szavával „alkotta”, mint az összes többi teremtményét.

Ebben – a latin atyáktól származó hitvallási szövegben – a születéstől fogva a teljes Szentháromság aktív közreműködése benne található. Nem a mikéntje, hanem a ténye, az viszont félreérthetetlenül. Mint ahogy az Úr Jézus születése sem nőgyógyászati ügy – ez a megközelítés torz indítékból csak torz eredményre vezetne –, hanem teológiai, méghozzá *szotériológiai*. Vagyis az Istentől elszakadt ember isteni módon történő megmentésének ügye. Máriának, a szűznek az angyal Jézus megfogadását így jelentette be: „*a Magasságos ereje árnyékoz be téged, ezért a születendőt is Szentnek nevezte*”.

zik majd, Isten Fiának” (Lk 1,35). Az Ószövetségben gyakori kifejezés Isten teremtő Lelkének kiáradása (1Móz 1,2; 2Móz 11,25; Ézs 11,1–10). Ez nem jelent többet, mint Isten teremtő erőinek kiáradását. A szövegben semmiféle nemiségre utaló jelleg nincs. Csupán arról szól, hogy az Úr Jézus szentsége nem az emberek erkölcsi értelemben vett szentsége – amire az emberek egyáltalán eljuthatnak –, hanem szent, természeténél fogva, mert eredete is szent. Ő nem szentté lett, hanem szent volt kezdettől fogva, származása nem e világból való.⁹

Csak utalok rá, hogy teljes képtelenség, sőt gőgös istenkísértés volna részemről, ha ennek a mikéntjét, a módját, a Szentháromságon belüli kommunikációját próbálnám megérteni, mert ez egyedül Isten titka. De hogy az Úr Jézus nem úgy született, mint mi, hogy a születésünk előtt történekről alig valamit ismerhetünk, azt is csak hallomásból, ha a szüleink elmondják.

Bár az utóbbi idők lélektani kutatásai nagyon is fontosnak tartják a prenatális időszak figyelembevételét. Erről a Biblia is régóta beszél, sőt Isten gondoskodását látja benne: „*alaktalan testemet már látták szemeid, csontjaim nem voltak rejtve előled, a napok sem, amelyeket nekem szántál*” (Zsolt 139). A zsoltárban azonban szó sincs lélekvándorlásról, születés előtti vagy korábbi más testben eltöltött életünk emlékeiről. Csupán arról, hogy létezésünk forrásánál is ott volt Isten irgalmas és gondoskodó szeretete. Életünk abszolút módon Isten ajándéka, és nem Istentől független valami.¹⁰

A Názáreti születése kapcsán mint tény kerül elő a szentháromságos egy örök Isten teljes jelenléte és aktivitása. Krisztus megüresítette magát, és nem csupán elszenvedte inkarnációját, megüresedését, mint egy magatehetetlen csecsemő. Mint ahogy egész földi élete (mint embernek) tudatos engedelmességben zajlott az Atya Isten iránt.

6. Krisztus önmegüresítése mint titok és paradoxon

Órigenész szeme előtt Krisztus inkarnációjának és kereszthalálának teljes paradoxona áll. Ha Krisztus nem érzett volna öröktől fogva részvétet bűneink okozta nyomorúságunk miatt, nem lett volna emberré, és nem engedte volna, hogy keresztre feszítsék. Krisztus inkarnációja, élete, halála egyaránt önmegüresítés. Mint említettük a $\kappa\epsilon\nu\omega\sigma\iota\varsigma$ (*kenószisz*), ennek az igei formája az $\epsilon\kappa\epsilon\nu\omega\sigma\epsilon\nu$, mely szó szerint azt jelenti: megüresíteni magát. Tehát itt is az alany egyértelműen Jézus Krisztus maga. A Fil 2,6 $\mu\omicron\rho\phi\eta$ $\theta\epsilon\omicron\upsilon$ -nak nevezi a Názáretit. Istennek formájában volt. Ebben a $\mu\omicron\rho\phi\eta$ (állapot, forma, létezési forma) nem csupán a külső alakot, hanem a lényegét, állapotot, helyzetet, beállítottságot, sőt a birtoklást is jelenti.

Maga a „megüresítés” is titok előttünk, hiszen fogalmunk sincs arról, hogy a Názáreti Jézus, aki e testben való élete idején a természet erőinek parancsolt, például lecsendesítette

a vihart (Mk 4,39), meggyógyította a legkülönfélébb betegségeket (Mt 9,18–34), sőt a halál felett is Úr volt (Lk 8,40–56), milyen isteni tulajdonságokat „nélkülözött” e testben. Azt tudjuk, hogy igényelhetett volna több mint tizenkét sereg angyalt szenvedése elhárítására (Mt 26,53). Mégis azt kell gondolnunk, hogy a $\kappa\epsilon\nu\omega\sigma\iota\varsigma$ legalábbis annyit jelent, hogy aki azt mondta magáról: „*mielőtt Ábrahám lett volna, én vagyok*” (Jn 8,58), imádkozásában üres kezekkel állt az Atya előtt. Hagyta magát elfogni, vállalta a megaláztatást, és a kereszten fejezte be földi életét. De ez nem azt jelenti, hogy megfosztódott volna olyan isteni tulajdonságaitól, amelyeknek korábban birtokában volt, hanem csupán azt, hogy „letette” azokat.

Mivel Isten a szeretet teljhatalma, megengedheti magának a szeretet erőtlenségét is. Belebocsátkozhat a szenvedéssel és halállal teljes világunkba anélkül, hogy elmerülne és felolvadna benne, vagy bármilyen módon lefokozódna, esetleg bűnnel szennyeződne.

A kereszten történt Isten legradikálisabb önmegüresítése. A kereszttel tehát Isten legradikálisabb és legfelülmúlhatatlanabb önmeghatározása. Ez itt sem azt jelenti, hogy Isten feladja önmagát, vagy ellentétbe kerül lényegével. Ellenkezőleg: a kereszten mutatja meg saját igazságához, szeretetéhez, irgalmához és ígéretéhez való feltétlen hűségét. Ezt teljes isteni szabadságában teszi. Volna hatalma hozzá, hogy visszavegye szándékát, amelyben teljes súlyával a bűnei következtében megromlott és halált váró ember mellé áll, de nem teszi. Mert a kereszttel másik oldalán ott áll a keresztre feszítő. Vagyis maga a sátán, és a befolyása alatt álló emberek is, akik tele vannak gyűlölettel és a pusztítás szándékával. Hatalmuk ebben ki is merül: a sátán embergyilkos kezdettől fogva (Jn 8,44). De azzal, hogy a halál hatalmával megölte Krisztust, valójában Krisztus ölte meg a halált, és a halál fogságába jutott ember számára így szerzett szabadulást (Zsid 2,14).

Az ünnep mai kellékei: karácsonyi csecsebecsék

7. A keresztt nem vereség, hanem Krisztus győzelme

A korai keresztyénség a megtestesülést a kereszthalállal, a kereszten aratott diadallal és a feltámadással szoros összefüggésben látta. A credo így folytatódik: *et resurrexit tertia die, secundum Scripturas* – vagyis feltámadt a harmadik napon az Írások szerint. Sőt: *et iterum venturus est cum gloria, judicare vivos et mortuos: cuius regni non erit finis* – eljön majd dicsőségben ítélni élőket és holtakat, és országának nem lesz majd vége! Ez a régiek hitében a Szentírás tanítása alapján egyetlen ívű esemény volt, szervesen összetartozott.

A *préegzisztencia*, a ΚΕΥΘΩΣΙΣ, a kereszttel és felmagasztalással egy egész és mennyet és földet átfogó grandiózus isteni cselekvés részei. Amelyben nem sérül sem Isten igazságossága, sem a lét rendje, sem az ember Istentől kapott szabadsága. Isten a megváltás művével nem kényszerít senkit bünei megtagadására, bűnbánatra, megtérésre, szent életre, hanem csak lehetőséget ad rá, az örök jó megragadására.

8. Lesz-e bennünk folytatása?

Íme a karácsony ünnepének titka. Mekkora ajándék lehetne, hogy a Krisztus követése karácsonykor alázatos és áldozatos szeretetünkben mutatkozna meg igazán. Nem az ünnep fényéről vagy a felkészülés alaposságáról lenne szó csupán. Ha mi is megajándékozánk szeretteinket saját magunk megüresítésével. Ennek következményeként az ő szabadságukkal.

Hadd mondják el – anélkül, hogy közbevágna – mindazt, ami szívüket nyomja, ha nekünk nem tetszik is! Megajándékozhatnánk őket önzetlen jóságunkkal. Készülhetnénk arra, hogy több jézusi lelkület bontakozzon ki bennünk. Vállunkra vehetnénk terheiket, és mi is önmagunkat megüresítve, szolgálai formát vennénk fel (Fil 2,7), anélkül, hogy elvárnánk, hogy megünnepeljenek ezért. Vegyünk hát magunkra botlásaikból és bűneikből annyit, amennyit csak elbírnak, ha azok csúfondárosak is, és vigyük a magunkéval együtt a Golgota kereszttje alá, hogy ők is meg mi is megtisztulhassunk és megkönnyebbülhessünk! Egyből felfrissül a levegő mind a családjukban, mind a gyülekezetükben. Ne csak passzív elszenvedői legyünk az életünkkel járó bajoknak! Törekedjünk

a családjukban és a gyülekezetben belső békességgel elviselni, hogy nem a miénk az utolsó szó!

Mert Isten uralma nem olyan térbeli ország, mint napjainkban a szuverenitásukért harcoló népeké, vagy a gyülekezetekben, esetleg a családokban uralkodó kiskirályoké, akik azt hiszik, hogy csak nekik lehet igazuk. Hanem olyan, amelyben egyedül Isten gyakorolja a hatalmat az alázatos Krisztus által. Mi pedig pontosan önmegüresítésünk által válunk isteni természet részeseivé (2Pt 1,4). Mert nincs túl nagy választási lehetőségünk, vagy magunkat megüresítve mi magunk is gazdagodunk, hiszen áldására leszünk környezetünknek, ők meg nekünk, vagy leuraljuk őket, és ők meg ellenünk fordulnak.

9. A jó változás mindig Isten műve

Amiért az Isten Fia megberré lett, az lehetővé teszi, hogy ilyen változás megtörténjen bennünk is. Ami egyébként az emberi személyiségünkől, múltunkból vagy őseinktől örökölt hiábavaló és önző természetünkől levezethetetlen és megtervezhetetlen, mert egyedül csak Isten műve bennünk. Mert Isten országa ma sem erőszakkal jön el, vagy nem a drága ajándékok jelzik érkezését, hanem az alázatos szív, amelyben Krisztus megszületett, és elevenen él (Lk 17,21).

Ez nem ábránd, hanem Isten országának olyan eljövetele e világra, amilyen volt Jézus Krisztus első érkezése. Jézus lelkülete ilyenkor bennünk születik meg. Ezt csak a Názáreti inkarnációja tette lehetővé. Egyedül Isten műve bennünk is. De nem kerül meg akaratomkat, és nem teszi jelentéktelenné törekvésünket.

Itt kerül egészen közel a ma is hús-vér ember és a benne megszülető és máris jelen lévő és eljövendő élő Jézus. Hiszen az Ige mindig is „testté akar lenni”. Vagyis ahogy *Dietrich Bonhoeffer* írta: a szent keresi a profánt, a mennyei a földit. Az Ige testet ölt az emberben, és türelemmé, jószággá, alázattá, teherbírássá, megértéssé, együtt szenvedéssé, a bűnök bocsánatává válik. A halál életté, a pusztulás, a lealjasodás lelki virágzássá, mennyei emelkedettséggé, az igazságtalanság igazságossá, a szentségtelen szentté. Krisztus eljött és csapást vágott a történelem útján az örökkévalóság felé. Ez a krisztusi csapás követhető. Arra a kérdésre, hogy miben áll Isten szeretete, csak azt a választ adhatjuk, hogy véget ért az ember meghasonlása önmagával és a többi emberrel, mert Jézus Krisztus az Istennel és az egymással való megbékélés lehetőségét hozta el minékünk.¹²

10. Csak az Üdvözítő, és nincsen más

A fenti mondatot Péter apostol mondta a zsidó nagytanács előtt: „*nincsen üdvösség senki másban, nincs és nem is adatott az ég alatt más név, amely által üdvözülhetnénk*” (ApCsel 4,12). Jézus Krisztusban az Isten felülmúlhatatlanul és maradéktalanul közölte önmagát. Azóta minden új kijelentés szükségszerűen csak hamis vagy téves lehet. Nincs is szükség rá. Az Úr Jézusban a *Deus absconditus Deus revelatus* vált. De Krisztusban a *Deus absconditus* és a *Deus revelatus* egy és ugyanaz. Tehát amit Isten már kinyilatkoztatott önmagáról, és ami még rejtve van előttünk. Istennek a Krisztusban adott önkinyilvánítása nem tehető zárójelbe, ha életünk titkát, rendeltetését és minőségét kutatjuk.

A Szentháromságban az isteni személyek átjárják egymást. A számoknak csak akkor van értelmük, ha mennyiségről beszélünk. A tiszta szellemi világban, magában az Istenben nincs semmi, ami megszámlálható volna. Ilyen értelemben félrevezető is a Szentháromság három személyéről beszélni. A Szentháromság Isten személyének belső titka, magának az Istennek a titka, rajta kívül senkire sem tartozik. Isten minden számszerűsége túl létezik. Osztatlan egység – mondták az atyák. Az Atya öröktől fogva Atyaként létezik. A Fiú öröktől fogva Fiúként létezik. A Lélek öröktől fogva Lélekként létezik. Viszont a Fiú lett időben emberré. Nem akarata ellenére, és nem passzív, nem elszenvedő módon, nem saját részt vevő cselekvésétől függetlenül, hanem teljes odaszánással, teljes és tudatos aktivitással.

Ez még akkor is igaz, ha nem értjük az inkarnáció titkát a maga teljes mélységében. A kinyilatkoztatás majd mindig az emberi gondolkodás határait súrolja, sőt meg is haladja. Ugyanakkor az ésszerűséggel mégsem ellentétes. Istenben nincs időbeli egymásutánosság. Ő mérhetetlen hatalmú, kimeríthetetlen életteljesség, és ugyanakkor örök cselekvés és bensőséges nyugalom és békeség is egyben.¹³

Épp ezért értelmetlen valamiféle kiszérszólásról, jézuskáról beszélni, a jászolágy miatt sajnálkozni. Vagy belemerülni az ünnep forgatagába, engedni, hogy sodorjon, de egyben ki is lúgozzon. Hogy azután értetlenül távolságot tartunk ettől a gazdag, de titkokkal teli és mégis ígéretes valóságtól, hogy Krisztus által az Örökkévaló a maga szentháromságos közösségébe hívott meg minket. „*Azt akarom, Atyám, hogy akiket nekem adtál, azok is ott legyenek velem, ahol én vagyok, hogy lássák az én dicsőségemet, amelyet nekem adtál, mert szeretél engemet már a világ kezdete előtt.*” (Jn 17,24) Hát erről van szó! Még karácsonykor is. Ne engedjük meg tehát sem önmagunknak, sem a ránk bízott híveknek, hogy karácsony a silány üzleti hangulat áldozatává váljon! És ne az legyen a baptista lelkészek egyedüli gondja, hogy mivel dobhatják fel egy kissé a karácsonyi istentisztelet hangulatát, hogy ne legyen olyan monoton és unalmas esztendőről esztendőre! Csak mélyüljünk el Isten titkaiba, annál üdőbbet, fontosabbat és értékesebbet úgysem fogunk kitalálni.

Azon érdemes elgondolkodni, hogy az Úr Jézus soha nem mondta, hogy ünnepeljük meg a születésnapját. Ez egyébként hívó embereknél, szeretteink szívében szokott megszületni. Igaz, meg sem tiltotta, sőt ünnepet ígért a jövőben az ő Atyja országában (Lk 13,29). Követésére azonban hívott (Mt 10,38). Nem kényszerített, csak hívott, és megteremtette a lehetőségét annak, hogy menjünk utána.

Nekünk van olyan „álunk”, hogy Krisztus követésében a szelidségünk, alázatunk, áldozatkészségünk, jóságunk, önmegüresítésünk akaratunktól és erőfeszítésünkötől függetle-

nül a Szentlélek hatására csak úgy a fejünk fölött egyszer csak csodamódon megszületik. Aztán nem születik meg végül semmi. Maradunk olyanok, amilyenek voltunk: önzők, számítók, sértődékenyek, magunknak valók. Ha a Fiú az ő megüresedésében teljes aktivitásával, akaratának teljes súlyával benne volt, nekünk nem kellene a magunk átalakulásában benne lennünk? Hogy megszülessen már végre bennünk is a Krisztus!

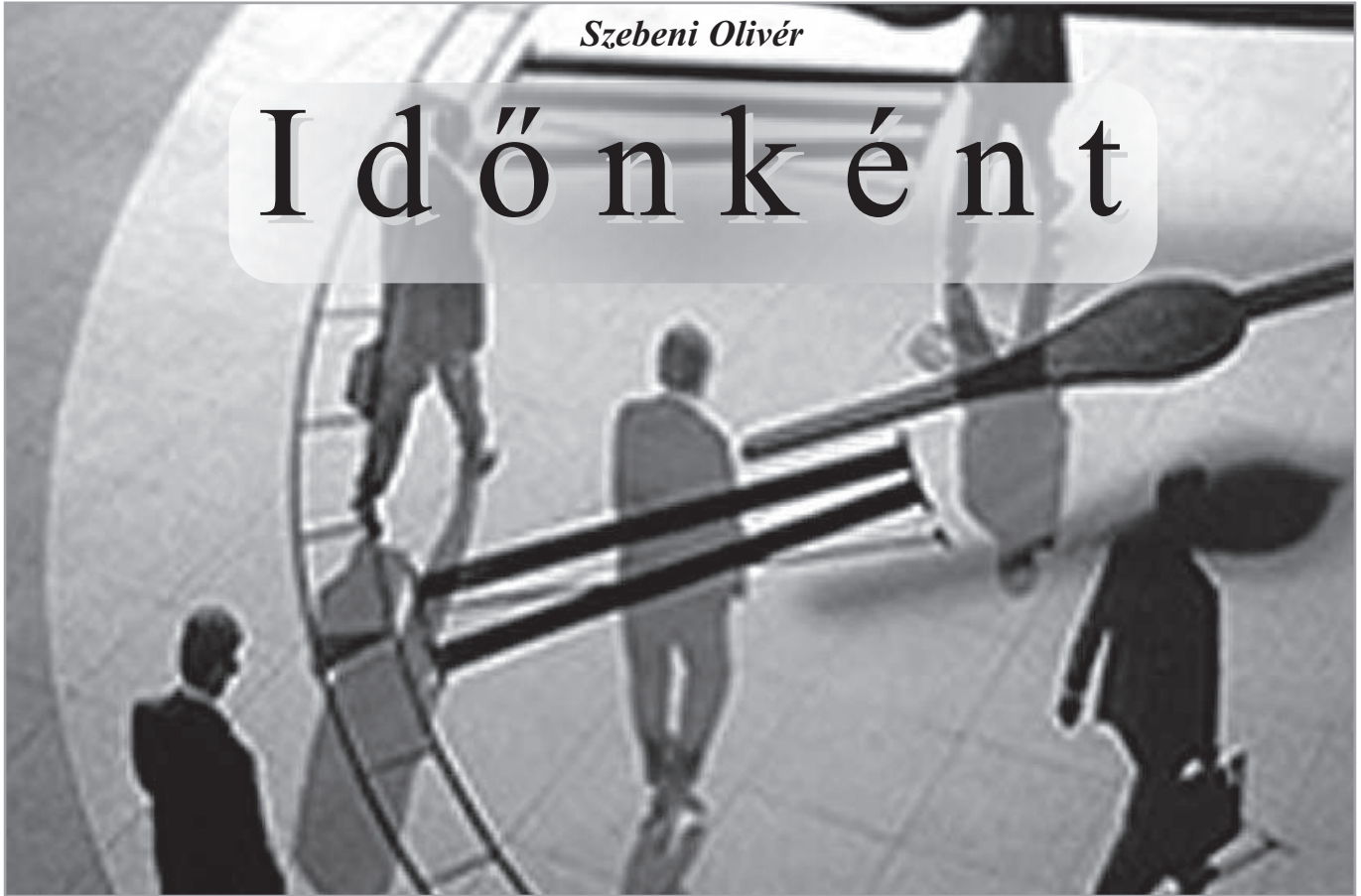
Jegyzetek

- 1 A. Leo Oppenheim: Az ókori Mezopotámia. Budapest, Gondolat, 1982. 234. o.
- 2 Rosalie David: Élet az ókori Egyiptomban. [Debrecen], Gold Book, [2006]. 208–256. o.
- 3 Everett Ferguson: A kereszténység bölcsője. Budapest, Osiris, 1999. 135–234. o.
- 4 Katus László: A középkor története. Pannonica, Rubicon Kiadó, Budapest, 2000. 28–30. o.
- 5 Walter Kasper: Jézus Krisztus Istene. Osiris Kiadó, Budapest, 2003. 202. o.
- 6 G. Theißen: Az őskereszténység pszichológiája. in uő: Az őskereszténység élményvilága és magatartási formái. Kálvin, Budapest, 2008. 82. o.
- 7 Lásd A. E. Taylor: Platón. Osiris, Budapest, 1999. 348. o.: „Az istenes élet az erény, jámborság, józanság és igazságosság alapjaira épül. Az istenes élet nem lehet az igazság és a gyönyörök csereberéje.”
- 8 Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem coeli et terrae, visibilium omnium, et invisibilium. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum. Et ex Patre natum ante omnia saecula. Deum de Deo, Lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum, non factum, consubstantialem Patri: per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de caelis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine: Et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis: sub Pontio Pilato passus, et sepultus est. Et resurrexit tertia die, secundum Scripturas. Et ascendit in caelum: sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria, judicare vivos et mortuos: cuius regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum, Dominum, et vivificantem: qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre et Filio simul adoratur, et conglorificatur: qui locutus est per Prophetas. Et unam sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et exspecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi saeculi. Amen.
- 9 Liptay György és Rózsa Huba a Krisztus Jézus született című könyvük 77–111. oldalain tárgyalják Jézusnak a Szentlélektől való fogantatása, illetve Isten teremtő megnyilvánulásainak párhuzamait az ószövetségi szövegekben. Szent István Társulat, Budapest, 1978.
- 10 Theißen, 47–89. o. Egyebek között felhívja a figyelmet arra, hogy a prenatális élmény minden ember számára egy egész életen át őt elkísérő isteni ajándék a félelemnélküliség biztonságáról, a létbe ágyazottság rendjéről.
- 11 Kasper 203. o.
- 12 Dietrich Bonhoeffer: Etika. RTA, Budapest, 1983. 47. o.
- 13 Kasper, 284–327. o.

ISTEN NÉPE A CSALÁDBAN

Szebeni Olivér

I d ő n k é n t

Történnék csodák, időnként

A hitben járó emberek naponkénti tapasztalatáról szeretnék néhány sort leírni. Olyanokról, akik állandóan tapasztalják Isten jelenlétét és kegyelmi beavatkozását életünkben. A nekik állandó próbát jelentő körülmények egyáltalán nem szorolnak a gyülekezetek ajtóin kívülre. Beljebb jutott a kísértés erőszakosan tolakodva. Napi gondokat okoz a rendszeres bibliaolvasás, és imádság közben sem vonul vissza. Állandó háttérzajként igyekszik szívünkben harsogásával elnyomni Isten halk és szelíd szavát, zavarni a belső békességet és a megszentelt csendet.

Egyszerű időhatározóval kezdeném, ami egyszer szerepel az Új-, másszor az Ószövetségben. Különös, hogy beszédünkben elég gyakori kifejezés, de a Szentírás óriási szókészletében mindössze ezen a két helyen szerepel. Előrebocsátom, hogy ennek a Bibliában ritka határozószónak üzenete van hozzánk.

A hitben járás nem sablonosan ismétlődő lépésekből áll. Nem metronómszerű gépies szokások monoton folyamata a hitélet, ami térben és időben távoli kolostorokhoz tartozott. A mai hívő lelkiület az eseményeket érzékenyen és felelősen követi. A napi történéseket összefüggésbe hozza Isten szándékával. Isten igéje és élő világossága fényében mindenre reagál. A hitben járók színes világban élnek eseménydús napjaikat, és Isten áldott közelsége élteti őket.

Gyógyítás Bethesda tavánál

Mindnyájan tudjuk, hogy Jn 5,3–4-ben másfél vers a mai protestáns magyar fordításban zárójeles. „A víz megmozdulására”, a tóra szálló angyalra, az első belépő gyógyulására vonatkozó részletek hiányoznak a legrégebbi újszövetségi kéziratokból. Más, nem magyar bibliafordításokban az eseményre vonatkozó *időnként* szó több variációt képez – talán éppen ezért. *Luther* Bibliájában egy angyal „*a maga idejében* leszáll a tóba”. A *Scotfield*-fordítás egyszerűen kihagyja az egészet, de lábjegyzetben említi a *bizonyos időben* habokra leszálló angyalt. *Jakab király* revideált Új Szövetsége szintén *bizonyos időnként* leszálló angyalról ír, aki felkavarja a medence vizét. Az új amerikai Standard Biblia fordítója az Úr angyaláról mondja, hogy *bizonyos időközönként* jön. 1999-ben kiadtak Budapesten egy szlovák és magyar Újszövetséget, amiben szlovákul kihagyja a kérdéses másfél verset, magyarul viszont benne van. Döntő tekintéllyel rendelkező görög Újszövetségünk, *Kurt Aland* szövege a kérdéses részt szintén elhagyja, és hivatkozik a legkorábbi kéziratokra, amelyekben nincsenek ezek a részletek. A szerencsés tulajdonos, akinek van még a keze ügyében egy londoni, 1922-es görög Újszövetség, meglepődve talál rá az „eredeti szöveg” korábbi változatára. Nem a mai, számjegyes megjelölés segítségével kell lapozgatnunk, hanem az epsilon (a számjegyként 5-ik) jelölés szerinti részt kell kikeresnünk, és a 4-ik vers elején a következő hellenisztikus fordulatot találjuk:

ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν.¹ Rendkívül sajátosan és széles körű használattal adja a tudomásunkra az angyali érkezés esetlegességét. Magyarul talán „*alkalmasint*” értelemben, vagy *Vida Sándor* szavaival: „*időszakonként*” is fordítható. Tehát nagy lehetőség rejlik a nyelvi bűvárkodásban és az evangéliumi üzenet ismertetésében.

Felsorolhatnánk más világnyelven írt fordításokat, a már említettek mellett. Az sem elhanyagolható, hogy az oly kellelmesen hangzó Bethesda („kegyelem háza”) is csak egy a különböző helynevek közül (Bétsaida, Béthzatha). Van, aki állítja azt is, hogy Jeruzsálemtől délkeletre volt egy időszakos forrás. Csakhogy ez teljesen ellenkező irány a jeruzsálemi Templom-hegy felett, északra elképzelt Juh-kapu helyéhez képest. Így aztán a bibliai részlet, mint textus az igényesség és az eredetiség jegyében gondolkodó igehirdetők finnyás ízlését arra ösztönözte, hogy inkább kerüljék el az egész történetet, és ne is foglalkozzanak vele. A racionalisták pedig szabadjárá engedték a csodák világától berzenkedő fantáziájukat. Egy valós, természeti magyarázatra bukkantak, valamilyen vulkanikus működést követő jelenségben. Csakhogy ott van a baj, hogy ilyen posztvulkáni fumarola a térségben nincs. Hasonló természeti jelenségeként feltörő víz Izlandban van, de mindig csoportosan tör föl a mélyből.

Ahhoz azonban, hogy az ember hittel elfogadja a leírást, és Istentől kegyelmet kérve prédikáljon Jézus Krisztus csodálatos szombatnapi gyógyításáról, tulajdonképpen nincs is szükség sem az etimológiára, sem a spekulációra. Nem kell a kijelentés Istenét kiségitenünk, sem az első szinopszis szerzőjéhez, a második században élő Tatianosz egyházatyához fordulnunk magyarázatért. Amióta magam is szenvedek ízületi kopásaimtól, egyre jobban hiszem, hogy van egy gyógyító orvosom, és jobb, ha nem várok sem emberre, sem angyalra. A mostani protestáns fordítás magvát ebben látom az *időnként* szóval kapcsolatban. Amit nekem üzen, egyben figyelmeztetés: számítsak mindig a gyógyító Jézus Krisztusra! Ő itt van, nem csak néha látogat el, s támaszt turbulenciát a vízben, vagy akár a hitemben. Csendes csodáival vigasztal, megerősít, gyógyít testileg lelkileg. Csak tőle, csakis tőle várok gyógyulást, mástól úgymint hiába várnék.

Találhatunk az Ószövetségben is egy „időnként” kifejezést, 2Krn 24,11-ben. Az áll ott, hogy a lévíták időnként megnyitottak egy gyűjtésre kijelölt ládát. Az alkalmazott héber szó (קִרְיָה) a héber „lét”-ige (קָרָה) futuruma. A kissé átalakított fordítás megközelíti az ilyen értelmezést, mint: „előfordul még az életben”. Az Ó- és az Újszövetségben az időpont-ra vonatkozó események nem hasonlóak.

A gyűjtőláda időnkénti felnyitása a templomban valószínűen a templomi kincsekre rendelt helyiségekben, őrzött helyen zajlott le. Nem kellett várniuk a jogosult személyek közül senkire, legfeljebb előre egyeztetették egymás között az időt. Azért mégis futtassuk le az újszövetségi fordítások nyelvi értékeléséhez hasonlóan az előforduló ószövetségi kifejezést is!

A Luther-Biblia szerint: „amikor ott volt az ideje” (*wenn's Zeit war*). Scofield fordításában: „mindig megtörtént” (*es geschah jedesmal*). Jakab király revideált Bibliájában: „bármikor” (*whenever*). Az új amerikai Standard Bibliában: „És amikor úgy jött” (*And it came about whenever*). Végül a latin Vulgatára épülő római Biblia magyar fordítása szerint a „Valahányszor elérkezett az ideje” értelmezést választhatjuk magyar megfelelőnek.

Újszövetségi tanulságok

Ezek után mindkét ó- és újszövetségi helyre emlékezve néhány fontos és üdvös következtetést vonhatunk le:

1. Minden, aminek nincs határozott rendszere és kötött ideje, az esetleges és egyúttal valószínű. A valószínű nem lehetetlen, nincs kizárva, de gyakorlatilag mégis csekélyebb az esélye annál, ami meghatározott idejű és rendszeres. Az újszövetségi esetben a történet valószínűsége annyira csekély, mintha nem is fordulna elő soha. Az ószövetségi „időnként” bizonyára gyakoribb. Szintén emellett szól a pénzkezelés gyakoribb szükségszerűsége. Csakhogy egy olyan esetben, mint a gyógyulás vagy a betegség tartós fennmaradásának fájdalmas kockázata, semmi sem versenyezhet a sürgősségben. Nem bízhatja magát egy beteg az esetlegességre, mert esetleg hiába vár rá. Az ószövetségi esetben bizonyára várhatóbb, talán gyakoribb, akár az áldozathozatal, akár a gazdasági felhasználás lehetősége, vagy annak kontrollálása. Mindez emberi, valós; míg a másik emberfeletti és esetleges. Mindenképpen előfordul, és jelen van a gyógyfürdőben. És minden egyes szenvedő betegnek nagyon fontos. Az ószövetségi esemény szokványos, kevesebb a körülötte lévő csodálatos titok, bár a folyamatosság, az mégis hiányzik. Egészen röviden tehát, nagyon más az, ami alkalmilag történik; és egészen más az, ami rendszeresen megtörténik. Egy szenvedő embernek összehasonlíthatatlanul fontosabb a gyógyulás, mint a pénzsámlálás.

Carl Bloch: Gyógyítás a Bethesdánál

Sok beteg lehet Bethesdában, a számuk is jelentős lehet, ha már „öt tornácot” népesítenek be. Egy-egy beteg időnként bejut. Egy jámbor szánakozó besegíti. A valószínű lehetőség olyankor valóssá válik. Ezen a betegen azonban 38 éven át senki sem segített. Az *emberem* szó genitivusa azt sejteti, hogy nem tudott embert fogadni, aki felkapja őt a fekvőhelyén és odaszaladjon vele a vízbe. Nem tudott volna pénzzel felkérni valakit erre? Harmincnyolc év borzasztóan hosszú idő. A harmincnyolc év alatt be nem teljesedett esetlegesség balga reménynek tűnik. Ráadásul ez az időszak nem azonos a beteg életkorával. Biztosan korosabb harmincnyolc évnél. A beteg lelkén, testén szánakozó Jézus Krisztus azonban odamegy,

beszédbe ereszkedik vele. A szava fél gyógyulás. Nem ajánlkozik, nem dicsekszik, hogy ő biztosabban gyógyít, mint a gyógyvíz. Egy döntő kérdést tesz fel neki: „Akarsz-e meggyógyulni?” A helyzet komplexitását érzékelve minden más kérdést elképzelhetnének Jézus Krisztus ajkáról, mint ezt. A beteg persze hogy akar meggyógyulni! Hiszen azért jött Bethesdába. Miért kell feltenni ilyen kérdést egy szenvedő embernek? Csakhogy Jézus Krisztus jobban tudja, hogy a beteg mit is akar. Harmincnyolc év alatt a beleszokás mindent elborító szűrkesége takarja be a bajt, a fájdalmat, az ember egész állapotát. A nagyon hosszú betegség meglepő dolgokat hoz ki az ember lelkivilágából. Jogos tehát a kérdés: Akarsz-e meggyógyulni?

2. Újabb témakört is nyit az időnkénti események láncolata. Az a bizonyos intervallum az angyali megjelenések között mekkora lehet? Naponta egyszer, többször, hetenként, havonta, évente, vagy tízévente jön az az angyal? Milyen gyakran nyitják ki a perselyt, lehet rá előre számolni? Mekkora a különbség a várható intervallumok, szünetek dolgában a két esemény között! Ez az *időnként* szavacska azt mutatja, hogy a beteg közben mással foglalkozik, mert őrá úgysem kerül sor – eddig legalábbis nem került. Valamit tenie kell az angyali megjelenések között.

Aki ült már hosszú lócán, vagy számolta a naptárban a várólista szerinti idő érkezését, az tudja, milyen kínos várni, és csak újra várni. Az egészségügyi ellátó kiszól, ha netalán hangosan jajong a beteg: „Türelem!” De harmincnyolc év várakozás kinek ne méritené ki a türelmét? Akkor jön Jézus Krisztus. Nem tűz ki komótosan új időpontot, amikor majd találkozunk! Akkor megnézi, mit is tehet. Persze, csak ha tehet valamit, mert őt is kötik a rendeletek. A keret szűk, és egyre szűkül. A várólista bővül, és hamarosan ott tartunk, ahol a bethesdai beteg az éveivel. Az átlagos életkor egyre csökken. A betegség, szívbaj, tüdőbaj, infarktus, asztma, sántaság, bénaság, sorvadás mind gyakoribb, főleg itt Európa közepén. Annyi beteg jajgat! Nincs csoportos gyógyulás, de van tömeges haláleset. Az egészséget pénzért adják, akár a piacon a zöldséget. Rossz statisztikánk van, a felsorolt bajok közül többit is a kétes értékű európai csúcson vagyunk. A megértés, szánalom, önzetlen segítség elvesztette az értelmét az ellátásból.

3. A harmadik témakör egész egyszerűen önmagam vagyok. Hadd írjak első személyben, az egyszerűség kedvéért! Én és az *időnként* új összefüggést képez. Például: Időnként gondolok Istenre. Időnként eldöntöm, hogy az Úr útjaira lépek. Időnként megteszem talán, de állandóan nem bírok. Csalódottnak, kimerültnek érzem magam, és előnt a kiábrándultak gyanakvása, bizalmatlansága. Senkit sem találok már „jó mesternek”, és nagy egyetértésben vallo az igazságot. Eppen ezt az egyet: „*Senki sem jó*”²². Okolni kezdek mindent, a gyülekezetet, a családtagokat, ha még el nem hagytam volna valamennyit. Egyáltalán mindegy, hogy látogatom Isten hajlékát, vagy sem. Ha előnyösebb vallásosnak tartom magam a „magam módján”, ha hátrányos még ennyi is, akkor azt erősítem: „Senki sem látta még!” Esetleg a mediális eset áll fenn: „Valaminek csak lennie kell.” Borzasztó, hová jutottunk! Nemcsak Sodoma és Gomora vádolhat minket az egyre közeledő ítélet napján.

Még azt is kispukulálták, hogy az Úr Jézus Krisztus küldte a tanítványait – mondja az új nézet –, és nem hívogatta: Gyertek rendszeresen a gyülekezetbe! „A papok áthangolták az embereket a templomba járásra Krisztus követése helyett. Nincs szükség gyülekezetekre! – Úgy látszik, hogy ez a legnépszerűbb magatartás a mai „alkalmakra” nézve. A hitető pénzt kér, az ezoterikus szintén, a jósló, a guru, a varázsló mind előre, írásban köti ki az igényeit. Jézus Krisztus nem kér egyetlen fillért sem. Viszont aki tőle kér, mind kap mindent bőven.

Egy amerikai ember Európába jövet éppen a mi prédikátorunkat hívta fel telefonon: mindketten tudtak egymással beszélni. A sportos, jó kinézetű, afrikai gyökerekkel rendelkező, izmos, magas férfi barátságosan bejelentette, hozni fogja a tagsági igazolványát, mert ő baptista. Telefonszámot, lakcímet diktált be, és a prédikátorunk sugárzó örömmel bejelentette a nagy eseményt a gyülekezetben. Azt’ szépen telt-múlt az idő. Úgy két év múlva felhívta a prédikátor a vendég sportolót, hogy már nagyon várja. Miért nem jött? A válasz egy markáns indoklás volt. „Hát mondtam, hogy baptista vagyok, de ez nem azt jelenti, hogy egyben vakbuzgó.”

Ószövetségi tanulságok

Az ószövetségi igehelyen lezajlott események szintén alkalmi jellegűek, és a várható összegek sem kiszámíthatók. Sokféle a bizonytalanság, az ókorban és ma is. A pénzesládát felbontják, adott esetben, de mennyire lesz elég a benne található pénz? A személyes biztonságról, a megbetegedések elleni védekezés kilátásairól legfeljebb álmodozni lehet, bár semmit sem ér. Elkopnak az izületek, kimerül a szív izomzata, gyilkos daganatok keletkeznek a szervekben. Mikor fordul a sorsunk jobbra, hiszen amióta az eszünket bírjuk, mindig erre vártunk. Megnyílik egyszer előttünk Csodaország kapuja. Leszáll a kék madár, és nálunk rak fészket. Csakhogy az időnkénti esetlegesség és a nagyokat ígérgető szavak periódikus ismételtetésén kívül senki nem váltotta be ígéreteit. Sohasem imádták az aranyborjút jobban, mint ma. Nagy lelkesen körülugrálják, és azt hiszik, pénzért mindent meg lehet kapni: egészséget és hosszú, boldog életet is. A nagy ígérgetők ezzel élnek vissza. Mindent ígérnek, de csak jövő időben. A programok jó messzire nyúlnak, az ígéretre pedig nem jön múlt idejű magvalósulás, csak újabb és újabb ígéret.

1. A világtörténelemben az ókori Perzsiától napjainkig mindig voltak tárolók, elképzelhetetlenül nagy befogadó kapacitással. Halmoztak a fáraók, adóztattak a perzsa uralkodók, de furcsa módon kiapadtak a raktárak, kiürültek a pénzesládák. Hová lett Dárius kincse? Még olyan láda nem készült, amelyik ki ne ürült volna előbb vagy utóbb. Ha generációk raktak bele, és közben senki nem vett ki belőle, a halmazok egyszer mégis gyérülni kezdtek, végül minden elpárolog, mint a tavalyi hó. Időnként úgy tűnt, hogy a legbiztosabb alapja az életnek egy nagy, színültig töltött pénzesláda, a hatalmas bankbetét, vagy a profitot hozó vállalkozás. Mikor minden a legjobban ment, váratlanul világméretű válság robbant ki. Magával rántotta a legnagyobb és leggazdagabb államokat. Keleten feltűnt a következő gazdasági és potenciális világhatalom.

2. A kincses- és pénzesládák első számú tanítása, hogy bármilyen sok bennük a felhalmozott érték, egyszer elfogy. Eltűnik a pénz, ha hegycsúcsnyi piramisokba rejtették, ha földbe ásták is. Még a tenger mélyéről is hoztak fel üresen acélládákat. Olyan láda nincs, amit ki ne lehetne nyitni és egyszerre kiüríteni. Minden értékes gyűjteménynek három igazi gazdája van: a rozsdá, a moly és a tolvaj.² Az anyagiak nem istenek, még ha valaki isteniténis is őket. Nem a pénzesláda őrzi az igazi értéket, hanem a tiszta szív. Ritkán lesz koldusból vagyonos ember, de gyakran lesz vagyonos emberből szánalmas koldus. Ez utóbbi verzió a legelviselhetetlenebb. A hamis reménységek csalódottjai, a kiüríthetetlennek vélt pénzesládák öntelt tulajdonosai kínos ébredés után igazán szánalmasak. A szegény megszokta a szegénységét, de ők nem szokták meg.

3. Degeszre tömött pénztárcát nem ígér Isten. Egyik fiatal egyház vezetőse, olyan 25–30 éve, amikor hazánkban a Trabant gépkocsikra évekig vártak, esküdözve állította, hogy ők Isten korlátlan áldásával számolhatnak. Szó szerint ígérték, hogy az első magyar állampolgár, aki saját Rolls-Royce-szal jár, az a gyülekezetük tagja lesz, mégpedig nagyon hamarosan. Ezt saját fülemmel hallottam, de saját szememmel még nem láttam. Másfajta angyal röpköd Isten gyermekei körül, mint amilyent az említett márkajel ábrázol.

Hozd el, Uram, az én időmet!

Az idő önmagában szubjektív, emberileg kreált és egyáltalán nem természetes dimenzió. Változó és fogyatkozó tényező. Aki felett eltelt harmincnégy év, ne gondolja, hogy ez az időszak korlátlanul szorozható! A kétszerese sem biztos, de bármennyiszer ismétlődne, az idő hosszától semmilyen változás nem függ. Ahogy mondják: „Minden marad a régiben.” Változást Isten hoz, mert ő rendelkezik afelett, hogy mikor jön el a vég. Az ember dolga, hogy amíg ideje van, emelje fel a szemét a tetlen várakozásból az üdvözítő Jézus Krisztusra. Hallja meg a szavát, és válaszoljon neki! Ez a három cselekmény – felnézés, meghallás és válaszolás – az ember döntésére vár. A döntés elmaradása, halasztgatása egyetlen okra vezethető vissza: az ember ugyan makacsul nyújtja a kezét, kegyelmet koldulva, Jézus Krisztus szánalmát várva, de a kegyelmet nem ragadja meg. Panaszkodik, de igazán nem akar változtatni a sorsán. Várákodik, de mire és kire? Az évek telnek, az idő lejár, és lesz-e gyógyulás, üdvösség?

Sorjában teljesednek a próféciák: Mindenki elismeri már, hogy elveszett a szülők tisztelete, burjánzik a tisztátalanság.³ Kérhetnek, amire akarnak. A válasz: Nincs időm! „*Nem lesz többé idő*”⁴ – mondja a Jelenések könyve. Szinte a mindennapi hírekben halljuk: éhínség, háború, földrengés.⁵ Tudós emberek nem tudják még előre megmondani a földrengés közeledtét, az állatok annál inkább. Azt a hívőt, aki a Biblia alapján ezekre figyelmeztet, megbélyegzik és kigúnyolják.

Lelepleződik az emberek előtt a félrevezető hitetlenség, de a hitetlen emberek nem veszik észre. A vesztesek száma mind több. Idegyógyintézetek telnek meg a csalódottakkal, koporsók az öngyilkosokkal. Kimerült az erkölcsi tartalék. „Élünk, éldegélünk, ha már megszülettünk.” A „Kegyelem házában” a kegyelem kiáradását késleltetik. A világ ma nagyon hajlamos a hívő keresztyén emberek semmibevételére és becsmérlésére. Nagyon sokan csak használják és visszaélnak az évszázados gyülekezeti hitvallásokkal, sajnos a miénk is.

Van menekvés mégis. Sokszor volt válság, és volt a válságból kiút. Ez esetben egy kivezető út van, és az egyéni, nem társadalmi. Olyan, mint a harmincnégy éve beteg, akihez odalép „Valaki”, de csak hozzá. Feltesz egy kérdést, de nem teszi föl jó hangosan mindenkinek. Arról nincs szó, hogy akkor mindenki meggyógyult. A csoda megtörténik, de csak egyetlenegy emberrel, nem ezekkel és nem mindenki-vel. Nem az Úr Jézus a személyválogató, hanem az elfogadása szelektív.

A döntést és a választ akarnunk kell. Isten felszabadította az akaratot. Az Úr kegyelme kaput nyitott, választást engedett nekünk, embereknek. Amikor *Billy Graham* a földkerekség legnagyobb hatalmasságaival közös imaórákat tartott, nem befolyásolni kívánta őket, hanem egy magasabb rendű szándék irányába kívánta terelni a figyelmüket. A döntést rájuk bízta. Ha gondolják, ha akarják? Vagy amikor a világ bármely pontján evangelizált, mindig a hallgatói akaratára apellált. Az üdvösség csodálatos és készen van. Aki akarja, elfogadja. Aki nem akarja, az csak magára vessen! A felelősség a gonoszért és rosszért nem Istent, hanem azt terheli, aki elutasítja az Úr Jézus Krisztus ingyen kegyelmét.

Addig, amíg le nem jár az idő, amíg lehet és a rendelkezésemre áll, számolnom kell vele. Értem, a nagyon beteg emberért, milliárdnyi beteg közül önmagamért könyörgök, hogy segítsen rajtam a lassan szétmorzsolódó világon. Jézus Krisztus kérdést tesz fel nekem: *Akarsz-e meggyógyulni?* A csoda mindig lehetséges, velem is megtörtént.

Jegyzetek

1 A nagyon használt Újszövetség könyvtári szelekció útján került hozzám. Beleírták az egykori tanulók a nevüket. Így vált művelődéstörténelmi és missziós emléktárggyá. *Friedmann (Cserhalmi) Imre, Kolozs Sándor, Rauch János, Számfira (Kémeri) György* névirása ékeskedik az első lapon. Utóbb a magamét is beírtam. Törekedtem olyan szépen írni, mint az elődeim.

2 Mt 6,19.

3 2Tim 3,1–2.

4 Jel 10,6.

5 Mt 24,6–7.

MISSZIÓTÖRTÉNETI SZEMELVÉNYEK

Szöllősi Tibor

Vízbe fojtott újrakeresztelők

A reformátorok is irtották a vallási konkurenciát

„A zsákmányon a győztesek osztoznak” – tartja az ősi mondás, amelynek igazsága talán sehol nem érvényesült jobban, mint a történetírás terén. Sokáig az egyháztörténet írása sem képezett kivételt; vagy Róma szája íze szerint, vagy a főáramú protestáns egyházak szemszögéből művelték Európában. A reformáció korában működő többi egyházi közösséget mindkét csoport negatív színnel tüntette fel írásaiiban. Ha egyáltalán említésre méltatták őket, az olvasók tudatában arról igyekeztek képet rögzíteni, hogy mit nem szabad gondolni vagy tenni. Most az egyik legjelentősebb ilyen közösség, a korai anabaptisták viszontagságait idézzük fel.

Zwingli, a svájci reformáció atyja

Zwingli Ulrich (1484–1531), a zürichi reformátor

Már évtizedekkel azelőtt, hogy *Luther* kiszegte téziseit, a római egyházat több lojális követője próbálta belülről megreformálni. Miután ez hiábavaló kísérletnek bizonyult, ezek a körök doktrinális és erkölcsi reformjaik kivitelezéséhez helyi politikai vezetők külső támogatását igyekeztek megnyerni. A protestantizmus főáramú irányzatai – a szekuláris

állami támogatást kereső lutheránus, zwingliánus és kálvinista körök – mellett azonban olyan csoportok is színre léptek, amelyek szűkebb értelemben nem is a reformációt képviselték. Ők a hitújítás szempontjait nem a katolikus tanításokhoz és hitgyakorlathoz viszonyították, hanem egyszerűen az újszövetségi gyökerekhez, a krisztusi tanításokhoz és az első századi kereszténység követte egyházmintához kívántak visszatérni. Ezek a csoportok független vagy szeparatista helyi gyülekezeteket alkottak, amelyek sokszor épp annyira különböztek egymástól, mint a főáramú egyházaktól. Közülük az anabaptista közösség volt a legnagyobb és legismertebb. Vannak, akik őket tartják a protestantizmus egyetlen következetes ágának, mert olyan célokat valósítottak meg, amelyeket *Luther*, *Zwingli* vagy *Kálvin* nem voltak képesek, illetve ki sem tűztek maguk elé.

Az anabaptisták nevét – a szó jelentése „újrakeresztelkedő” – ellenségeik aggatták rájuk, mert a csecsemőkori kereszttség érvényességét elutasítva felnőttként, hitből fakadó döntéssel megkeresztelkedtek. Többségük számára mégsem a kereszttség, hanem az egyház és a világi kormányzat és társadalom kapcsolata volt a legalapvetőbb kérdés, a felnőttkori keresztelést is ebből vezették le. Az összes modern protestáns felekezet előfutáraként az egyház és az állam következetes szétválasztásának szükségességét hirdették.

A reformátorokhoz hasonlóan ők is a Szentírásból merítették meggyőződésüket. Az újszövetségi írásokban azonban nyomát sem találták az állam és egyház összefonódásának, viszont meglátták, hogy az apostoli egyház elkötelezett hívők közösségéből állt – olyan férfiak és nők alkották, akik szabad elhatározásukból és személyes módon Jézus követése mellett döntöttek. Ez pedig a 16. században forradalmi gondolatnak számított.

Bár *Luther* hangsúlyozta a személyes hit fontosságát, egyháza mégis világi hatalmak pártfogására támaszkodott, megtartotta a klérusi hivatalt, amely az államtól húzott fizetést, és amely – miként a katolikus egyházhatóságok is az általuk uralt térségben – az adott terület teljes lakosságát egyháztagságnak tekintette. Úgy tűnt, mintha egyházszerkezeti szempontból a hivatalos protestantizmus nem is különbözött volna olyan nagyon a katólicizmustól.

Az anabaptisták mindezen változtatni akartak. Céljuk az apostoli kereszténység helyreállítása volt, a valódi, újszövetségi hívők alkotta egyházhoz való visszatérés. A korai egyházban pedig – mondták – csak a hitük révén személyes újjászületést megtapasztalt férfiakat és nőket részesítették vízkereszttségben. Arra hivatkoztak, hogy az apostoli egyház mit sem tudott a csecsemőkereszttség gyakorlatáról, ami a későbbi,

már csak nevében keresztény társadalomban jelent meg, éppen a keresztény látszat fenntartásának kényelmes eszközeként.

A radikálisok – „gyökerekig hatolók” – szemében az igazi egyház ezzel szemben mindig a szentek, az elkötelezett tanítványok közössége egy gonosz világban. Az anabaptisták az első századi tanítványság mintájával kívántak hatni környezetükre – ha szükséges volt, akár a halálukkal is. Az államhatalomtól való elhatárolódásukból fakadt, hogy nem voltak hajlandóak fegyvert fogni, állami hivatalokat elfoglalni vagy esküt tenni.

Radikalizmusukért rettenetes árat fizettek, mert a 16. században lázítást jelentett minderről beszélni. Sorsukat többnyire ez a zsolttáridézet tükrözte leghívebben: „Teéretted gyilkoltatunk minden napon; olybá tekintenek, mint vágójuhot.” Az anabaptistákat mind Róma, mind a protestáns egyházfejedelmek ellenségeiknek tekintették.

A legszabadabban Svájcban, a Rajna vidékén és a Németalföldön prédikálhattak. Az évszázad közepére Európa német nyelvterületén három nagy csoportjuk alakult ki: *Konrad Grebel* és *Felix Mantz* vezetésével a svájci testvérek, a morvaországi hutteriták, Németalföldön és Európa északi részén pedig a mennoniták.

Radikálisok a svájci Alpokban

Svájcban Ulrich Zwingli (1484–1531) és a zürichi városvezetés irányításával zajlott a reformáció. Zwingli, aki a városi főtemplom, a Grossmünster papjaként szakított a katolicizmussal, nem tézisek kiszövegzésével, hanem bibliai üzenetek prédikálásával indította a reformációt. Bizonyos tekintetben Luthernél is szigorúbban követte a Szentírást: míg Luther megengedte, amit a Biblia nem tiltott, ő mindent elutasított, amit a Könyv nem írt elő. „Ha valamit az evangéliummal egyezőnek találunk, megtartjuk, ha nem, elvetjük” – mondogatta, és a szavait Zwingli munkatársai közül többen is szó szerint vették. A Bibliát tanulmányozva úgy vélték, a változások több ponton nem elég mélyrehatóak. Egyebek között le akartak számolni a kötelező tizedfizetéssel és katonai szolgálattal is. A radikálisok némelyike még tovább kívánt lépni: ők már állami beavatkozásoktól mentes, független önkormányzattal működő egyházban gondolkodtak, illetve olyan társadalomban, ahol az állam és egyház teljesen szétválik egymástól. Ezek a hívők nem egyszerűen az egyház megreformálására törekedtek, hanem azt kezdeti, bibliai tisztaságába kívánták visszaállítani. A változásokat sürgető tábor élére két köztisztelőben álló férfi állt, Konrad Grebel és Felix Mantz.

Miként a keresztény Európában mindenütt, Zürichben is minden újszülöttet megkereszteltek és egyháztagnak tekintettek. Ennek következtében az egyház egyet jelentett a társadalommal; az egyház mindenki egyháza volt. Grebelék viszont az Újszövetségben szabad hívők közösségeként látták, akik készek voltak az Úrért élni és meghalni. Ők ilyen egyházat akartak – amely szabad az államtól, és igazi tanítványokból áll. Zwingli azonban nem kért ebből a forradalomból, szükség volt a városatyák támogatására.

1524 őszén Grebelnek fia született, ami egyben a hit próbáját is jelentette a számára, mert frissen felfedezett egyházképükben a bibliai egyháztagságnak éppen a tudatosan vállalt kereszttség volt a legfeltűnőbb jellegzetessége. Grebel tehát elutasította a gyermek megkeresztelését, és más szülők is követték a példáját.

A válság kezelésére a városi tanács a kérdést 1525. január 17-én nyilvános vitára bocsátotta. Az újszülöttkereszttséget képviselő Zwinglit nyilvánították győztesnek, és a tanács utasította mindazokat, akik elmulasztották megkereszteltetni a gyermeküket, hogy nyolc napon belül tegyék ezt meg, ellenkező esetben száműzik őket a városból. A csecsemőkereszttség mellett kardoskodók ugyanis az Ábrahám családja számára elrendelt körülmétkedés szövetségével vontak párhuzamot, mint amelyet lehetetlen volt felnőttkorban „hitből” megismételni.

Január 21-én megtiltották Grebelnek és Mantznak, hogy bibliaórákat tartsanak. Aznap este vagy tucatnyi férfi találkozott Felix Mantz lakásán. Istenhez fohászkodtak, hogy adjon erőt megenni azt, amit a lelkiismeretük diktált. Georg *Blaurock*, aki pap volt korábban, arra kérte Grebelt, hogy keresztelje meg az apostolok módján, azaz miután megvallotta személyes hitét Jézus Krisztusban. Miután Grebel eleget tett a kérésnek, a többi jelenlevőt már Blaurock keresztelte meg. Még a hónap végén az első anabaptista gyülekezetet is megalapították egy Zürich melletti faluban.

A városi méltóságok nem hagyták válasz nélkül a „lázadást”. A megkeresztelkedett renitenseket letartóztatták és börtönbe zárták, de ők a szabadulásuk után azonnal folytatták hitük terjesztését a környező városokban.

A zürichi tanács most már végleg elvesztette a türelmét. 1526. március 7-én úgy határoztak, hogy akit „újrakeresztelésen” kapnak, annak halállal kell bünhődnie vízbe fojtás által. Innen a mozgalom üldözőinek cinikus jelmondata: „az anabaptista eretnység ellen a legjobb módszer a harmadik kereszttség”. 1527. január 5-én Felix Mantzon hajtották végre először az ítéletet a várost átszelő Limmat jeges vizében. Zürichben és a környékén az anabaptista mozgalmat négy éven belül felszámolták. A vértanúk története monumentális krónikájának, a Mártírok tükrének anabaptista szerzője így kommentálja az eseményeket: „Bizony siralmas, hogy akik röviddel azelőtt sok tekintetben megtisztították magukat a pápaság kovászatától, és ellenálltak a pápai zsarnokságnak, most mégis a pápistákkal egyesültek abban, hogy üldözték azokat, akik nem ugyanabban hittek, mint ők.”

Svájcból sok üldözött Németországba és Ausztriába menekült, de a kilátásaik ott sem voltak rózsásabbak. 1529-ben a speyeri birodalmi gyűlésen az anabaptizmust hivatalosan is mindenütt halállal sújtandó eretnységnek nyilvánították. Luther eleinte helytelenítette az anabaptisták Zwinglitől elszenvedett üldöztetését, de az évek során – nem ők voltak az egyetlen ilyen csoport – ő is mind ellenségesebb lett feléjük. A speyeri döntést szó nélkül hagyta, 1531-ben pedig már támogatta a blaszfémia halálbüntetését, a „hamis tanítást” is annak tekintve. 1536-ban *Melanchton* memorandumot szerkesztett arról, hogy miként kell bánni az anabaptistákkal. Bár különbséget tett a békés és a forradalmár anabaptisták között, mindkét csoportra halálbüntetést követelt – Luther pedig aláírta. A reformáció éveiben ezrével végezték ki a mozgalom követőit – katolikus felségterületen az eretnekek számára fenntartott halálnemmel: máglyán (Blaurock sorsa is ez lett Tirolban, még a gyűlés évében), protestáns környezetben pedig pallos vagy vízbe fojtás által.

Az első két évben a földalatti mozgalom szinte összes vezetőjét elvesztette, igen erős missziós buzgalmuk következtében mégis több száz kilométeres körzetben terjedt a kiindulópont körül. Egy huszadik századi szellemi örökösük szavai-

val sokszor a „menekülő evangelizáció” módszerét kellett alkalmazniuk, ami annyit jelent, hogy miután az egyik helyen prédikáltak az evangéliumot, már menekültek is a másikra az üldözők elől.

Augsburgban a lutheránus Nürnbergből kiűzött karizmatikus prédikátor, *Hans Denck* alapított gyülekezetet. A strassburgi reformátor, *Martin Bucer* az „anabaptisták pápájának” titulálta. Zsidó tudósokkal is konzultálva *Ludwig Hatzterrel* Denck fordította németre elsőként a héber prófétai könyveket. Munkája a halála utáni hét évben huszonegy kiadást ért meg, Zwingli és Luther saját Ószövetség-fordításukhoz forrásműként használták. Denck 1526-ban keresztelte meg *Hans Hutot*, aki azután a mozgalom egyik legsikeresebb apostola lett, Ausztriában mindenfelé gyülekezeteket alapított. Egyszerű módszert alkalmazott: miután prédikált, a megtérteket bementette, majd további misszionáriusokat nevezett és küldött ki. Bár sokukat kivégezték, a mozgalom gyorsan terjedt. Maga Hut 1527-ben halt meg börtöncellájában. Az eretnekek ellen szokványos kirakatpert így már csak a holtteste „hallgatta” végig (székbe kötözve), mielőtt máglyára vetették. Hut befolyása kimutatható *Jakob Hutter* munkáján is, aki az első megkeresztelt, Georg Blaurock munkáját folytatta Tirolban. Az üldözés itt különösen kegyetlen volt, a mozgalom útját égő máglyák, túlszűfolt börtönök és elhagyatott, éhező árvák kísérték. Hutter a Habsburg-terror elől hét éven keresztül mentette az anabaptista hívőket Tirolból Morvaország biztonságába, ahol ekkor történetesen néhány toleráns fejedelem is uralkodott. 1536-ban elfogták, megkínózták, majd szeszebe mártották és megégették Innsbruckban – a helyi tisztviselők tiltakozása miatt *I. Ferdinánd* személyes utasítására történt így. Hutter morvaországi követői több hullámban küldtek ki misszionáriusokat Európa sok részére.

A mozgalom legrátermettebb teológusa *Balthazar Hubmajer* volt, a tridenti zsinaton a neve Luther, Zwingli, Kálvin és *Schwenkfeld* mellett került szóba. A freibergeri egyetemen a kiváló katolikus vitázónál, *Johann Ecknél* tanult, teológiai doktorátusát ugyanabban az évben szerezte, mint Luther. Egyetemi tanár, rektor, majd a regensburgi székesegyház főpapa lett. 1520-ban költözött Waldshutba, ahol a páli levelek mellett *Erasmus*, Melancthon és Luther írásait kezdte tanulmányozni. „Egyre inkább kisarjadt bennem Krisztus” – írja erről az időszakról. Baráti kapcsolatba került Zwinglivel, 1523-ban együtt vettek részt a bálványképekről és a miséről rendezett vitafórumon, majd visszatért Waldshutba, hogy ott reformokat hajtson végre. Ő is német nyelven kezdett misézni, és a városi tanács a katolikus papok kiűzésében is támogatta. Ferdinánd főherceg fenyegetésére válaszul összeállította a vallási türelem egyik legkorábbi érvanyagát. 1524-ben nősüléssel is megpecsételte a katolicizmustól való elszakadását, két évvel Luther előtt. A következő év húsvétvasárnapján hatvanadmagával megkeresztelkedett, az azt követő napok során pedig már ő keresztelt százakat.

Hubmajer írta az egyik legjobb korai tanulmányt a bibliai vízkeresztéről. Zürichben börtönbe került, ahol – ha átmenetileg is – hitelvei visszavonására kényszerítették. Ugyan Waldshut városát a Habsburg-haderő közben rekatolizálta, 1526-ban Hubmajernek sikerült megnyernie Nikolsburg toleráns fejedelmét, *Leonard von Lichstensteint*, akit meg is keresztelt. Az egyháztörténelem vidám fintoraként rövid időre így válhatott „államvallássá” az anabaptizmus Morvaország-

ban – a legbékésebb eszközökkel! Hubmajer a lutheránus közösségek számos vezetőjét is bementette. Gyapardó nyája, a már mintegy tizenkétezeres anabaptista közösség számára könyveket is írt a keresztyén élet és az egyházfegyelem témájában. Bár szinte már úgy tűnt, Hubmajer szolgálatának gyümölcseként Morvaország egész lakossága újjászületik, a vértanúk sorsát ő sem kerülhette el. Habsburg Ferdinánd parancsára 1528-ban Bécsben megégették, feleségét három nappal később más hitvallókkal együtt a Dunába fojtották.

Egy végzetes hiba

Bethlen Gábor vallási toleranciából példát mutatott

A mozgalom ellenségei az anabaptistákat kapcsolatba hozták a *Thomas Münzer* vezette, 1525-ben levert parasztfelkeléssel. Noha Münzer maga egyetlen evangéliumi közösségnek sem volt tagja, mégis sokáig a reformáció radikális teológusának tartották (a kommunista történelemszemlélet viszont az osztály nélküli társadalom előfutárát látta benne). Néhány évvel később azonban valóban történtek olyan események, amelyek igazolni látszottak a radikálisoktól való katolikus és lutheránus félelmeket, további hivatkozási alapot teremtve az üldözésükre. 1532-ben gyorsan terjedt a reformáció a veszfáliai városban, Münsterben is.

A változások erejét eleinte konzervatív lutheránus körök adták, majd a város az anabaptizmus irányába fordult. Később egy bizonyos *Jan Matthijs* vezetésével mindinkább egy szélsőséges csoport befolyása érvényesült. Úgy vélték, hogy a messiási királyság Münsterben jön el, és ők lesznek a megváltók. Amikor a helyi püspök ellenük vonult, az anabaptistákra egyáltalán nem jellemző módon védekezésül fegyvert fogtak. 1534-ben Matthijs utóda, egy volt fogadós ószövetségi passzusokra hivatkozva királlyá koronáztatta magát, és bevezette a többnejűséget. 1535 júniusában a Münster ellen egyesült katolikus és lutheránus erők bevették a várost, és a lakosságot felkoncolták. Bár az újkori pacifizmus első képviselői éppen az anabaptisták voltak, ezután évszázadokig sok

európainak a münsteriek erőszakossága jutott eszébe az „anabaptista” szó hallatán.

A Rajna alsó vidékén *Menno Simons* szolgálata öntött erőt a csüggedt „testvérekbe”. A fríz paraszti sorból származó Simons katolikus pap volt, amikor kételyei támadtak az ostyá átváltozásának tanait illetően. Röviddel később hallott valakiről, akit felnőttkori megkeresztelkedése miatt lefejeztek, és tanulmányozni kezdte a Bibliát a csecsemőkeresztelés kapcsán. Kutakodása a gyakorlat elutasításához vezetett, és az sem tudta meggyőzni, amit Luthertől és más, e ponton megrekedt reformátoroktól olvasott. 1535-ben intenzíven kereste Istent, majd csatlakozott az anabaptisták táborához, a reverendától megválva meg is nősült. Münster után leginkább az ő érdeme volt a mozgalom megerősítése. Birodalmi vérdíjjal a fején huszonöt éven át dolgozott fáradhatatlanul az Amszterdam és Danzig között elszórt gyülekezetekben, éjjelente prédikált és keresztelt. Szolgálata 1561-ben természetes halállal fejeződött be, és tizenhét évvel később Németalföld északi tartományaiban megtört vallási csoportnak nyilvánították a követőit. Másutt a vallási tolerancia még hosszú ideig várattat magára. Dél-Németországból a mozgalom gyakorlatilag eltűnt, Ausztriában teljesen kiirtották, Svájcban korlátok közé szorított apró enklávékban maradt fenn. A morva hutteritákra 1590-től keserű üldöztetés várt, a túlélés érdekében végül Magyarországon és Ukrajnában, majd sokan onnan is továbbköltözve Amerikában telepedtek le.

Magyarországi menedék

A hutteriták és más anabaptisták közül többen már 1547-től Pozsony, Nyitra és Trencsén megyékben letek otthonra, olyan nagybirtokosok fogadták be őket, mint *Bálint Péter* és *Nyári Ferenc*, Biharban pedig *Bocskai István*. Őket menekülők további hullámai követték, különösen 1601-től, amikor *II. Rudolf* kiűzte őket Ausztriából. Egyes csoportjaik a Dunántúlon és Erdélyben is megtelepedtek. *Tinódi Lantos Sebestyén* egyik énekében megemlékezik egy *Bátori András* nevű baptistáról, illetve társairól – ez az első írásos emlék arról, hogy az anabaptisták nálunk is követőkre találtak.

Bethlen Gábor, a rendkívüli vallási türelmet tanúsító erdélyi fejedelem Habsburg-ellenes hadjáratai során többször találkozott a morvaországi „testvérekkel”. Szolgáltatásaikat is igénybe vette: az anabaptista közösségek sokszor hozzájárultak a több tízezres hadsereg élelmezéséhez, a hadfelszerelés javításához és kiegészítéséhez, illetve a beteg katonák gyógyításához. Tudott megpróbáltatásairól, az őket katolikus és protestáns részről ért gyakori és súlyos visszaélésekről, és szabad letelepedést biztosított számukra Erdélyben.

A modern kereszténység úttörői

Míg a 16. századi katolikus és protestáns teológusok tanításából sok mindennek mára már nincs jelentősége, amit az anabaptisták tanítottak a vallásszabadságról, a tanítványságról vagy a Krisztusról való személyes tanúskodásról, a mai evangéliumi hívők számára is friss és fontos üzenet marad.

A hitelveik tisztázására és az első nagy üldözési hullámról válaszul a „testvérek” már 1527-ben közzétették a Schleithemi hitvallást. Az egykori Benedek-rendi szerzetes, *Michael*

Sattler által megszövegezett dokumentum Európa-szerte egységteremtő erővel hatott a mozgalomban. Azonban a hatóságok fellépésében nem hozott változást, magát Sattlert négy hónappal később Rottenburgban megégették, a feleségét vízbe fojtották. Kálvin 1544-ben olvasta a hitelvi nyilatkozatot, és –

Míg a 16. századi katolikus és protestáns teológusok tanításából sok mindennek mára már nincs jelentősége, amit az anabaptisták tanítottak a vallásszabadságról, a tanítványságról vagy a Krisztusról való személyes tanúskodásról, a mai evangéliumi hívők számára is friss és fontos üzenet marad.

nem tudván, mikor íródott – így kommentálta: „Ezek a szerencsétlen és ellenszenves emberek tőlünk vették át ezt a tanítást, néhány más helytálló nézetükkel egyetemben.” Valójában azonban 1527-ben Kálvin még csak tizennyolc éves volt – és katolikus.

Tinódi Lantos Sebestyén a magyar baptistákat is megénekelte

A hitelvek között kiemelt helyen áll a tanítványság kérdése. „Senki sem ismerheti meg Krisztust igazán, csak ha követi az életével” – vallották, ez pedig eltökélt engedelmességet feltételez „Isten Fiaának ragyogó és tiszta szavai iránt, akinek a beszéde igazság, és akinek parancsolatai örök élet”. Erkölcsi téren magasra tették a mércét, és aki nem felelt meg annak, azt kiutasították köreiből. Nem hittek abban, hogy a cselekedeteik által nyerhetnek üdvösséget (Luther ezzel is vádolta őket), viszont hangsúlyozták, hogy a hiteles megtérést a tettek bizonyítják. Még ellenségeik között is akadtak, akik elismeréssel szóltak őszinteségükről, békés és mértékletes természetükről, szorgalmukról.

A krisztusi karakterre tett hangsúly emlékét őrzik olyan esetek, mint *Dirk Willemsé*. Egy befagyott tavon át menekült az üldözője elől, aki alatt beszakadt a jég. Willems visszafordult és kimentette – így foghatták el, börtönözhatték be, és égethették meg máglyán 1569-ben. Ami azt illeti, a 16. században pusztán az, hogy valaki nem italozott mértéktelenül, nem átkozódott, és nem követett el visszaéléseket a munkahelyén vagy a családjában, már elég okot szolgáltatott az anabaptizmus gyanújára és az üldözésre.

M É C S E S A T E I G É D

Dr. Matus István

„...jöjjön el a te országod...”

Reménységgel a jövő felé. Az érzelmi intelligencia és a jövő

„Itt – vannak – a kik megtartják az Isten parancsolatait és a Jézus hitét.” (Jel 14,12b)

„A jellem gerince az akarat, ami fejleszhető.”
(Rubinstein)

I. Isten eljövendő országának szemlélése

Ha valaki az emberek előtt az örök életről, túlvilágról, mennyországról kezd el beszélni, hamar megkaphatja, hogy nem jött onnan még vissza senki, meg hogy „*soha napján valamikor*” lesz az. Mások esetleg az üdvbizonyosság lenéző mosolyával reagálnak a felvetett témára. Megint mások életelennesnek, emberelennesnek tartják a témát, mondván, teljesen ellenkezik a mának élés elvével, a ragadd meg a napot, a „*carpe diem*” elvvel!

A témaválasztásunkból adódó kétféle embertípus, kétféle szemléleti mód illusztrálására hadd álljon itt ez a nagyon kedves, szép novella a kis pacsirta és az igavonó ökrök párbeszédéről!

Bársony István: A pacsirta

„Az a lényeg, hogy a kis pacsirta kora hajnalban felkel, hogy dicsérje a hajnalcsillagot.

Az ökrök is kora hajnalban felkelnek, és kihajtják őket a mezőre. Ahogy mennek az úton nagy port verve fel, akkor azt mondja a kis pacsirta: Nézzetek csak föl, ti ökrök, és nézzétek ezt a gyönyörű hajnalcsillagot itt! Erre az ökrök azt mondják: Most el vagyunk foglalva, meg kell tömnünk a bendönket, most nem érünk rá ilyenekre. Ők a bendőt töltik... Aztán, amikor már a nap is fölkel, akkor a napfelkeltére hívja fel a pacsirta a figyelmet, de most már nem figyelnek oda, mert végre a legelőre értek. Azután délben megint szeretné a kis pacsirta megmutatni a délibábot, de arra megint csak fel kellene nézni... Nem illik bele az életritmusukba. Azt mondják, hogy ők most szomjasak, ők a vályúhoz mennek. És akkor megint csak lefele néztek. És azután, amikor tényleg már jólaktak, jön a naplemente. Mennek hazafelé, és akkor azt mondja a pacsirta: Nézzétek legalább most a naplementét, mielőtt hazatértek! Nézzétek, hát itt van ez a szegényember, egy tehénnével szántogat! Látjátok, ő még nem mehet haza, mert itt van az alkonyat, és mégis dolgozik! Hát menjetek oda, és nosza segítsetek! Az ökrök erre ezt mondják, hogy ők már úgy el vannak fáradva. Az egész napi munkától elfáradtak. Nem segítettek a szegényembernek és a tehénnének. Akkor fölkel az esthajnalcsillag. Legalább utoljára ezt nézzétek meg! Erre azt mondják az ökrök: Ez már nem a mi lelkünknek való. Mire a pacsirta azt mondja: Ti, akiket nem érdekel a hajnalcsillag, ti, akik nem törődtek a gyönyörű napfelkeltével, ti,

akikben egy csipetnyi érzés sincsen a szegény tehénpásztor iránt, ti, akik nem vagytok kíváncsiak, még mielőtt befejeződik a nap legalább utoljára az esthajnalcsillagra, vajon ti mikor is éltek? Vajon ti mit láttok az élet szépségéből, mit ismertek meg az élet értelméből?”

Sokan komfortzónájuk rabságában élik az életüket. Azért teszik ezt, mert a komfortzóna kényelmes, probléma és kihívás nélküli életet biztosít. Ez igaz, a kérdés csak az, hogy mi ennek a „kényelemnek” a veszélye, hátránya. Az, hogy ez a komfortzóna idővel elkezd szűkülni. Egy idő után a kényelem ellenére unalmassá, kiüresedetté fog válni. A komfortzóna tulajdonosa egyre több indokot gyárt magának, hogy miért is ragaszkodik megszokott életéhez, szokásaihoz, hitrendszeréhez. Élete fokozódó félelmei fogságában telik! Van egy jó és egy rossz hírünk. A rossz hír: minden ember a kényelmesebb életet szeretné élni. Nem akaratból, hanem megszokásból. Mindenki a kényelmi zónában érzi jól magát. De vajon hogyan lehet elérni azt, hogy ez a kényelmi zóna ne szűküljön, hanem egyre nagyobb legyen? Lehetséges egyáltalán ez? A jó hír: a kényelmi zóna tágítható, biztonságossá tehető. Tanulással, kritikai gondolkodással, érzelmi intelligenciával, új ismeretek, új döntési mechanizmusok megszerzésével. A félelem érzése abból fakad, hogy szűkösek az ismereteink, és gyakran igazándiból nincsenek választási, döntési alternatíváink. A kihívás, a problémamegoldás számunkra nem feltétlenül félelmetes, hanem ellenkezőleg: lehetőség a fejlődésre. Lépjünk ki a megszokott komfortzónából! Tegyük meg az első lépést, és töltsük el így az első napot! Itt az idő tenni valamit, ha komolyan változtatni akarunk az életünkön! Komfortzóna és válságok, végső kérdések... Mindenki érzi, hogy ezek alaptól valahogy nem harmonizálnak. Másodlagosan, megújult értelemben viszont éppen hogy harmonizáltathatók.

Szokták mondani sokat sejtetően: „*Nem jött onnan még vissza senki!*”, azaz a halál, a földöntúli lét állapotából. Ezt tartja a mondás, azonban meg kell állapítanunk, hogy a mondás bibliailag nem igaz. Többen felébredtek a halálból, elsőként említendő maga Jézus Krisztus. Feltámadása számunkra tény, továbbá leír a Biblia megannyi feltámasztással, feltámadással kapcsolatos csodát mind az Ó, mind az Újszövetségben.

Persze, ha úgy vélekedünk, mint ahogy nagyon sok vallásos ember, hogy a Biblia igaz történetek, lelki tanítások, továbbá ködös, bizonytalan legendák, mitikus, mitologikus csodatörténetek keveréke, mely utóbbiak egyáltalán nem bizonyíthatók, ilyen előzetes vélekedés alapján érthetővé válik nagyon sok hívó ember feltámadással, örök élettel kapcsolatos kételye. Innen kiindulva érthető a közelmúltban végzett statisztikai felmérés, miszerint a megkérdezettek körülbelül

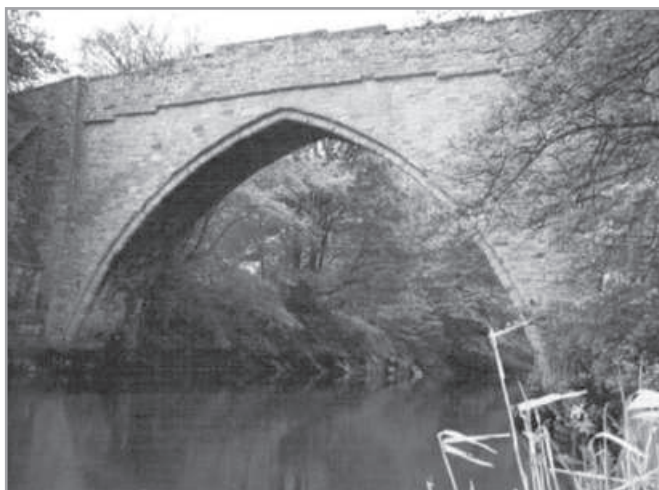
67%-ának van Bibliája, de ezt 100%-nak véve mindösszesen kb. 2%-a olvassa azt rendszeresen. Azaz az összes megkérdezettnek csak elenyészően csekély hányada olvassa is azt. Szintén statisztikai felmérésen alapuló tény, hogy a legtöbben (kb. 67%) hisznek Istenben, már sokkal kevesebben hisznek a halál utáni lét lehetőségében, így például a mennyország létében is, és a legkevesebben hisznek a sátán, azaz egy személyes rossz létezésében.

Nagyon vigyázni kell tehát a sommás, koncepciózus kijelentésekkel (például keresztyén Európa, keresztyén Magyarország), mert nyilvánvalóan ténykérdés, hogy ebben az országban a keresztyénség jelentős kisebbségben van. Ma keresztyén Európáról vagy keresztyén Magyarországról beszélni egyszerűen anakronizmus, demagógia, mert ugyanis ilyen nincs. A katolicizmus is kisebbségben van ebben az országban, a gyakorló keresztyének száma kb. 20 százalék alatt van. Ezt dr. Tomka Miklóstól kezdve más szakemberek is alátámasztották már. Azok a statisztikák, amelyekre hivatkozni szokás, hogy tíz évvel ezelőtt a népszámlálásnál anonim módon a megkérdezetteknek körülbelül 60 százaléka katolikus, 15 százalék református, 3 százalék evangélikus gyökerekről beszélt, nem azt jelenti, hogy tényleg ennyi keresztyén él az országban. Ez csak annyit jelent, hogy ennyit keresztyének meg, vagy hogy ennyinek volt netán az öregapja keresztyén. Tehát reálisan kell látni azt, hogy bőven van a keresztyénségnek ebben a társadalomban helye és küldetése. Az ezen a statisztikai felméréseken értelmezendő hit – meg kell állapítanunk – lényegében köszönőviszonyban sincs azzal a hittel, mellyel hittek a tanítványok, illetve amivel hitt maga Jézus Krisztus is. És amilyen hitet megkövetel a Szentírás valamennyi hívőtől, mintegy az üdvözülés előfeltételeként. Alapvető kérdés, hogy az üdvösség már – *de facto* – ténylegesen megvan, itt van, akkor viszont nem kell azt még külön akarni. Hiszen ami megvan, azt nem szoktuk még külön „akarni”. Vagy csupán lehetőségként, potencialiter van meg, és ilyen módon nagyon is akarni kell! A Bibliából arra kapunk alapvető tanításokat, hogy a hitnek „*pszichodinamikája*”, azaz fejlődésmenete, iskolája, növekedési tendenciája van, amit a hit „iskolájában” mint az „élet iskolájában” lehet megvalósítani az életünkben. Erre adott példát Ábrahám is az ő több évtizedes hitiskolájában, mígnem eljutott a hit „*diplomamegvédéséhez*”, a záróvizsgálathoz, a Mória hegyén történő hatalmas próbatételhez. De a hit a tanítványok életében is iskolászerűen volt jelen, melyet ki kellett járni. Bizonyára Péter is kellően megrökönyödve hallotta a Mester szavait röviddel megáldoztatása előtt, amikor azt mondta neki, hogy „*Te azért idővel megtérvén, a te atyádfiait erősítsed!*” Péter már úgy gondolhatta, hogy ő elégségesen hívő és megtért, ezért volt számára döbbenetes ezt hallani. Megállapítható tehát, hogy a hit egyszerre egy gondolkodási és egy viszonyulási kategória is. Azaz egy gondolkodási és egy magatartásbeli forma, ami annyit jelent, hogy a felfelé tekintés attitűdje, a gondolatmenet és a szemlélődés, a keresés-kutatás felfelé irányítása felel meg a hit viszonyulási kategóriájának. Ábrahám-nál láttuk, hogy a hit iskolájában az első években még meglehetősen kishitű volt, és Isten egyik alkalommal így szólt neki: „*Emeld fel szemeidet és tekints arról a helyről, a hol vagy... hogyha valaki megszámlálhatja a földnek porát, a te magod is megszámlálható lesz!*” (1Móz 13,14.16). Ugyanilyen értelemben tanít minket az egyik pusztai történet, az úgynevezett „*mérges kígyók*” története, amikor is csak azok maradhattak

életben a hazafelé vándorló zsidók közül, akik feltekintettek a felemelt rézkígyóra, mely Jézusra mutat jó előre. Ugyanúgy kell nekünk is feltekintenünk a csillagos égre, illetve a felemelt golgotai keresztre, Krisztusra *mint megfeszítettre* – Pál kifejezésével élve, hogy nekünk is életünk, örömünk lehessen.

Az Újszövetségben az egyik hivatkozás, például egy klasszikus feltekintési történet említhető. Ez a jól ismert péteri vízen járás. Mivel a hit a „*reménylett dolgok valósága, és a nem látott dolgokról való meggyőződés*”, ezért a hit egyik alappillére a pozitív jövőre irányulás, jövődimenzió, azaz jövőtudatosság, reménységtudatosság napi szinten éltető erő a hitben járók számára.

„*Ignoti nulla cupido*” („*Amit nem ismerünk, azután nem vágyódhatunk*”) – mondja a latin nyelv bölcsessége. Vagyis ha nincsen ismeretünk, akkor nem is vágyódhatunk, nem is igyekezhethetünk az odakerülésre. Ha ez a jövődimenzió kiesik, akkor ezzel kiesik a hit egyik legfontosabb tartópillére, napi tápláló, éltető forrása. Pál apostol írja: „*Ha csak ebben az életben reménykedünk a Krisztusban, minden embernél nyomorultabbak vagyunk.*” Valakinek nagyon érdekében áll, hogy elhitesse velünk: arról semmit sem lehet tudni. Amit kinyilatkoztatott az Úr, azt lehet tudni, ami nem lett kinyilatkoztatva, ott „*hallgatni arany!*” – tartja egy mondás.

Híd a Don-folyón, Aberdeenben, Skóciában

„*A miket szem nem látott, fül nem hallott és embernek szíve meg se gondolt, a miket Isten készítette az őt szeretőknek.*” (1Kor 2,9) Alapkérdés, hogy mi nem lesz ott, és mi lesz ott. Érdemes innen elindulni. Egyszer egy fiatal amerikai lelkész misszionárius előadását a mennyországról nagyszámú fiatal hallgató előtt ezzel a kérdéssel kezdte: Mi nem lesz ott? Tudják, nem lesz ott például alkohol vagy nikotin. Akarnak még menni? Nem lesz ott egészen biztosan diszkó, drog, szex. Mennek még? – és folytatta tovább. Arról is lehet tudni, hogy mi lesz ott. Egyrészt úgynevezett főfogalmak szintjén, mint például igazság, békesség, szeretet, öröm, egészség stb. Másrészt „olyan, mintha” üzeneteken, szemléltető, képies, érzékletes feljegyzéseken keresztül elmondva például üveg-tenger, vagy arany, ezüst, drágakövekből kapuk, házak stb., leírhatatlan szépségű tájak, domborzat... Tehát csak főfogalmak, általános igazságok szintjén tudjuk leírni azokat a létálapotokat, melyek a mennyországra jellemzők lesznek. És ezek is számunkra lényegében elképzelhetetlenek, csak a „*derengés*” szintjén megjeleníthetők, annyira nincsenek valós

képzeink egy ilyen világról. Pontosabban az ige tanít arról, hogy a mennyek országa nem szemmel láthatóan jön el, hanem lényegében „köztünk és – jó esetben – bennünk van jelen. Innen lehet előzetes értesülésünk a fogalomalkotáshoz. Egyszer egy egyetemi oktató azzal kezdte előadását, hogy „Kedves hallgatók, nemcsak kóros, patológiás hallucinációk léteznek, melyek a szkizofréniás formakörbe tartozó betegekre jellemzők, hanem létezik ez a képzelgés »normálvariációs spektrumban« is.” Nevezetesen például a következő esetben: a hidépítő mérnök kimegy a Duna partjára, és „odavizionálja, hallucinálja” a víz fölé a hidat. Ez a hid egyszerre van is, meg nincs is. Van, mert hazamegy, papírra veti, és megépítik. Mivel eme „normálhallucinációs” időpillanatban rajta kívül ezt senki sem látja, a maga konkrétságában, kézzelfoghatóságában még nincsen meg. Valahogy Pál apostol is hasonlóra gondolt, amikor arra szólít fel, hogy „nem a láthatókra nézünk, hanem a láthatatlanokra; mert a láthatók ideig valók, a láthatatlanok pedig örökkévalók” (2Kor 4,18).

A mennyország megértésében döntő az EQ, az érzelmi intelligencia, mind a fogalmi, intuitív megragadásában, mind pedig az arra való felkészülésben: az akaraterő, önuralom, saját személyiségünk „elvezetésében”, hogy megtalálhassuk azt! A hit egyik döntő bibliai meghatározása: a győzelem. „Mert mindaz, a mi az Istentől született, legyőzi a világot; és az a győzelem, a mely legyőzte a világot, a mi hitünk.” (1Jn 5,4) Itt érthető meg az a mélységesen mély ige, hogy „a ki győz, megadom annak, hogy az én királyi székembe üljön velem, a mint én is győztem és ültem az én Atyámmal az ő királyi székében” (Jel 3,21). Itt a kulcskifejezés az „amint”, azaz ugyanolyan győzelem értendő, mint az övé. Ennél kevesebb egyszerűen kevés. Persze létezik egy „letranszformált”, ártít és átértelmezett „evangélium” is, mely szerint szó sincs semmilyen győzelemről, hiszen az üdvösség már eleve ajándék, sőt már megvan, és csak el kell fogadni, ennyi az egész. „Továbbá az egyszer megszerzett üdvösség már elveszíthetetlen is!” – ahogy állítják. (Kontra „adós szolga története”). Még villámgyorsan „címkéznek” is, és villámgyorsan megkaphatjuk a leszektázást, sőt esetleg még „fundamentalistának” minősítést is! Ez az olcsó kegyelem tana, de vigyázzunk csak, mert ez az „ingyen kegyelem” valakinek nagyon sokba került! Ez az elgondolás – hogy „nem kell itt győzni, sőt akar ni sem, hiszen ami megvan, miért akarnám még azt” – nagyon kegyesen hangzik, csak csupán egy baj van vele, hogy – mondhatni – köszönőviszonyban sincs a Bibliával! *Aki győz, amiként én győztem...*, és a győzelem helyére helyettesítjük be a hitet, és máris megkapjuk: *aki hisz, amiként én is hittem...*, és máris eljutunk a Jézus hitéhez, ami belépő a mennyek országába a Jel 14,12 tanúsága szerint. Vitába lehet szállni az Apokalipszist tollba mondó Jézus Krisztussal! A bejutást illetően van egy nagyon kategorikus ige a Mt 7,13–14-ben: „Menjete be a szoros kapun! Mert tágas az a kapu, és széles az az út, mely a veszedelemre visz, és sokan vannak, akik azon járnak. Mert szoros az a kapu, és keskeny az az út, amely az életre visz, és kevesen vannak, akik megtalálják azt.” Érdekes, az előzőket – tágas kapu, széles út – nem nagyon kell keresni, mondhatni automatikusan azon indulnak el az emberek. És nem is kell nagyon magukat „törni” rajta, mert elég kényelmes, van „komfortzónája”. Viszont az utóbbiakat, a szoros kaput és keskeny utat kifejezetten keresni kell. Egy másik fontos tanulság: ugyanez a gondolat kerül megfogalmazásra a Lk

13,24-ben: „Igyekezetek bemenni a szoros kapun!” Csak itt egy erőteljesebb, markánsabb megfogalmazásban fordul elő: az *igyekezetek* helyén az „agonazai”, azaz *életre-halálra küzdve igyekezetek* kifejezés áll, szembeállítva a *második igyekezetek* kifejezéssel, amely a *vágyakozik, kívánczik* jövő idejű megfelelője, és ami itt kifejezetten kevés, azaz itt hármas fokozat is lehetséges a szoros kapun való bejutáshoz. 1. *vágyakozni, kívánczolni*. Ez passzív álláspontot jelent. 2. *buzgólkodni, törekedni*. Ez már aktív beállítódást jelent, de nem jelenti a személyiség teljes latba vetését, a maximális akarást, és végül a 3. *élet-halál harcot folytatva küzdegetek azért, hogy bemenjete a keskeny ajtón!* A Biblia tanításának egységes üzenete nyomán a jelen szakasz párhuzamait is figyelembe véve az 1. és 2. fokozatok egyszerűen nem felelnek meg a tanítás követelményének, kevés a sikeres „diplomamegvédéshez”, a bejutáshoz. Ehhez a 3. fokozat szükségeltetik. Ezzel egybecseng például Pál apostol tanítása is, amikor az élsportolókat (olimpikonokat) példaként, feltétlen elérendő célként említi. A napokban egy élsportolókat felkészítő edző mondta, hogy „nagyon durva, mondhatni horror”, ahogy kell edzeniük a diákoknak. Szólás-mondás náluk – mondta –, hogy amikor már *fáj az edzés, akkor még nagyjából ugyanannyit kell edzeni*. A Biblia – jogos a kérdés – „mazochistákat” akar üdvözíteni? Nem. Mert ezzel együtt is elmondhatjuk, hogy az üdvözülés tekintetében a könnyű vagy nehéz kategóriából itt csak a könnyű az igaz. A nehéz kiesik, mivel emberileg erőlködve, görcsölve tényleg nem lehet oda bejutni. Ezért a könnyű vagy lehetetlen kategóriái állnak itt fenn. Könnyű, mert egy végtelen mennyi hatalom, erőforrás áll rendelkezésre, mely által könnyűvé válik az út. Tehát vagy könnyű, vagy lehetetlen. A nehéz kategória ezért itt értelmezhetetlen, s ezért nem is beszélhetünk a mentális zavar egy kategóriájáról, a mazochizmusról. Jól ismert a szójáték: „*Aki megváltott téged nélküled, nem fog üdvözíteni téged nélküled.*” Jézus mire adott példát? Számára a legfontosabb volt, hogy az Atya dolgaival *foglalatoskodjon*, az Atya akaratát teljesítse. Ma divatos arra hivatkozni, hogy az üdvösség olyan ajándék, amit egyszerűen csak el kell fogadni. Mondhatni, semmi más teendőnk nincs. Ami megvan, azt miért akarnám még? Ez nagyon kegyesen hangzik, csupán az a baj, hogy a Biblia nem ismeri ezt az álláspontot. Ez olyan, mint amikor a diák beiratkozik a főiskolára, egyetemre, és a diploma már megvan neki, mondjuk tankötelezettség az nincs, de azért jól vizsgáljon majd a diák! Vagy a közúti forgalomban – rosszul értelmezetten – a személyes szabadság, „szabad-keresztyénység” elvén például a KRESZ-szabályokat nem kell ám betartani, de azért ne csináljunk balesetet...!! Ha viszont a közlekedési szabályok betartására törekszünk, akkor rögtön „legalistáknak”, „törvényeskedőknek” vagyunk aposztrofálva. Ez típusos példája annak, amikor a végletesen, eszelősen, – mondhatni – paranoid módon, kényszerképzetesen előítéletes beállítódás olyan súlyosan deformálja a gondolkodást, hogy a logikus gondolatmenet totális kisiklását eredményezi. Tehát az „élet-halál harcot folytatva” küzdés, a maximális akarás bibliai intenciójára az előbbi hivatkozás egy példa. De lássunk egy másik példát most már Pál apostoltól! Az 1Kor 9,24–27-ben olvassuk: „*Nem tudjátok-e, hogy a kik versenypályán futnak, mindnyájan futnak ugyan, de egy veszi el a jutalmat? Úgy fussatok, hogy elvegyétek. Mindaz pedig a ki pályafutásban tusakodik, mindenben magatürtető; azok ugyan, hogy romlandó koszorút nyerjenek, mi pedig romolhatatlant. Én azért úgy futok, mint*

nem bizonytalanra; úgy viaskodom, mint a ki nem levegőt vagdos. Hanem megsanyargatom testemet és szolgává teszem; hogy míg másoknak prédikálok, magam valami módon méltatlanná ne legyek.” Itt is szó szerint az *agonazai*, az *élet-halál harcot folytatva küzdés* fogalma van szó szerint megemlítve. Tehát Jézus Krisztus után Pál apostol is ezt az utat ajánlja alapértelmezésként az Úr követőinek. Nagyon nehéz lenne mindkettőjüknek – a logika szabályai szerint – ellent mondani. Mindenképpen különlegesen erős motiváció kell a keskeny kapun való bejutáshoz. De hát nem erre vagyunk serkentve a Bibliában? Nem mond ellent ennek az az ige sem, mely szerint: „A ki hisz a Fiúban, örök élete van; a ki pedig nem enged a Fiúnak, nem lát életet, hanem az Isten haragja marad rajta.” (Jn 3,36) Sokan feltételezik, hogy elég csak hinni, természetesen ha Jézus hitével rendelkezünk – mint már erről szó volt, úgy tényleg elég!

A másik „biztonsági panel” ebben az igében: „aki nem enged a Fiúnak...”, az engedelmisség szó etimológiai alapja az engedni szó. Tehát a Krisztushoz, a krisztusihoz hasonló engedelmisségben megnyilvánuló hit az üdvösség meglétének a záloga. Egyéb hitfajta szóba sem jönnek. „Nem lehet nagyobb a tanítvány az ő Mesterénél.” Ha Krisztusnak *élet-halál harcot folytatva* kellett küzdeni a mi megváltásunkért, akkor mi sem „úsztatjuk meg olcsóbban”, mint a fent jelzett maximális akarással. A mi agyunk arra van kódolva, hogy a legkisebb befektetéssel a legnagyobb hasznot érjük el. Csakhogy ez itt nem megy. Nézzünk egy példát az akaraterő működtetésére:

II. Az akarat vagy a megszokás ereje?

„Ez egy igaz történet egy olyan fiúról, aki balesetet szenvedett 12–13 éves korában. Még abban az időben történt, amikor fa- és széntüzeléses kályhákkal fűtöttek – még én is ilyen iskolába jártam. Mindig megbíztak egy gyereket, aki a kályháért volt felelős. Egyik reggel felgyulladt az iskola, és az a kisfiú, aki abban a teremben a felelős volt a begyújtásért, eszméletlenül feküdt, és félholtan vonszolták ki a tűzből. Az alsótestén súlyos égési sérülésekkel szállították a közeli, megyei kórházba. A borzalmasan összeégett gyerek féláljultan hallotta, amint az orvos az anyjával beszél, a doktor kijelentette, hogy a gyermek biztosan meg fog halni, és minden jel erre is vallott. A tűz irtózatot pusztított véghez a teste alsó felén. A bátor kisfiú azonban nem halt meg, eltökélte magát, hogy életben marad. Az orvos elképedésére sikerült is neki. Amikor túl volt az életveszélyen, ismét kihallgatta a felnőttek halk beszédét. Az orvos közölte az anyjával, hogy szinte jobb lett volna, ha a gyermek meghal, mert sérülései következtében annyi izomszövet pusztult el, hogy egész életében rokkantságra lesz kárthatva, alsó végtagjai teljesen használhatatlanok. A fiú megint gondolt egyet: márpedig ő nem lesz nyomorék, jární fog. Sajnos azonban deréktől lefelé teljesen elveszítette mozgásképeségét. Vékonyka lábai haszontalan függelékékké silányultak. Végül hazaengedték a kórházból. Az édesanyja mindennap megmasszírozta a lábát, de a lába tökéletesen érzéketlen volt, egyáltalán nem tudta mozgatni. Elszántsága azonban egyre erősödött, hogy újra fog jární. Idejét ágyban vagy tolokocsiban töltötte. Egy verőfényes napon az anyja kitolta, hogy friss levegőt szívhasson, ő pedig ahelyett, hogy nyugton maradt volna, kivetette magát a kerekesszékből, hason kúszott a fűben, maga után húzta a lábát. Így vergődött el a telkük végét szegélyező léckerítésig. Emberfeletti erőfeszítéssel

felhúzta magát a lécekhez, centiméterről centiméterre végig-araszolt a farács mentén, és egyfolytában arra gondolt, hogy egy nap jární fog. Ezután nap nap után gyakorolt, lassanként kikoptatta a gyepet a kertben a kerítés körül. Mindennél jobban vágyott arra, hogy a lábába visszaköltözzön az élet. A napi masszázs, a fiú vasakarata meg a szüntelen gyakorlás végül meghozta az eredményt, újra fel tudott állni, aztán támaszkodva, később segítséggel, majd segítség nélkül jární, majd futni. Újra iskolába járt, egy idő után futva, a futás pusztá öröméért. Az egyetemen bekerült az atlétikai csapatba, aztán elérkezett a nap, mikor az egykor halálra ítélt gyerek, akiről azt hitték, hogy soha nem tud majd jární, nem is reménykedett abban, hogy egyszer futhat, ez az elszánt fiatalember, *dr. Glenn Cunningham* a Madison Square Gardenen felállította az egy-mérföldes futás világcúcsát, és kétszer megdöntötte, 1934-ben állította fel a csúcst.”

Glenn Cunningham a jobb oldalon áll

Egy teológus ide vonatkozó gondolatai tanulságosak:

„Az akarat hatalmas. Annyira erős, hogy segítségével uralni lehet a képzeletet, sőt még a betegségeknek is ellenállhatunk. Értelmünk és idegeink erőre kapnak és felfrissülnek, ha akaraterőnket gyakoroljuk. Az akaraterőt nem értékeljük kellőképpen. Tartsuk ébren akaraterőnket, és irányítsuk helyesen, ez élénkíti egész lényünket, és csodálatos segítséget nyújt egészségünk megőrzéséhez! Nagy hatalom a gyógyításban is.”

„A magam részéről eltökéltem, hogy Isten segítségével győzedelmes leszek. Krisztussal ki fogom vívni a győzelmet, akkor az ő öröme lesz bennem, s az örömöm teljes lesz.” Nem azt mondja, hogy jó lenne, szeretném, vagy bárcsak, hanem hogy eltökéltem. Kötelezzük el magunkat, hogy keressük az Istent! Tanulmányozzuk az ő beszédét, és időt szánunk arra, hogy megkérdessük az Istent – ha már a gondolataink felett uralkodik –, hogy, Uram, mi az akadály annak, hogy kitöltsd rám a Szentlelkedet? Akkor meg fogjuk hallani a válaszát.

Mi is legyünk eltökéltek (talán itt ez a legjobb kifejezés), hogy Isten segítségével győzedelmesek leszünk! Egyszer egy neves bibliakutató így fogalmazott:

„Az igazi keresztyének a mennyben van öröme és vigasza. Azoknak sóvárgó lelke, akik már megízlelték az eljövendő világ erőit és a menny örömét, többé nem vágyik a világ dolgai után. Ezeknek lelke Isten után sóvárog. Szabadidejükben sem unatkoznak, mert ilyenkor is eleget tehetnek Istenért.

Ott lesz szívük is, ahol kincsük van, és a legszorosabb és legédesebb közösségben lesznek Istennel, akit szeretnek, és akit szolgálnak. Legnagyobb örömük az lesz, ha legfőbb és legdrágább kincsüket, a szent várost és az új földet, örökös hazájukat szemlélhetik. Miközben magasztos és szentséges dolgokon elmélkednek, közelebb jó hozzájuk a menny, és érezni fogják a Szentlélek erejét. Ez mindig jobban és jobban elvonja őket a világtól és annak hiúságaitól, úgyhogy vigaszukat és örömeiket mennyei dolgokban, dicsó otthonuk szemlélésében fogják találni. Isten és a menny oly hatalmas vonzerőt gyakorol majd rájuk, hogy semmiféle hatalom sem távolíthatja el gondolataikat a lelki üdvösség és Isten megdicsőítésének magasztos tárgyától.” (*Bizonyságtételek, Készülődés Krisztus eljövételére*).

Mihez is kell ez a nagyon erős motiváció, az „akará”? – kérdezhetné valaki. Élet-halál harcot folytatva igyekezni bejutni az örök hazába? Minek is ez az élet-halál harc? Mert ennél kevesebb egyszerűen kevés! Mert csak egyedül ez méltó a mi Úr Jézusunkhoz, aki szintén *élet-halál harcot folytatva küzdött* a mi megmentésünkért. Aki felé mint Teremtő felé végtelen módon hálásak lehetünk, hogy megajándékozott minket az élet jogával, akinek köszönhetjük mint Megváltónak az örök életünk lehetőségét. Aki végtelen módon megüresítette, „*letranszformálta*” magát, hogy az emberlét szintjére jusson, sőt annak is a legmélyéig, hiszen „*átkozott, aki fán függ*” – és ő ezt vállalta értünk! Ezért a kétszeresen is „végtelenül” nagy áldozatért, szeretetért egyedül csak ez a méltó viszonszeret, hogy akkor viszont én is cserébe az életemet adom oda ajándékol nekik. Hiszen egyedül csak ez az arányos, ez a logikus magatartás. Mihez is kell ez az önfeladás? Ahhoz, hogy megvalósuljon az „*Élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus*” igazsága. És hogy megvalósuljon: „*Krisztusért mindent kárna, és szemétnak ítélek*”. Mi ugye azért kutatunk, „*turkálunk*” a „*szemétnben*”, amolyan – valakinek a szavával – „*kukázók*” vagyunk. Mihez kell ez a teljes erőbedobás, teljes latba vetése, felfokozása minden erőnknek? Ahhoz, hogy másokat győzzünk le, vagy hogy netalán magunkat? Másokat kevesebb erővel is legyőzhetjük, magunk legyőzéséhez ennél kevesebb erő egyszerűen kevés! Csak ennyi erővel lehet magunkat legyőzni, és – hozzáteszem – nem a magunkéval, hanem az Isten erejével.

A keleti bölcs, Lao-ce szerint: „*Aki ismeri az embereket, az okos, aki ismeri magát, az bölcs, aki legyőz másokat, az erős, aki legyőzi önmagát, az hős.*” Miért? Mert ez a legnehezebb. Nagyon sok ponton „fogva” lehetünk, de van egy-két legérzékenyebb, legneuralgikusabb pontunk, ahol rendkívül erősen „fogva vagyunk”. Gondoljunk csak a gazdag ifjú esetére, aki az ő gazdagságában volt legerősebben „fogva”! Egyszer egy alkoholista szavalt egy verset, melynek – szabadon visszaadva – rövid lényege: „*arra a kérdésre, fogsz-e még inni, a válasz: (nagyon hangosan) Nem!, nem!, nem!* – és csak (alig hallhatóan) suttogetta: – *Igen, igen, igen!*” Sokszor a mi akaratum ilyen, mivel nem szabad akaratom, hanem „szolga akaratom”. Hogy kikerüljünk ebből, és hogy segítséget kapjunk, ehhez kell az „*agóniaszerű*” küzdés.

Nem folytatott élet-halál harcot, így elbukott. Vagy gondoljunk csak Saul, Júdás, Pilátus stb. esetére, ahol „megspórolták” ezt a harcot, és el is estek! „*Élek többé nem én*” – elveszíteni az egónkat, a személyiségünket(!), a felnőttidenti-

tásunkat, ez rendkívül nehéz! Elveszíteni nembeli identitásunkat, hivatásbeli identitásunkat(!), hiszen az az alázat, hogy nem én, hanem a végtelenül hatalmas Isten az, aki gyógyít, vagy más területeken segít, és az én hivatásom mit sem ér önmagában. Ennyire „regrediálódni”, „leépülni”, hogy majd felépülhessen bennem a krisztusi jellem, a krisztusi személyiség, mely már alkalmas arra, hogy az öröklétben részt vehessen. A szeretetből fakadó engedelmisség gyümölcseként a Krisztus jellemmintájára felépülő keresztyén jellem az, amihez szükségeltetik az élet-halál küzdelem folytatása. Az öselenség különben nem enged el, a Jóisten pedig különben nem tud megsegíteni. Nincs tragikusabb dolog, mint a következő helyzet: „*Majdnem üdvözültnék lenni annyi, mint elveszettnek lenni*”. Ennek nem mond ellent az 1Kor 3,11–15 sem:

„*Mert más fundamentomot senki nem vethet azon kívül, a mely vettetett, mely a Jézus Krisztus. Ha pedig valaki aranyat, ezüstöt, drágaköveket, fát, szénát, pozdorját épít rá erre a fundamentomra; Kinek-kinek munkája nyilván lesz: mert ama nap megmutatja, mivelhogy tűzben jelenik meg; és hogy kinek-kinek munkája minémű legyen, azt a tűz próbálja meg. Ha valakinek a munkája, a melyet ráépített, megmarad, jutalmát veszi. Ha valakinek a munkája megég, kárt vall. Ő maga azonban megmenekül, de úgy, mintha tűzön keresztül.*” A Biblia nem „kapitalizmus-háttérű projektre” hívott el és motivál bennünket (legkisebb befektetéssel a legnagyobb hasznot elérni).

Az 1Kor 3,15-ből három fontos mozzanatot emelek ki:

„*Kárt vall*” – Azt mondja itt, hogy akinek munkája megég, az ítéletkor nem áll meg, azaz nem bizonyul maradóknak Isten színe előtt, és ezért kárt vall. A „kárt vall” szó jelentése: „*kárt szenved, megkárosodik, elveszít valamit* (eljátsszik valamilyen értéket, mint egy szerencsejátékos), és *büntetést kap.*” Ez alapján kimondhatjuk: nem lehet következmények nélkül eltérni az isteni tervtől, az Isten törvényétől. (Nem áll meg tehát ez esetben az a divatos eszme, hogy „majd a végén gyorsan megtérek, de előtte kiélvezem az életet”, mert súlyos fájdalom a következménye, súlyos büntetés azzal szembesülni, hogy személyes befolyásom kárhozatba sodort embereket. Borzalmas érzés azzal szembesülni, hogy nagy lehetőségeim voltak, s én mintha szerencsejátékot játszottam volna, elveszítettem azokat.)

„*Ő maga megmenekül*” – Arról az emberről beszél, aki Krisztusra épít, de a helyes alapra rossz anyagokból épít. Az Isten csodálatos kegyelmének megnyilvánulása, hogy még egy ilyen esetben is van lehetőség üdvösségre, de fontos kiemelni, hogy ez az ígélet nem önmagában áll, hanem van egy hozzáfűzés.

„*De úgy, mintha tűzön keresztül*” – Az 1Kor 3,15 megértésében kiemelten fontosnak láthatjuk ezt a részt. A tűz a szenvedés, megpróbáltatás és ezeken keresztül a megtisztítás jelképe. Aki rossz anyagokból építkezett, az csak szenvedésen át tud megmenekülni. A szenvedés ez esetben biztosan magában foglalja a bünelismerést, a bűnnel való szembesülés fájdalmát, a bűn miatti szomorúság, a bűnbánat égető érzését, s a bűn következményeivel való szembesülés kínját. Aki mindezeket átéli, s közben valóban bűnbánatra, alázatra, megtérésre jut, s megmarad és növekszik a Krisztusba vetett hite, az megmenekül. De sajnos olyan helyzetet is el lehet képzelni, amikor valaki a felelősségével való szembesülés fájdalmában elveszíti a Krisztusba vetett hitét, nem találja meg a bűn-

bánatot, s így végül a tűz nem megtisztítja, hanem megemészti, mivel Isten „megemészto tűz” a bűnben megmaradtak számára, akik kétségbeesve végképp elfordulnak, s így végül elvesznek.

Életpéldák: Lót, Sámson, Salamon, Ézsau, Júdás. Ez az ige – megítélésem szerint – a Jóisten végtelen nagy irgalmát van hivatva kifejezni, hogy tudniillik ő ott is keresi, és – adott esetben – meg is találja az üdvözítés lehetőségét, ahol esetleg mi már rég lemondunk erről. Az előbbi alapelvek háttérén létezik egy – sportbeli kifejezéssel – „reményfutam ágon történő” győzelem lehetősége is az „éppen hogy üdvözülni” kategóriájára. Bibliai megalapozással azonban mindenkit lebeszél-nénk, hogy erre blazírozzon. Ettől még marad sziklaszilárd alapnak a próféták, Jézus Krisztus, a tanítványok által megjelenített „üdvözülési protokoll”, melyet nem ír és elvileg nem is írhat felül semmilyen más értelmezési ígehely sem.

Ezek után tekintsük át vázlatosan, szisztematikusan, mi az, amit biztosan tudni lehet a mennyországról, hogy ilyen módon lehessünk motiváltak, mégpedig maximálisan motiváltak az odajutásban!

III. Bevezető gondolatok a mennyországról

Kérdések

– Milyen elképzeléseink vannak arról az örökségről, amely a mennyben vár ránk?

– Tényleg vonzó ez számunkra?

– Ez köti le minden figyelmünket, erről „gondolkodunk éjjel és nappal” a hétköznapiakban? Ha valamit nagyon várunk, az odavonja a gondolatainkat. Ez odavonja?

Isten akarata, hogy sokat gondolkodjunk a mennyországról. Ez célként kell hogy lebegjen előttünk:

– Ábrahám – Zsid 11,10 „Mert várja vala az alapokkal bíró várost, melynek építője és alkotója az Isten.”

– Fil 3,14 „De egyet cselekszem, azokat, a melyek hátam megett vannak, elfelejtvén, azoknak pedig, a melyek előttem vannak, nékik dőlven, célegyenest igyekszem az Istennek a Krisztus Jézusban onnét felülről való elhívása jutalmára.”

Ez még az elménkre is gyógyító hatással van: Az eljövendő világ látomása egyensúlyozza ki az elménket, hogy a látható dolgok ne befolyásolják érzelmeinket, és ne feledjük el, hogy a világ megváltója megfizethetetlen áron váltott meg. Meg kell tanulnunk tehát látni az eljövendő világot! Mindnyájunk szükséglete ez. Akkor tényleg el tudunk viselni minden próbatételt, de még örvendezni is tudunk bennük.

IV. A mennyei világ főbb jellemzői

Igazság

„De új eget és új földet várunk az ő ígérete szerint, a melyekben igazság lakozik.” (2Pt 3,13)

Fontos különbség a jelenlegi és az eljövendő világ között: az új világban „igazság lakozik”. Mennyit szenvedünk ma különböző igazságtalanságtól, jogtalanságtól! Ma sajnos nincs a földön olyan ország, amelyről elmondhatnánk, hogy ott „igazság lakozik”. Csak egy ilyen hely lehet: a saját szívünk.

A megváltottakat semmilyen igazságtalanság nem fogja érni, és ők maguk sem lesznek igazságtalanok másokkal szemben. „Izráel maradéka nem cselekszik hamisságot, nem szól hazugságot, és nem találtatik szájában álnokságnak nyel-

ve, hanem legelésznek és lenyugosznak, és nem lesz a ki felrettentse őket.” (Zof 2,13)

Béke

„És lesz az igazság műve békesség, és az igazság gyümölcse nyugalom és biztonság mindörökké. Népem békesség hajlékában lakozik, biztonság sátraiban, gondtalan nyugalomban.” (Ézs 32,17–18)

Az igazságosság gyümölcse: tartós béke, nyugalom, biztonság. Gondoljunk csak át: az igazság a legnagyobb összetartó erő; ahol igazság uralkodik, nincs széthúzás, ellenségeskedés. Napjainkban, amikor háborúk, terrortámadások árnyékában vagyunk kénytelenek élni, különösen nagy ígéret ez. Hamis jelszóként ma is hallani olyan „békességről és biztonságról”, amelyet az ember Isten nélkül szeretne megvalósítani ezen a földön.

Szeretet

„A szeretet hosszútűrő, kegyes; a szeretet nem irigykedik, a szeretet nem kérkedik, nem fuvalkodik fel. Nem cselekszik éktelenül, nem keresi a maga hasznát, nem gerjed haragra, nem rója fel a gonoszt. Nem örül a hamisságnak, de együtt örül az igazsággal...” (1Kor 13,4–5)

A megváltottak az önzetlen szolgálatban találják meg legfőbb örömforrásukat. Bennük már semmilyen hajlam nem lesz az önzésre!

Mindenki odafigyel mások vágyaira, szükségleteire; mindenki őszintén törekszik arra, hogy másokat boldoggá tegyen. Szívesen tartózkodik olyan közösségekben, ahol ilyen lelkület uralkodik. Mennyire más lesz a légkör egy ilyen világban!

Öröm

„És nagy örömük lesz a szenvedőknek az Úrban, és a szegény emberek vígadnak Izráel Szentjében.” (Ézs 29,19)

Ahol igazság, béke, szeretet van, ott öröm is van. Ma nincs felhőtlen örömben részünk. A boldog pillanatok is ritkák az életünkben: mindig elrontja valami: fáradtság, félreértés, betegség, haláleset stb. A mennyben megtudjuk, mi az: örülni.

Egészség

„És az Isten eltöröl minden könnyet az ő szemeikről; és a halál nem lesz többé; sem gyász, sem kiáltás, sem fájdalom nem lesz többé, mert az első elmúltak.” (Jel 21,4)

A menny maga az egészség. De ennél is többet kapunk: tökéletes emlékezőtehetséget, kifinomult érzékszerveket, testünk a ma ismert fizikai törvények felett fog állni: például repülés, fizikai akadályokon való áthatolás stb.

A megváltottak tevékenységei:

Istentisztelet

„És lesz, hogy hónapról-hónapra és szombatról-szombatra eljő minden test engem imádni, szól az Úr.” (Ézs 66,23)

„És hallék nagy szózatot, a mely ezt mondja vala az égből: Ímé az Isten sátora az emberekkel van, és velök lakozik, és azok az Ő népei lesznek, és maga az Isten lesz velök, az ő Istenök.” (Jel 21,3)

Közösség

A megváltottak kölcsönösen ismerni fogják egymást. A szeretet és a rokonszenv, amelyet Isten plántált a lélekbe, a

legszebb és a legigazabb kifejezésre jut. Kapcsolat a szent lényekkel, a harmonikus együttlét a szent angyalokkal és minden korszak hűségeseivel, azokkal, akik megmosták ruháikat és megfehéřítették a Bărăny vérében. Ez az a szent kötelék, amely összekapcsol „minden nemzetséget mennyen és földön” (Ef 3,15).

Tanulás

„Ott minden tehetség fejlődik, minden képesség gyarapszik. A tanulás nem fogja elmenket fárasztani, és erőnket kimeríteni.”

Vállalkozások: kertészkedés, építkezések

„Házakat építenek és bennök lakoznak, és szőlőket plántálnak és eszik azok gyümölcsét.” (Ézs 65,21)

Ott a legnagyobb vállalkozások is véghezvihatók, a legmagasabb törekvések is megvalósíthatók, a legmagasabb célok is elérhetők. Mindig új magaslatok hívogatnak, új csodák gyönyörködtetnek, új igazságokat érthetünk meg, és új dolgok serkentetik a lélek és a test képességeit.

Utazások, felfedezések

A világegyetem minden kincse kutatásra tárul Isten megváltott gyermekei elé. A halandóság béklyóitól megszabadult ember fáradhatatlanul szárnyal távoli világok felé, amelyeknek lakói sirtak az emberi szenvedés láttán, de örömeinek csendült ajkukon már egyetlen ember megtérésének hírére is.

Ott a halhatatlan lények soha nem csökkenő örömmel fogják a teremtő Hatalom csodáit, a megváltó szeretet titkait fűrkészni.

VI. Milyen lesz az újjáteremtett föld, és a mennyei Jeruzsálem?

Egy neves teológus ilyenek „látta hitszemeivel”, lelki szemeivel a mennyországot, az örök hazát. Az „aranykor”, ilyen képi megjelenítése, vizualizációja e bibliai megalapozottsággal olyan, mely sajátos képi információkat ad ahhoz, hogy erősen motiváltak lehessünk a felkészülésben.

Szép házak: láttam ott ezüstösen pompázó házakat, amelyeket négy, gyöngyökkel ékesített csodálatos oszlop támasztott alá. A szentek hajlékai voltak, mindegyiken aranypárkány.

Rétek: majd újabb rétet láttam, amelyet a legkülönfélébb virágok díszítettek, s mikor szedegtettem belőlük, így kiáltottam fel: „Hisz ezek sohasem hervadnak el!” Azután megint másik rétet láttam, melyet gyönyörű magas zöld fű borított, s midőn Jézus dicsőítésére hullámozott, az arany és ezüst színpompájában tündökölt.

Erdők: azután egy erdőbe mentünk. Ez az erdő sem hasonlított a mi sűrű sötét erdeinkhez, egészen világos volt, s ragyogó színben tündökölt. A fák ágai fel és alá hajladoztak, s mi így kiáltottunk: „Mi biztonságban lakozunk a vadonban, és alszunk az erdőben.”

Hegyek: átmentünk az erdőkön, mert éppen útban voltunk Sion hegye felé.

Növények: a templom körüli térséget a legkülönfélébb fák díszítették: fenyők, ciprusok, olajfák, mirtuszok és gránátalmák. A fűgefák egészen lehajoltak a megszámlálhatatlan gyümölcs terhétől.

Állatok: majd olyan mezőre léptünk, hol a legkülönfélébb állatok: oroszlán, bărăny, leopárd és farkas a legteljesebb

egyertetésben éltek egymás mellett. Közöttük járkáltunk, s azok békésen követtek bennünket.

Templom: a templomot hét, színaranyból készült és drága gyöngyökkel ékesített pillér tartotta.

VII. Mit tehetünk annak érdekében, hogy tisztábban lássuk a mennyei világot?

Meg kell tanulnunk „látni” a láthatatlant!

Mózes: „Inkább választván az Isten népével való együtt-nyomorgást, mint a bűnnek ideig-óráig való gyönyörűségét; Égyiptom kincseinél nagyobb gazdagságnak tartván Krisztus gyalázatát, mert a megjutalmazásra tekintett. Hit által hagyta oda Égyiptomot, nem félvén a király haragjától; mert erős szívű volt, mintha látta volna a láthatatlant.” (Zsid 11,25–27)

Pál: „Azért nem csüggedünk; sőt ha a mi külső emberünk megromol is, a belső mindazáltal napról-napra újul. Mert a mi pillanatnyi könnyű szenvedésünk igen-igen nagy örök dicsőséget szerez nekünk; Mivelhogy nem a láthatókra nézünk, hanem a láthatatlanokra; mert a láthatók ideig valók, a láthatatlanok pedig örökkévalók.” (2Kor 4,16–18)

VIII. Az egészséges képzelet, képzelőerő fejlesztésének eszközei

Elmélkedés: az ige és hiteles kommentárok, biznyságtételek alapján:

Most Istenről csak annyit tudhatunk, amennyit az emberekkel való eljárásai és a természet dolgai visszatükröznek belőle. De majd színről színre látjuk őt, és nem lesz közöttünk fénytompító fátyol. Közéleben leszünk, és nézhetjük arcának dicsőségét.

Természetjárás, természettudományok (például a csillagászat művelése), művészetek (például a zene, ének művelése), festészet és minden alkotó tevékenység.

IX. Hogyan juthatunk be tehát a mennyei honba?

Hihetetlenül egyszerű, és ugyanakkor hihetetlenül mélyes is ez az ige:

„Ne nyugtalanodjék a ti szívetek, higgyetek Istenben, és higgyetek énbennem. Az én Atyámnak házában sok lakóhely van, ha pedig nem lenne, megmondtam volna nektek. Elmegyek, hogy helyet készítek nektek, és ha majd elmegyek, és helyet készítek nektek, ismét eljövök, és magamhoz veszek titeket, hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek.” (Jn 14,1–3)

Jézus Krisztus azt mondja, hogy ne nyugtalanodjunk, hanem ehelyett higgyünk őbenne. Amiről most fogunk gondolkodni, az a hit által válik érthetővé: „Elmegyek, hogy helyet készítek nektek, ismét eljövök, és magamhoz veszek titeket, hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek.”

Nekem erről az ígéről mindig Mt 7,12 jut eszembe, „amit szeretnél, hogy veled cselekedjenek, te is akképpen cselekedj!” Jézus ahova megy, ott egészen bizonyosan nagyon jó lenni. Ő azt szeretné, ha mi is ott lehetnénk. Ahol ő van most, az egy egészen valóságos hely. Ezt tudjuk elméletileg, de valahogy mégis a menny nagyon kis szerepet kap az életünkben. Pedig Jézus az egész mondandóját, sőt az egész Szentírás üzenetét is ebbe az egy keretbe foglalja bele. Az ember totálisan elszakadt Istentől, de ott van a reménység, hogy Krisztus visszavezet bennünket, ahogy az efézusi levél írja is: „az az ő

terve, hogy mindent egybeszerkeszt, mennyieket és földieket...” Pál apostolnak van egy titka, melyet megoszt velünk a 2Kor 12. fejezetében:

„Ismerek egy embert a Krisztusban – nyilvánvalóan ő maga –, a ki tizennégy évvel ezelőtt (ha testben-é, nem tudom; ha testen kívül-é, nem tudom; az Isten tudja) elragadtatott a harmadik égiig. És tudom, hogy az az ember; (ha testben-é, ha testen kívül-é, nem tudom; az Isten tudja), Elragadtatott a paradicsomba, és hallott kimondhatatlan beszédeket, a melyeket nem szabad embernek kibeszélnie.”

Mi az, hogy harmadik ég? Hol az első, második, és hol a harmadik? Az első az, amíg szabad szemmel ellátunk, azaz a horizont. A második a világűr. És már a tudomány is felfedezte, hogy a világűrnek van valahol vége. Azt mondják a csillagászok, hogy a világegyetemünk elképzelhetetlen méretű. Fényévekben és fényévmilliárdokban számolnak. Ez a végtelenül sok galaxist rejtő roppant tartomány, amit mi világűrnek nevezünk, mégis valahogyan véges, és alakja is van, még hozzá mintha kupola alakja lenne. A szélessége kisebb, mint a hosszúsága. Sejtik a szakemberek a Hubble teleszkóp által készített képek alapján már, hogy a harmadik égnek – tudósok által is nyilvántartott fogalmat idézünk! – úgy tűnik, hogy megfelel az Orion csillagköd bejárata. Ott ugyanis olyan jelenségek vannak, miszerint onnan születnének a csillagok. És ott lehet valamiféle bejárat. És tényleg úgy tűnik, mintha valami grandiózus oszlopsor lehet ott, és ez hallatlan, hasonlíthatatlan szépségű. Aki látta esetleg a Hubble által készített képeket, megbizonyosodhatott felőle. Ott valami olyan szépséget láttak, amit „mennyei szépségként” írtak le. Pál apostol nem feltételes módban beszélt, hanem azt mondta, hogy ő járt ott. Nem tudja, hogy testben-e, tehát az Isten fogta és elvitte oda, vagy pedig csak megmutatta, és úgy érezte, hogy ott járt. De hogy információi voltak, az biztos. És olyan beszédeket hallott, amiket el nem beszélhetett. Akkor miért írta le vele az Isten? Nyilván azért, mert neki már volt fogalma a maga szintjén arról, hogy milyen a menny, ahogy egy apostol, egy próféta ezt megérthette. Ez arra készítet, bennünket, hogy mi is gondolkodjunk felőle, fogalmat alkossunk róla, és akkor Isten nekünk is egyre jobban kinyilatkoztatja majd a mennyet.

Egy másik helyen így ír: „A miket szem nem látott, fül nem hallott és embernek szíve meg se gondolt, a miket Isten készített az őt szeretőknek. Nekünk azonban az Isten kijelentette az ő Lelke által: mert a Lélek mindeneket vizsgál, még az Istennek mélységeit is.” (1Kor 2,9–10) Valami olyanról van szó, amit a tudósok is sejtenek, valami olyan leírhatatlan szépség, amire azt mondja Pál, hogy nincsenek rá primer földi

fogalmaink. Van egy spirális galaxis, aminek a külső peremén van egy alig észrevehető kis porszemnyi bolygó, amit Földnek neveznek. Nagyon kicsik vagyunk, és nekünk az Isten azt mondja, hogy emeljük fel a szemünket, és lássunk, gondolkodjunk, és alkossunk fogalmat a teremtettségről, hisz a Szentírás is betekintést ad a mennybe.

Egészen gyakorlati módon ír a mennyről. Ézs 65. fejezetében azt mondja, hogy nemcsak hogy valóságos hely, de ott is „testben” fogunk élni, és zajlani fog az élet. Lesznek események, lesznek feladatok, tehát – legalábbis részben – a mi emberi fogalmaink szerint érthető, élhető világ az, és nem egy teljességgel felfoghatatlan dolog. Így szól erről Isten ígérete: „Mert ímé, új egeket és új földet teremtek, és a régiéket ingyen sem említetnek, még csak észbe sem jutnak; Hanem örüljetekek és örvendjetekek azoknak mindörökké...” (Ézs 65,17–18) Milyen érdekes kifejezés: nem örülni fognak, hanem maguk lesznek az öröm. „És vigadok Jeruzsálem fölött, és örvendek népem fölött, és nem hallatszik abban többé siralomnak szava, és nem lesz ott többé néhány napot élt gyermek, sem vénember, aki napjait be nem töltötte. Házakat építenek, és bennük laknak és szőlőket plántálnak, és eszik azok gyümölcsét, és nem úgy építenek, hogy más lakjék benne, nem úgy plántálnak, hogy más egye a gyümölcsöt, mert mint a fáké, olyan hosszú lesz népem élete, és kezeik munkáját elhasználják választottaim. Nem fáradnak hiába, nem nemzenek a korai halálnak, mivel az Úrnak áldottainak magva ők, és ivadékaik velük megmaradnak. És mielőtt kiáltanának én már felelek, ők még beszélnek és én már meghallgattam. A farkas és a bárány együtt legelnek, az oroszlán, mint az ökör szalmát eszik, és a kígyónak por lesz az ő kenyeré, nem ártanak és nem pusztítanak sehol szentségemnek hegyén, így szól az Úr.” (Ézs

Az Orion-köd. A gázt az itt születő fiatal csillagok gerjesztik (NASA, ESA, STScI)

65,19–25) Milyen fogalmat alkotunk erről a világról? Azt olvashatjuk itt: – saját szóhasználattal így mondhatnánk, hogy – „majd kicsattannak az örömtől”, létük maga lesz az öröm. Olyan életük lesz, ahol semmi fájdalom, gyász, halál, szenvedés nem lesz többé. A végtelen mező és tenger előtt ülni és elnézni a távlatba, ez nagyon megnyugtató az idegeket, pihenteti az elménket, ha a nagy távot, a végtelent látjuk. Ott lenni az örök életben, és azzal szembesülni, hogy mostantól fogva örökké élek, folyamatosan tapasztalom az Isten áldásait, folyamatosan kapom a lehetőségeket, ha valamit eltervezek, azt meg fogom tudni valósítani. A végtelen elé tekintünk, de ez még nem a legnagyobb ajándék.

A Jel 21,3–7. verseiben azt írja, hogy „és hallék nagy szót, a mely ezt mondja vala az égből: *Ímé az Isten sátora az emberekkel van, és velök lakozik, és azok az ő népei lesznek, és maga az Isten lesz velök, az ő Istenök. És az Isten eltöröl minden könyvet az ő szemeikről; és a halál nem lesz többé; sem gyász, sem kiáltás, sem fájdalom nem lesz többé, mert az első elmúltak. És monda az, a ki a királyiszéken ül vala: *Ímé mindent újjá teszek. És monda nékem: Írd meg, mert e beszédek hívek és igazak. És monda nékem: Meglett. Én vagyok az Alfa és az Omega, a kezdet és a vég. Én a szomjazónak adok az élet vizének forrásából ingyen. A ki győz, örökségül nyer mindent; és annak Istene leszek, és az fiam lesz nékem.*” Ezek óriási ígéretek. Eltörli a halált, örök életet nyerünk, ez micso-da érték! Nem elveszítjük, hanem mindent megnyerünk, és ez a világ azonnal óriásira tágul a szemünk előtt, amekkorára az Isten azt teremtette. Ezek még mindig kevesek ahhoz képest, amelyeket az Isten tartogat számunkra, mert azt mondja, hogy Isten sátora az emberekkel lesz, vagyis az Isten a világegyetem központját a mennyből áthelyezi a földre. Mi a legmélyebbről, a legreménytelenebb helyzetből jöttünk ki, ezért mondja, hogy „*írd meg, mert ezek a beszédek hívek és igazak*”, mert „*meglett*”. Ez ugyanaz, mint mikor azt mondta, hogy „*elvégeztetett*”. Jézus keresztdozata mentett meg bennünket, és ezért leszünk végtelenül hálásak iránta. Magával az Atyával, továbbá Jézussal is fogunk találkozni. Vajon milyen lehet személyesen találkozni Istennel? Vannak némelyek, Pál apostolon kívül is, akik tapasztaltak már közelítően ilyet imádság alkalmakor, mikor Isten nagyon közel jött hozzájuk. Tulajdonképpen mindannyian árva gyerekek vagyunk, akiknek lelkében van egy „Isten alakú” úr, amit csak Isten tölthet be. Nagyon jó, hogy imádkozhatunk és olvashatjuk az ígét, de mindezek a földi világra vannak tervezve, hogy legalább valami kapcsolatunk legyen vele. Milyen várakozás van az Istenben? Személyesen fog üdvözölni, és mi láthatjuk, hogy a láthatatlanból teremtő, végtelen Isten velünk, véges lényekkel találkozni fog, és köztünk fog lakni örökké. Ez az, amiért elmondhatja az író, hogy minden könnyet le fog törölni, hisz sok emlékünknél lesz erről a földi világról, ami nem fog törölni. Azt írja az ige, hogy ingyen sem említettnek, vagyis nem lesz érdemes beszélni róla. Pál is azt mondja, hogy „*pillanatnyi könnyű szenvedésünk igen-igen nagy örök dicsőséget hoz nekünk*” (2Kor 4,17). Nagy megtiszteltetés, hogy a világegyetem összes lénye közül velünk fog az Isten lakni, mert bennünket váltott meg Fia vére árán. Alapkérdés, hogy ki az, aki ott szeretne lenni, és ki az, aki ténylegesen ott lesz. Kin múlik ez? Nagyon érdekes, hogy ki az, akinek valós üdvbizonyossága van. Vessük össze a hitünket Jézus kijelentésével, ahogyan ő gondolkodott az örök életéről:*

„*Bizony, bizony mondom néktek, hogy a ki az én beszédemet hallja és hisz annak, a ki engem elbocsátott, örök élete van; és nem megy a kárhozatra, hanem általment a halálból az életre.*” (Jn 5,24) Örök élete van, vagyis most van. Mi úgy gondoljuk, hogy nem tudunk üdvözülni, a harmadik édig hogy juthatnánk el a bűneink miatt, de törekedhetünk rá. Az Isten viszont azt mondja, hogy csak egy dolgon múlik mindez, ami nem más, mint a hitünk. Az, hogy nekem örök életem legyen most, azon múlik, hogy most kimondom-e, hogy „hiszem, elfogadom”.

Egy másik képpel is hadd szemléltessük ezt: az esküvővel. Mikor megkérdezik az ifjú párt, hogy össze akarnak-e házasodni, akkor csak egy igent kell mondaniuk. Nem kérdezik vissza, hogy de biztosak-e benne, és hogy bizonyítsák be, hisz ez elég ünneprontó lenne. Az igen elég. Aki oda kerül, komolyan is gondolja. Isten sem kér tőlünk többet, nem kéri, hogy mi erősítsük fel a képességeinket az üdvösséghez, vagy hogy mi hozzuk olyan érzelmi helyzetbe magunkat, hogy úgy érezhessük, hogy engem szeret Isten. Állandóan vonz és hív bennünket, tehát nem múlik máson, mint azon, hogy mi akarjuk-e mindennap. Tudjuk pedig, hogy ezt követően Jézus Krisztus munkálkodik bennünk, hogy ez megvalósuljon. Mai nyelven mondvá: ekkor egy olyan „operációs rendszert” telepít fel, amely elvégzi bennünk a megfelelő átalakulást és felkészülést. Nem azért ír a Biblia ennyit a mennyről, hogy mi csak sóvárogjunk utána, és ne történjen semmi, hanem azért, mert ez a valóság, ezt szeretné nekünk adni.

Néhány gondolat az igazi hitről, a Jézus hitéről

„...az igaz pedig az ő hite által él.” (Hab 2,4) Hitünk gyakorlása, fejlődése rajtunk múlik, ellenben áldással és boldogító érzelmekkel egyedül Isten ajándékozhat meg minket. Egy neves teológus gondolataiból: „*Az igaz hit igényli, majd megragadja a megígért áldásokat, még mielőtt azok megvalósulnának, vagy érezhetőek volnának. Küldjük imánkat hittel a mennyei szentek szentjébe, ragadjuk meg a megígért áldásokat, és tartsuk magunkénak! Higgyük, hogy el is nyerjük az áldásokat, mert hittel már megragadtuk azokat, és azok már a tulajdonunkat képezik e szöveg értelmében! Mindaz, amit imáitokban kértek, mindazt, ha hiszitek, hogy elnyeritek, megadatik néktek. Hitre, egyszerű hitre van szükség, amellyel elhiszük, hogy az áldásokat elnyerjük még mielőtt láthatnánk azokat. Ha azután a megígért áldás megvalósul, beteljesedett a hit. Sokan azt hiszik, hogy mindaddig nincs hitük, míg Isten Lelkének erejét nem érzik. Ezek összecserélik a hitet azzal az áldással, ami a hit folyománya. Épp akkor van a legnagyobb szükségünk élő hitre, amikor a Lélek hiányát érezzük.*”

Az igaz hit igényli, majd megragadja a megígért áldásokat, még mielőtt azok megvalósulnának vagy érezhetőek volnának. Nekünk tehát tudnunk kell, hogy üdvösségünk van. Ha azt mondtuk, hogy „igen”, akkor vegyük is komolyan, hogy az Isten ezt munkálja, és ne szomorítsuk el bizalmatlansággal! Azt mondja, hogy „*az én Atyámnak házában sok lakóhely van, ha pedig nem lenne, megmondtam volna néktek.*” Vagyis Jézus azt mondja, hogy személyválogatás nélkül mindenki jöhet.

Az 1Jn 3. részében olvashatjuk: „*Szeretteim, most Isten gyermekei vagyunk, és még nem lett nyilvánvalóvá, hogy mivé leszünk. De tudjuk, hogy ha nyilvánvalóvá lesz, hasonlóká leszünk Ő hozzát; mert meg fogjuk őt látni, a mint van. És a*

kiben megvan ez a reménység Ő iránta, az mind megtisztítja ő magát, a miképpen Ő is tiszta.” Nem azt mondja, hogy képes leszel magadat megtisztítani, hanem hit által az Isten hatalma fogja ezt megtenni. Azt mondja, hogy aki letette a voksát az üdvözültek közé, hogy ott lesz, arra Isten azt mondja, hogy akkor ő ezen fog innentől munkálkodni. Támadjon fel a legmélyebb életöszönünk, hiszen ez az egy életünk van, és ezen a néhány rövid éven dől el az, hogy elveszítjük az élet jogát, és elveszünk, sőt számunkra az egész világegyetem elvész, és a menny is vele együtt, vagy pedig minden a miénk lesz. És az Istennel személyesen együtt élhetünk egy örök életen keresztül. Mivel akaratum „szolga akarat”, ezért ezt a döntést meg kell hoznunk, és naponta újra és újra meg kell erősítenünk, hogy hitünk és akaratum egyre jobban kikristályosodjon a jézusi mintára. És tudnunk kell, hogy nekünk van egy lakóhelyünk, és van valaki, aki el akar értünk jönni. Aki arra vágyakozik, hogy végre megérkezessen. Mikor ott leszünk a mennyben, és csodálkozunk rajta, és úgy érezzük, hogy ez egy álom, ahogy a zsoltárokból is mondják a fogságból hazatérők a visszaemlékezésben: „olyanok voltunk, mint az álmodók” (Zsolt 126,1): itt lehetek? Mikor erre rácsodálkozik az ember, akkor döbben rá, hogy mennyire könnyelmű volt az életben, és mennyire az Isten kegyelmén múlt, hogy mégis itt van. Mikor látjuk azt a távlatot, szépséget, és az Isten hallatlan szeretetét, amit már itt a földön is számunkra elérhető lett volna, de mi mennyi fölösleges dologgal kezdtünk el foglalkozni, és mennyiféle aggodalom lekötötte a figyelmünket, akkor azt mondjuk, hogy ez nagyon veszélyes út volt. Gondolkozzatok azon, hogy milyen a menny, milyen lesz az Istennel való találkozás, és milyen lesz ott lenni, és elindulni az örök élet útján az új emberiség tagjaként! Ez nem kérdés, nem „szeretném” meg „remélem” kérdése, ezt el kell dönteni itt és most hit által, mert ez egyszerűen így lesz, ha te is, én is így akarjuk. Schindler listájából egy jelenetet idézünk: mikor Schindler magába roskadt: „ha tudtam volna, hogy ez ilyen tét, és ennyi ember meghalt, akkor nekem alaposabban és előbb kellett volna munkálkodnom.” Nemcsak az a rossz érzés, ha nem üdvözülünk, hanem amikor ott vagyunk, és látjuk az Isten hatalmas irgalmát és a meg nem érdemelt kegyelmét, és csodálkozunk azon, hogy mi hogy vagyunk ott. Akkor az lesz a következő – vagy a feltámadás pillanatában, ha meghalunk, vagy az átváltozás pillanatában –, hogy keressük azokat, akiket szeretünk. Ez egy drámai dolog lesz, és ekkor még lesz könny. Keresed a gyereked, a férjed, a barátod. Ha megvan, azért sírsz, ha nincs meg, akkor azért. Az angyalok erre készülnek, hogy az üdvözülteket ezekben a pillanatokban felemeljék és megerősítsék. Meg fogjuk ismerni egymást a büntelen test ellenére. A jellemünk is ugyanaz lesz, ezért kell itt megváltozni. Itt, ezen a földön, mert ott már nem lehet. De ezt mi tudjuk, csak hogy hisszük-e? És ez átalakítja-e vajon úgy az életünket, hogy innentől egyetlen pályára tesz, és egyetlen célt tűz nekünk ki? Nem hosszú időre kell gondolni, hanem csak mindig egyetlen napra. Mennyi időrabló dolog van naponta az életünkben, ami lefoglalja, lefárasztja a gondolatainkat. De úgy kell élni, ahogy Mózes is mondja: „Taníts minket úgy számlálni napjainkat, hogy bölcs szívhez jussunk!” (Zsolt 90,12), és ha valóban hittel bekapcsolódunk a megváltás művébe, és teljes mértékben azonosulunk az Istennel, akkor nagyon érdekes dolgok fognak történni.

Ézs 65. fejezet versei: „Halljátok az Úrnak beszédét, akik rettegtek az ő beszédére (ezek, akik félik és szeretik Istent), így szólnak testvéreitek, akik titeket gyűlölnék, nevért eltaszítanak, jelenjék meg az Úr dicsősége, hogy lássuk örömeit!”

Saját testvéreink fogják kétségbe vonni, hogy Jézus eljövetele a közelben van, és azt, hogy mi örülünk, hiszen még nem vagyunk készen. De akik hitben örülnek Jézus eljövetele, azokat támadni fogják, de megszegyenülnek. (Ezt nem átvitt értelemben kell értenünk.) *Halld, zúgás a város felől, a templom felől, az Úr, aki megfizet ellenségeinek!* (Ez az a pillanat, amikor a gúnyolódók rádöbbennek, hogy valóban a mi hitünk, amelyet gúnyoltak, valóságban alapul, és Jézus érkezik vissza.) „Mielőtt vajudott volna, szült, mielőtt fájdalom jött rá, fiút hozott világra. Ki hallott olyat, mint ez, ki látott hasonló dolgokat? Hát egy ország egy nap jön-e világra, és egy nép egyszerre születik-e? Mert vajudott és meg is szülé Sion az ő fiait! Hát én csak megindítsam és ne vigyem véghez a szülést? szól az Úr, vagy én, a ki születek, bezárjam-e a méhet? így szól Istened.” (Ézs 66,7–9)

Összegzésként megállapítható, hogy csak emocionális intelligenciával (EQ) tudjuk felfogni, és feldolgozni azt, hogy „Jöjjön el a te országod!” Noénál is így működött ez, hiszen bizonyára mentek ott híres tudós emberek, akik ezt mondták: „Nem szokott erre eső esni, tudományos bizonyíték nem lelhető fel, ezért ez szektás »hitbuzgalomnak«, groteszk tévtanításnak és téves cselekvésnek minősítendő.” Ez a tudományos vélemény minden bizonnyal érvényben volt, de csak az első égzengésig, amire akkor még szintén nem volt példa. Tehát arról beszél itt az ige, hogy olyan gyorsan fog Jézus eljönni, mint mikor egy asszony vajudás nélkül ad a gyermeknek életet. Ez nagyon váratlan dolog, itt van Isten országa, nagyon közel, de ez ne félelemmel töltsön el, mert a mi pillanatnyi könnyű szenvedésünk igen-igen nagy örök dicsőséget hoz nekünk. „Örüljétek Jeruzsálemmel, és örvendezetek fölötté mind, a kik őt szeretitek; vigadjatok vele örvendezéssel mindnyájan, a kik gyászoltatok miatta! Hogy szopjatok és megelégedjétek megvizsgálásának emléjén, hogy igyatok és örvendezetek dicsőségének bőségén. Mivel így szól az Úr: Ímé kiterjesztem rá a békességet, mint egy folyóvizet, és mint kiáradott patakot a népek dicsőségét, hogy szopjátok; ölben fognak hordozni, és térdeiken csirógnak titeket. Mint férfit, a kit anyja vigasztal, akként vigasztallak titeket én, és Jeruzsálemben vesztek vigasztalást!” (Ézs 66,10–13)

Hihetetlen és kimondhatatlan öröm lesz Jézus második eljövetele. És aki hisz, annak már most olyan öröm, hogy az úgy fogja értékelné, mint amikor egy kisgyermek, aki anyatejet vagy a nagyobb nagyon várt ajándékot kap. Vagy úgy fogja érezni Isten megérkezését, mint a férfi, kit anyja vigasztal. Kívánom, hogy legyen meg ez a hitünk mindnyájunknak! Ámen.

Forráshelyek:

Haraszi Sándor: A vak Bartímeus meggyógyítása (Soltvadkert, 1984)

Somogyi Lehel: Eleki előadások (2010)

Demény János: Az érzelmi intelligencia (Előadás, 2011, Elek)

Ellen G. White: Bizonyágtétele. Bibliaisk. Közössége, Budapest, 2001.

TANULMÁNYI SZEMLE

Hegy András

Misszió a harmadik évezredben (2.)

(Részletek a tanulmányból)

(Folytatás az előző számból)

4. Ne becsüljük le az iszlám feltörekvést

A nyugati világ hitelenné vált emberének Krisztus, Buddha, Mohamed, valamennyi egyre megy. Nem érti, hogy a vallások miért különböznek egymástól, sőt miért ellenségesek egymással szemben. A legtöbb nyugati ember úgy látja, hogy vannak a vallásosak egy ugyanazon táborban, és vannak a vallástalanok, és valószínűleg az utóbbiakat véli szimpatikusabbaknak.

Számunkra, mivel Európához közelebb esik az iszlám előretörése, mivel ez fenyegetőbb, ezért fontosabb is. Az iszlám a második legnagyobb vallás a világon. A moszlim országok lakossága a születési arány következtében évente 30 millióval gyarapszik, miközben Európa lakossága előrepszik és csökken. A moszlim összlakosság fele 18 éven aluli. Hozzávetőleg harmincöt államban moszlimok adják a népesség több mint 75%-át, akik azután uralkodnak az ország kulturális életén és többé-kevésbé a törvényhozásán is.

Moszlim tömegek ima közben

Észak-Afrika és a Közel-Kelet, azaz a nagy Szír térség a Krisztus születése utáni első századokban a keresztyének központi területe volt. A Mohamed utáni első századokat követő nagy iszlám terjeszkedés következtében lettek moszlimmá. Azután az iszlám gazdasági és politikai meggyengülése követ-

keztében a Nyugat kerekedett felül. A 19. és 20. század gyarmatosítását az afrikai és ázsiai iszlám népek úgy élték át, mint az európai keresztyén hatalmak velük szembeni fölényeskedését kultúrájukkal, gazdaságukkal és katonai erejükkel.¹ Történelmi tény, hogy az iszlám mindig a keresztyénség hanyatlásának idején tudott előretörni. Önvizsgálatra kellene indítani a keresztyénséget, és meggondolásra kellene készíteni azokat, akik keresztyén missziót végeznek moszlimok között.

Ma Párizs és London lakosságának több mint 10%-a moszlim, Németország lakosságának több mint 5%-a török származású, hitét és nemzetiségét több generáción keresztül is őrző muzulmán. Mecsetek épülnek Nyugaton, még Rómában is. A keresztyénség számaránya a világon 1900 és 1990 között valamivel több mint 558 millióról 1 600 millióra nőtt, tehát 187%-kal szaporodott. Ezzel szemben az iszlám 200 millióról 1 200 millióra növekedet, vagyis a növekedési ráta 500%-os.² Napjainkban a moszlimok hazájukban eltüntetik a gyarmati korszak nyomait, kiépítik saját politikai, katonai és vallási függetlenségüket, igyekeznek megszabadulni minden hatástól, ami Nyugatról jött, és idegen történelmi múltjuktól. Sok helyen a világon erőteljes missziót folytatnak, és úgy tűnik, mintha az iszlám leváltaná a keresztyénséget.

Mohamed a maga küldetését úgy értelmezte, hogy addig az araboknak nem volt prófétájuk, sőt apostoluk sem. Az ő küldetése ugyanolyan jogon szól az arabokhoz, mint Pálé a pogányokhoz, hiszen nem volt olyan, aki saját nyelvükön szólította volna meg őket Istentől kapott kinyilatkoztatással. Mohamed úgy vélte, hogy ő a válasz Mózes és Pál apostol kihívására, és noha a zsidó-keresztyén kinyilatkoztatás vonalában áll, de egyben meghaladja és megpecsételi ezt a sort. Tehát ő a próféták pecsétje.

Mohamed (Kr. u. 570–632) a Hasemiták családjából és a Koraisiak nemzetségéből származott. Már életének korai szakaszában megmutatkozott különleges vallásos hajlama. Barlangok magányába visszavonulva meditált, böjtölt és álmokat látott. Elégedetlen volt városának, Mekkának többsis-

tenhitével és babonáival. Szenvedélyes vágy támadt benne az egyetlen és igaz Isten után. Kapcsolatba került a keresztyén-séggel és a zsidósággal is, ahonnan sok mindent átvett. Nem ugyan közvetlenül a Bibliából, hanem csak azokból a hagyományokból, amelyekkel érintkezésbe került. Sokat átvett a Biblián kívüli zsidó mítoszokból és mondákból is.

A Korán a muszlimok éppúgy ihletett írásnak tartják, mint mi a Bibliát. Terjedelme az Újszövetségnek mintegy négyötöde. Mohamed azon a meggyőződésen volt, hogy ő maga közvetlenül folytatja a zsidó-keresztyén próféták és kinyilatkoztatott írások sorozatát, és ebben a szerepben isteni megbízás révén részesült, azaz *al-nabi, al-ummi*. Az *ummi* a héber-arámi *umma* többes száma, amely szó törzset jelent, tehát az *ummi* vagyis a „törzsek” prófétájaként értelmezi magát. Mohamed kettős funkciót töltött be: mint arab, és mint próféta. Mózes küldetése a zsidókhoz szólt, Pál apostol ezt a határt átlépte, és a görögöknek, illetve (Róm 1,16) a pogányok felé hirdette az üzenetet, ő újabb határvonalat lépett át, Allah újabb kijelentésével az arabok felé fordul.

Mohamed Ábrahám vallásának követőjeként jelentkezett, méghozzá totális igénnyel. Ábrahám nem zsidó volt, hanem *haníf*, vagyis tiszta, ortodox egyistenhívő. Atyja mindazoknak, akik igaz módon hisznek. „Megtérésének” történetében azt mondja Mohamed: „orcámat *haníf*ként afelé fordítottam, aki megteremtette az eget és a földet”. Mohamed szerint erre kell megtérnie mindenkinek a világon.³

Az iszlám tehát a zsidó és keresztyén kijelentés törvényes ágának tekinti magát, és ellenséges kezdettől fogva a két korábbi kinyilatkoztatott vallással szemben. Már Mohamed sem akarta megérteni, hogy miért nem fogadják el az új kinyilatkoztatást a többi „könyvvallás” hívei. Perlekedett a zsidókkal és a keresztyénnel is. Azt állította, hogy mint a próféták korában a zsidók történelmük folyamán elvetették saját prófétáikat, úgy viszonyulnak most őhozzá. Ítélethirdetése emlékeztet Jeremiás prófétára, valamint István vértanúra.

Az *Allah* szó az ókori sémi általános istennévként használt *Él* szóból származik. Az Ószövetségben *Elóhim* többes számú alakilag, de mindig egyes számú ige áll mellette. Az Allah nála mindig egyes számban van. Az iszlámban mindig radikálisan csak egyet jelent, sohasem hármas egységet. Allah nem Atya, nem Fiú és nem Szentlélek. Ábrahám nem volt sem zsidó, sem keresztyén, sokkal inkább igaz hitű moszlim, és nem volt egyike azoknak, akik *Isten kíséretét*, vagyis bálványokat, a *Fiút* és a *Szentlelket* hitte. A Korán hamisítással vádolja a Biblia szerzőit. Issá, vagyis Jézus nem volt Isten Fia, nem halt meg kereszten, tehát Megváltó sem lehetett.

Mohamed a medinai időkben előbb Jeruzsálem felé fordulva imádkozott, *kibla* (az imádkozás irányát jelző szó), de amikor a zsidók visszautasították erőszakos térítési kísérleteit, megváltoztatta az irányt, és Mekka felé fordította a kiblát. Így Mekka Jeruzsálem helyére lép, és Konstantinápoly, valamint Róma ellenpárja lett. Mohamed a *Kábát*, vagyis egy már korábban is tisztelt fekete követ Ibrahim (Ábrahám) vallásának középpontjává avatta. Szerinte ez már eredetileg is Ibrahim vallásának középpontja volt, ahol fiát, Izmaelt fel akarta áldozni Allahnak. Mekka ennek következtében minden városok anyja lett.

Egy moszlimnak tilos vért, disznóhúst, megfulladt vagy bálványoknak áldozott állat húsból enni. Őt kötelessége van: a hitvallás kinyilvánítása (Allah az egyedüli Isten, és Mohamed

az ő prófétája), a napi ötszöri ima, ramadán havi böjt, alamizsnálkodás, és a *haddzs*, vagyis a Mekkába való zarándoklat.

Az iszlám is igen sok ágra szakadt. A két legfőbb irányzat a *szunnitáké*, azok, akik a *szunnához*, vagyis a szokáshoz ragaszkodnak, ők a Mohamed tevékenységével, szokásaival összefüggő hagyományokat is őrzik. A *siíták* csak Alit, Mohamed unokatestvérét és vejét, illetve leszármazottaikat ismerik el a próféta utódainak. De számon tartanak még más szakadárokat is, akik általában szigorúbb erkölcsi követelményeket tartanak.⁴

Ha egy kissé részletesebben elidőztünk az iszlámnál, azért tettük, mert Európában és az Egyesült Államokban is manapság csak úgy jelenik meg, mint terroristaveszély, és mindig csak nyugati módon próbálják megközelíteni ezt a kérdést. A 2001. szeptember 11-i támadás után óriási pénzeket költöttek az iszlám terror megfékezésére, ami célját tekintve pontosan a fordítottját érte el, nem gyengítette, hanem inkább összekovácsolta az arabokat. Itt nem lehet pénzzel és megfélemlítéssel elérni semmit. Kudarcot vallott a Nyugat mammon-istene, és aki a paradicsomba vágyik, az nem fél a haláltól sem. Elsősorban az európai kudarcot vallott mint hívő. Ezt a muszlimok a szemünkbe is vágják.

Hogy az iszlám fenyegetés nem egy léggömbhöz hasonlít, amely előbb-utóbb kipukkad, hanem a keresztyén nyugat meggyengülését világosan észlelő moszlimok tudatos reakciója erre, azt illusztrálja egy az Egyesült Államokban éveket töltő, az USA egyetemén tanuló és az amerikai kultúrától megcsömörlötten az 1950-es években az arab világba visszatérő *Kuh-Tháb*.

Hazatérése után Egyiptomban az Oktatási Minisztérium alkalmazottjaként jelentek meg nagy hatású írásai. Ezekben beszámol arról, hogy Amerikába érkezve milyen döbbenettel töltötte el az amerikai életmód. Főként annak bűnös és degenerált volta. Szerinte egymással szemben áll Kelet spiritualitása és Nyugat materializmusa. Amerikát ennek különleges, vezető hatalmaként látja. Itt mindent, még a vallást is anyagi szempontok szerint mérik. Amerikában sok a templom, de ez nem szabad hogy megtévesszen. Az amerikai templomok üzleti vállalkozásokként működnek. Versenyeznek a hívekért és a nyilvánosságért. A közönség megnyerése érdekében ugyanazokat a módszereket alkalmazzák, mint az üzletek és a szórakoztatóintézmények. Egy templom papjának, akár csak egy színház vagy diszkó vezetőjének, a siker a fontos. A siker nagysága szerint számszerűsítve mérik.

Hogy minél több látogatót vonzzanak, a templomok szégyentelenül reklámozzák azt, amit a legtöbb amerikai keres: a kellemes időtöltést, a szórakozást. Ennek eredményeként a templomok szabadidőközpontjaiban elsötétített helyiségekben vad zene mellett úgy táncolnak a hívek, hogy a combok és a mellek összeérnek. A levegő megtelik erotikus vággyal.⁵

A Nyugat- és főleg Amerika-ellenes hangulatot számos mozgalom tüzte zászlajára. Az olajbevételek következtében kialakult mérhetetlen vagyonnal rendelkező kevesek és az elmaradott tömegek közti feszültség levezetésére az iszlám vallási restauráció kínálkozik megoldásként. Ez a vallási megtisztulást, megújulást, az autentikus iszlámhoz való visszatérést hirdeti. Az összes nyugati befolyás kigyomlálását. Felsorolják a nyugatiaknak a moszlimok ellen elkövetett bűneit a keresztes háborúktól (amikor a keresztyének szembe kerültek saját békességet és szelídséget hirdető evangéliumi

tanításukkal) az imperialista gyarmatosításokig. Ezért a nyugatiak eredendően gonoszak, Allah ellenségei, akiket Allah katonáinak kötelességük megbüntetni, akár megölni.

De hogy az amerikanizmus megítélése nem csupán egy szélsőségesnek ítélt arab véleménye, nézzük meg, mit mond A. W. Tozer, Amerika „prófétája” az amerikai evangéliumi keresztyénségről! Rámutat, hogy az észak-amerikai kontinensen a keresztyénség szinte teljesen a közép- és felső osztály vallása lett. A nagyon gazdagok és a nagyon szegények ritkán válnak evangéliumi hívőkké. „Szegényesen öltözött, éhes embert ritkán látsz Bibliával a hóna alatt templomba menni. Az imaházba járók legnagyobb problémája viszont az, hogy hatalmas luxuskocsijuknak parkolót találjanak. Az Egyesült Államok és Kanada középosztályának több földi java van és nagyobb luxusban él, mint röpke évszázaddal korábban a császárok és a maharadzsák.”⁶ Józan kritikával itéli meg az ige-hirdetőket is, akik olyan dolgokról fecsegnek, amelyek az egyszerű hívők számára évszázadokon át magától értetődőek voltak: a biblikus erkölcsi normák érvényesek-e még, a világiasság elutasításának van-e még létjogosultsága? Ennek következménye, hogy többnyire a freudi ösztönelmélet, a poligámia, az italozás, a játék a téma a „szent helyen”, vagyis a szószéken. Az imádatot ünneplés váltotta fel. A zajos, szórakoztató, önmegvalósításról prédikáló embereket keresik, állandóan „új megtapasztalás” után futkosnak, a Hegyi beszéd tanítását pontosan az ellenkezőjére fordítják, nem a szelídeket látják boldognak, hanem a rámenős karrieristákat, nem az igazságért szenvedőket, hanem azokat, akik a maguk igazáért lelkiismeret-furdalás nélkül okoznak másoknak szenvedést. Mindezt nyakon öntik egy mézesmázos, cukorkás légkörrel. Így lett az „Isten embere” egy mosolygós, szimpatikus, vallásos szerencsefigura, akinek mindig lágy a kézfogása, és arra vágyik, hogy kedveskedjék az embereknek.⁷

5. Ázsia feljövőben

Európa legtöbb enciklopédiájában Ázsia úgy jelenik meg, mint egy valamelyest homogén kolosszus. A valóság az, hogy Ázsiában él a föld népességének döntő többsége, és maga a kontinens igen sokszínű. Több ősi nyelvvél és fejlett civilizációval rendelkező nemzet hazája. Valójában annak, hogy *ázsiai*, nincs koherens, pozitív tartalma. Ez a kifejezés csak a nyugatról érkező befolyáskeresés, birtoklási vágy keleti irányú egybegyömöszölése a különböző népek kereskedelmi majd katonai meghódításának. Így aztán ez az óriáskontinens mérhetetlen gyorsasággal került bele a nyugati világ előbb földrajzi, gazdasági, majd kulturális irodalmába. A Nyugat gyarmatosító divatja szerint a távoli és egzotikus fűszerek, édességek vagy a közel-keleti olaj után szaglálódva.⁸

Az „ázsiai” annak ellenére, hogy magában foglalta a perzsától a kínaiig, a töröktől a mongolokig vagy japánokig terjedő hatalmas földterületet és annak hihetetlenül gazdag nyelvi és kulturális örökségét, valami barbárt, elmaradottat, túldíszített, fátyolost, rejtélyest, sallangost, európai számára valami zagyvát jelentett.

Európa történetében Ázsia eredetileg a római tartomány nevéként Kis-Ázsiát jelentette. A görögök számára ott kezdődött, ahol Athén véget ért. Kétségtelen, hogy Ázsia kultúrája más, mint a fehér angloamerikai. A kínaiak szerint az amerikaiak úsznak az életben, mint a halak, sehova sem köthetők, a kínaiak viszont olyan szaporák, mint a rovarok, és ez nemcsak a népességre vonatkozik, hanem a kínaiak szorgalmára és

türelmére is. Ők a legügyesebb rizstermelők és teaültetők, sőt utóbb ipari tevékenységük is meghatározóvá vált, meghozza világvilágviszonylatban.

Marx kedvenc kifejezése volt az „ázsiai termelési mód”. Elmaradottságot, stagnációt értett alatta. Ez persze az ő korában is lekezelő és leegyszerűsítő volt, hiszen eltekintett egyfelől a több ezer éves fejlett és kifinomult, például kínai ipari és művészeti remekektől, másfelől attól a folyamatosságtól, amiért az ázsiai termékek fontossá váltak a gyarmatosítók számára. De mára az Amerikai Egyesült Államok külkereskedelmi forgalma Kínával messze meghaladja az EU-államokkal folytatott kereskedelem volumenét. És akár Japán az elmúlt hosszú évtizedekben, akár ma Kína a világgazdaság legdinamikusabban fejlődő része.

Nincs tehát ok arra, hogy pejoratív kifejezésként használjuk az *ázsiai*t. Az indiai származású *Kishore Mahubani* a másik oldalról így jellemzi a fehér euroamerikaiit: kezével alkotni nem is képes, csak a számítógép csiki-csuki áramkörét babrálja naphosszat.⁹

6. Hogyan csapódik le hazánkban a változás?

a) Meg kell néznünk a múltat

A negyvenéves diktatúra legsúlyosabb rombolása az volt, hogy a civil szféra finom szövétét szétépte. Egy adott faluban működő tanító, orvos, pap egyben a falu tanácsadója, szellemi vezetője is volt. Szűkebb feladatán túl tájékozottságát és intelligenciáját, a falu életében betöltött sokoldalú aktivitását a közösség elvárta, adott esetben meg is követelte. De tekintélyüket ez biztosította, és nemigen kellett erre kényszeríteni őket, mert ezáltal vált otthonukká az adott település. A kommunista hatalomátvétel gyanúsán tekintette ezeket a kapcsolatokat, és az új káderek kinevezésének egyetlen kritériuma a feltétlen párhúség volt. Sok esetben durva atrocitások kíséretében távolították el a „régieket”. Tanár- és orvosdinasztiák estek áldozatul, felkészült ipari és közigazgatási vezetők kerültek az utcára egyik napról a másikra osztályidegenként. A Rákosi-rezsim nem tűrte a nemzeti érzelmű, becsületes, meg nem alkuvó közalkalmazottakat.

A magyar nemzet gerincét jelentő parasztság tönkretételével, a kolhozosítással és a proletarizálással odaveszett a magyar társadalom legfontosabb tartaléka is. Minden olyan családot tönkretettek, amely szorgalmas munkájával, takarékoságával, hozzáértésével eredményesen gazdálkodott. A tanyákat lerombolták, az erdősávokat kivágták, a kisbirtokokat hatalmas táblákká alakítva egybeszántották. Pellengérré állították és kitaszították azokat, akik a tisztességes munkát, családi összetartozást generációról generációra magukkal hozták. Nagyjából ugyanez zajlott a nagyrészt még falusias arculatot mutató kisvárosokban is, ahol a lakosság nagy része ketős tevékenységből szerezte be a mindennapit: kisipart üző mestersége mellett némi kerttel vagy szerény földterülettel is rendelkezett.¹⁰

Az első világháború után Magyarországnak csak egy egyeteme maradt. A két vidéki egyetem, a pozsonyi és a kolozsvári országhatáron kívül rekedt, számunkra megszűnt, éppúgy, mint a selmecbányai erdészeti és bányászati főiskola. A *Klebersberg Kunó* féle önzetlen és hazaszerető kultuszszervező munka és áldozatvállalás eredményeként Szegeden, Pécsen és Debrecenben egyetemeket alapítottak, pótolták és magas színvonalra emelték a középiskolai képzést, még a tanyavilágot is behálózták az elemi iskolákkal. Budapesten hatalmas kórházak

épültek a Tátrában elcsatolt tudószanatórium és egyébütt számunkra elveszett kórházak pótlására. Egészségügyünk világszínvonalon működött. Számos amerikai sebész jött Magyarországra, hogy megtanulja a gyomorsebészetet, hiszen az első sebész varrógépet itt fejlesztették ki.¹¹

Magyarok százazreit hurcolták el hazájukból

A magyar értelmiség a háború után kapott csapásokat soha többé nem heverte ki. Elmenekült a magyar humán-, egészségnevelő-, műszaki, agrár-, tudósgárda jelentős része. A Nobel-díjas *Szent-Györgyi Albert*, *Sántha Kálmán* és sokan mások. A magyar vezető értelmiség egy része üldözött, félreállított, mellőzött társadalmi elem lett, akiknek gyermekeit sokszor már a középiskolákba sem vették fel. Néhány éjszaka alatt háromezer magasan kvalifikált szerzetes tanárt hajtottak fel puskatussal a teherautók platójára, és deportáltak. Ugyanez történt a tanító és egészségügyben dolgozó számtalan ápolóval. Az egyetemi felvételik, majd a szakmai karrier alapvető feltétele évtizedekig a politikai megbízhatóság volt, ami egy folyamatosan működő kontraszelektációs mechanizmus formájában a minőség fejlődése ellen hatott.

A szocialista városok panelrengetegébe költöztetett családok elveszítették a korábbi egzisztenciális függetlenségüket. Egyik napról a másikra élő, tartalékok nélküli, kiszolgáltatott városi bérmunkássá váltak. A céltalan, erkölcsi támasz nélkül maradt tartását veszített valódi közösséget nem alkotó tömeg feltartóztathatatlanul lumpenesedik. Az orvosi pálya társadalmi tekintélye csökkent, hiszen az orvos sem a gazdasági, sem a hatalmi hierarchiában nem foglal el számottevő helyet. A beteg ember gyenge, esélytelen a gazdasági, hatalmi harcban. Túlélése perspektívátlan, a ráköltött pénz elvész.

Nekünk ezeket az embereket kell elérnünk az evangéliummal, pontosan a valós helyzetüket látva és ehhez alkalmazkodva. Igen nagy megértésre, erős hitre és szívós munkára van szükség ahhoz, hogy ez megtörténjen. Sem az elkeseredés, sem a valóságtól eltekintő nagy szavak nem segítenek. A mi népünk pontosan olyan, mint az Úr Jézus korában a sokaság: „Amikor látta, megszánta őket, mert elgyötörtek és elesettek voltak, mint a pásztor nélküli juhok.” (Mt 9,36) De nagy szükség van ma hazánkban a pásztorokra, nem csupán az evangélistákra!

b) Meg kell néznünk a közelmúltat is

1989-ig a Varsói Szerződés államai egy „csodálatos” képződménynek a tagjai voltak: a Kölcsönös Gazdasági Segítő Társaságé, vagyis a KGST-é. Összejöttek a KGST-országok vezetői, a tévéhíradóban megjelent az erről szóló beszámoló. Hatalmas díszteremben körülülték a virágokkal díszített asztalokat a vezető elvtársak és megállapodtak az egymás felé leszállítandó áruk volumenében: acéláru, gépipari termék, könnyűipari termék, mezőgazdasági termék, vegyi áru, stb. Még az is le volt osztva, hogy melyik ország gyárt autóbust, melyik személyautót, finommechanikai műszereket, melyik televíziót, hűtőszekrényt, varrógépet stb.

Tele voltunk Riga meg Romet esetleg Berva mopedekkel, amelyeket, ha valaki megpróbált elindítani, az így csinált: br, brr, brrr, bbbrrr, de tíz perc kínlódás után vagy megpróbált szaladni vele, vagy visszatolta abba a garázsba, ami minden volt: kisműhely satuval, hegesztőapparátussal, krumplival, kukoricával a tyúkoknak, csak garázs alig. Hiszen autója a legtöbb embernek nem is volt, vagy éppen a hatodik éve várt első Trabantjára. A hűtőszekrényt Szaratovnak, jobb esetben Lehelnek hívták, méghozzá mindenkiét. A tévét Videotonnak, jobb esetben Orionnak, abból is a Kékes robbant a legjobban és a legtöbbszőr. Az autóbust Ikarusznak, a teherautót Zilnek vagy Kamaznak. A traktor a Vörös Csillag Traktorgyárban készült, utóbb Győrben a Rába-Steiger, amely beton keménységűre taposta a szántóföldeket. A szovjet harckocsik lánctalpait Csepelen öntötték a Vasműben. Ez készült a legjobb minőségű acélból, a legmodernebb gyártósoron. A szovjet ágyúk csővét Diósgyőrben húzták a Lenin Kohászati Művekben. Az irányzéket a Finommechanikai Művekben gyártották Budapesten.

Ha valakinek kicsit jobban ment, vásárolt magának egy hétvégi telket, és felhúzott rá valamiféle kalibát, amennyire tellett neki. Magyarország legszebb és üdülésre leginkább alkalmas területei, a tópartok, hegyoldalak tele voltak a legprimitívebb, legigénytelenebb anyagokból összetakolt, csúnya hétvégi viskókkal. Státusszimbólumot és némi hétvégi kikapcsolódást nyújtottak. A vidékről városokba felkerült betanított munkásoknak némi nosztalgiát is, amikor pihenőnapjaikon a kertet ásták.

A mezőgazdaság úgy működött, hogy a téészbe már korábban bepofozták a parasztokat. Odalett ezzel a klasszikus paraszti tudás, az hogy mikor kell vetni meg aratni, melyik dűlő milyen terménnyel fizet legjobban, mikor melyik jószág-nak van piaca, és mikor nem érdemes éppen azt szaporítani, hanem a másikat. A választási malac tavasszal, a hízott baromfi ősszel volt kelendő. A trágyát meg télen kellett hordani, amikor a föld megfagyott. Az istállótrágyával semmiféle vegyi úton előállított műtrágya nem ért föl. Nem fertőzte a földet, és nem zsarolta ki a föld termőerejét. Ezt minden lenézett „tudatlan paraszt” tudta. Mára ez a kincset érő tudás semmivé vált. Ezek a parasztok nem félték a munkától, szerették és tisztelték a földet. Nem félték a nehéz fizikai munkától. Hihetetlen sok, nemzedékeken át megszerzett tapasztalat összegződött egy lenézett paraszt fejében.

Raadásul a falunak megtartó ereje volt. Nem lehetett a lányoknak titokban teherbe esni. De ha asszonyként gyereket vártak, ott volt a fiatalasszonyok mellett anyjuk, ángyuk, szomszédasszonyuk, keresztanyjuk és valamennyiük segítő keze. A gyerekek megtanulták otthon és az utcán, hogy a szembejövőnek köszönni illik. Falun az ember sosem volt magányos. Ez az idill (csak ma látjuk annak), még ha a sok adó meg is keserítette, mégis egyfajta védettséget jelentett a benne élőknek. A parasztoznak a „népi kultúrát” nem a múzeumi vitrinben kiállított vagy a néptáncversenyeken libbenő gyönyörű népviseletek jelentették, hanem ezekben a ruhákban jártak. Táncolni pedig nem a dobogóra mentek, hanem saját gyönyörűségükre ropták.

Aztán a téesz-szervezés, a vidéki lakosság városba kényserítése elfújta az egészet, még hozzá alighanem örökre. A „faluturizmus” legtöbbször helyen csak a tévében való bemutatkozásban létezik, a vidék felemelkedésében vajmi csekély szerepe van. A földeket benötte a gaz, virít a csikófarkkóró meg az egész országot elborító parlagnyír. Minden évben hatalmas reklámmal hatalmas összegeket költenek rá, a parlagnyírt meg köszöni: jól van, sőt szorgalmasan terjeszkedik.

Ma hatalmas monokultúrák léteznek hazánkban ország-szerte. Családok ezreit volna képes eltartani a mezőgazdaság. De a fiatalabbak nem értenek már hozzá, és nincs is kedvük dolgozni. Ülnek a számítógép előtt, és várják a kedvező ajánlatot, addig mindenestre kószálnak az interneten és az utcán, bandákba verődnek, összefirkálják a falakat, szétverik a busz-megálló ablakait és berendezési tárgyait, vagyis punyáznak.

Pedig valamikor a szocializmus idején tele voltak a hírközlő eszközök a haladás ünneplésével. Május elsején, november hetedikén vitték a győzelmi zászlót, osztották a munkaversenyek győzteseinek a jutalmakat, és harsogta a tanácskháza tetején a hangszóró a győzelmi dalokat. A gyárak kéménye füstölt, működött a téesz melléküzemág meg a háztáji. Szerelvények vitték a búzát meg az almát a Szovjetunióba. Minden mennyiségű és minőségű áru volt kereslet. Csodálatos valami volt a hiánygazdaság, míg össze nem omlott az egész magától. Fejlesztésre költeni luxuskiadást jelentett volna, tehát nem költöttek rá. Aki munkanélküli volt, beírták a személyi igazolványába, hogy KMK, vagyis közveszélyes munkakerülő. A rádió és a tévé harsogta a növekedési százalékokat vörös Csepelről, Váci útról, szólt a nóta a munkásorról, akinek három élte van. A mutatók felfelé kúsztak, az életszínvonal meg lefelé. Szorgalmasan gyártottuk a selejtet, és járt körbe a vándorzászló a kiemelkedő teljesítmények jutalmaként. Az elvtársak pedig boldogok voltak.

A pártállam kölcsönöket vett fel, amelyek elfolytak, mint sivatagban a forrás vize. Teljesítették az éves tervet, és nőtt az államadósság. Egykor Csepelen benyitottam egy raktárhelyiségbe, pontosabban kinyitottam a kifelé nyíló ajtót, és ami a szemem elé tárult, az nem volt mindennapi látvány. Az ajtó nyílása a középig belülről bedeszkázva, és a szemben lévő fal a mennyezetig tele volt műanyag kilincsel. Az egyik törött, a másik deformált volt. De ha egy műanyag kilincset valaki határozottabb mozdulattal megfogott, számíthatott rá, hogy a kilincs eltörik, a törött darab a kezében, az ajtó meg csukva maradt.

Egykor a Csepel Művek (alapításakor *Weiss Manfréd*, később Rákosi Művek), akkoriban éppen „Csepel Művek” (az országban sok kihelyezett gyáregysége volt) egyik legelittebb üzeméből, a Mintaasztalosból – ahol magam is dolgoztam – kirendeltek a 120 mintásból mintegy negyvenet.

Egy strekken (vasúti sínek mellett olyan rámpa, ahova az árut ki lehet pakolni a vagonokból) kamion nagyságú valamik voltak lerakva immár évek óta, nyolc-tíz darab. A munkásoknak a kétcolos foszni-deszkát le kellett feszegetni. Aztán jöttek a „valakik”. Amikor a munkások letépték a kátránypapírt is, kiderült, hogy alatta a Szovjetunióból leszállított gépek vannak. A nyolc-tíz irodából szalajtott, hideghez nem szokott vezetők körüljárták és hümmögtek. A melósok tudták, hogy fogalmuk sincs arról, hogy ez mi, és mit keres itt. Azután szó nélkül elmentek. A munkások pedig otthagyták ezeket a monstrumokat. Aztán évekig a rozsdáéte a gépeket, és senkit nem érdekelt. Évek múltán újra kirendeltek a mintásokat, vadonatúj foszni-deszkával, de már kátránypapír nélkül körül bedeszkázták, beszegezték őket. Hogy azután mi lett velük, csak azért nem tudom, mert közben megkezdtem tanulmányaimat Budapesten a baptista teológián. *Nagy Gáspár* ezt a helyzetet a konszolidáció megrohadt békéjének, az ország morális válságához vezető útnak nevezte. „Beárad a dögszag, a teletömött gyomor békessége.”¹² Mert lázadni már senki nem akart 56 után, hiszen az életével vagy legalábbis a szabadságával játszott volna, aminek sem értelme, sem eredménye nem lett volna. Ellenben fel kellett nevelnie gyermekeit.

Aztán hirtelen vége lett az egésznek. Mindenki megkönnyebbült, míg rá nem ébredt, hogy ma már nincs Ikarusz gyárunk, a Csepel Művek területén butikok árulnak kínai portékát. És ez még jobban járt, mint a salgótarjáni vagy ózdi kohászati művek, amelyeket a rozsdá emészt. Nem a Ganz-Mávag gyártja Budapestnek meg vidéknek a villamosokat, hanem a használt is jó Hamburgból. A Németországban kislejtezett vasúti kocsik is jók, ha nem is mindig lehet kinyitni az ajtajukat. Legfeljebb egy faluval odébb száll le az, aki még azzal utazik, és nem személygépkocsival. Legtöbbször az öregek.

A szocializmust *Gyürk István* gépészmérnök egyetemi tanár szakszerű cikke pontosabban elmondja, mint az én élménybeszámoló. A marxista-leninista ideológiának megfelelően a társadalom a „proletariátus” (pontosabb volna lumpenproletárt írni) irányítása alá került. Az ország szinte minden szegmense az éppen aktuális pártapparátus kontraszelektója alá került. A KGST gyártmányszakosodási rendszere feleslegessé tette a fejlesztést, konzerválta az igénytelenséget. A tervezőgazdálkodás pedig fölöslegessé, sőt zavaróvá tette a gondolkodást. A gyenge minőséget, ha némi szegénykezéssel is, de tudomásul vettük, és igyekeztünk külső okokkal magyarázni. A rendszer vezetői irigyelték és szidalmazták a Nyugatot fejlettebb technikai színvonaláért.¹³

Az 1989-es rendszerváltozásnak nevezett valamiről pedig *Nagy Gáspár* ír sarkasztikus sorokat *Karcolat ernyőselemre* című versében:

*A bukácsoló repülőből
időben kidobott/kilebegtetett
veterán és ifjabb ejtőernyősök
még a levegőégben egy költségvetésből
kiutalt kvarclámpával próbálták
elvégezni azt a színváltást
amire normális körülmények között
a TISZTÍTÓTŰZ elnevezésű
– amúgy isteni rendeltetésű –
intézmény szolgálhatott volna.*

Ez a vers bemutatja, hogy a szocializmus kommunista ideológiájával megfertőzött vezetői, az „ejtőernyősök” miképpen forgatják köpönyegüket, és folytatják azt, amivel tönkretették az országot. „Arcváltó nagy árulások, álságok, artikulátlan politikai hangoskodások, az önzés, az anyagiasság tobzódása. Rotyog a kondérban az áruláslecsó, szaglik az ország. Pénz és siker, amíg lehet, ahogy lehet! Szabadrablás az igazi szabadság és demokrácia. Legfeljebb a kondér felborul, és lesz belőle nagyharang.”¹⁴ A költő látja a változás ellenére folytatódó morális és emberi normák meggyalázását annak ellenére, hogy nem élt benne illúzió a magyarság morális tartását illetően, hiszen a nemzetet a zsarnokság idején:

*Úgy kikalapálták, edzették,
hogy úgyszólván szinte sík lett;
bemérték, átszabták, eladták:
nem maradt rajta hű hegy,
csak heg maradt, mélyedés...*

Mára aztán lett Magyarországon pláza éppen elég: Tesco, Auchan, Ikea, Kaiser, Lidl, Interspar, Kika, Aldi és más hasonlók. És van személyenként a csecsemőt is beleszámítva 1 millió Ft feletti adósság. És nincs munka, közbiztonság sincs. Az adott szó ugyanúgy nem ér semmit, mint egy szerződés, amit egyébként is úgy kötnek meg, hogy eleve beszámítják, hogy azt jogi úton meg lehet támadni, és semmisnek lehet nyilváníthatni. Az osztrákok és a hollandok sokkal jobban tudják, hogy mennyit ér a magyar termőföld, mennyi nálunk évenként a napsütötte órák száma meg az évi csapadék mennyisége, és mennyi Magyarország édesvízkészlete, mint mi magyarok.

Gondolhatná valaki, mi köze mindennek a misszióhoz? Csakis annyi, hogy mi magyar keresztyének ebben a hazában élünk. Mindezt átélte a korábbi és a mai generáció, és hogy szkeptikus mindennel szemben, ami bele akar avatkozni a sorsába, ebből adódik, hogy kívár, és utána akar nézni annak, hogy ha valaki el akar adni neki valamit. Ha mi magyarok nem értjük meg a magunk fajtáját, akkor ki fog minket megérteni?

Különösen azok, akik az Egyesült Államokból érkeznek, hozzák a maguk világát? És ez egyáltalán nem is bűnük. Az emberek közül igen kevesen képesek felfogni azt, amit nem éltek át, még akkor sem, ha a legjobb szándékkal jönnek új gyülekezeteket alapítani, vagy a régieket felrúzni, megtámogatni, ami legtöbbször csak annyit jelent, hogy átprogramozni. Sok magyar hívőnek ez tetszik is. Egyébként is megunta már a „prófétaságot”, és többre vágyik. Olykor ezt meg is lehetne érteni. Több nyugalomra, több létbiztonságra, és – tegyük a kezünket a szívünkre – kicsit több kényelemre, utazásra a nagyvilágban, egyszóval több pénzre is vágyik.

A múltkoriban egy Amerikába egyébként beleszerelmedett hozzám közel álló fiatalember keserűen panaszkodott egy hazánkba érkező amerikai misszionáriusról. Nem tudtam, hogy sírjak-e vagy nevessek. Mivel az illetőnek pénzre volt szüksége – mert gyerekeit kellett beiskoláztatnia – elvállalta annak a budai luxusberlemlénynek a kifestését, ahova a misszionárius családja be kívánt költözni. Megalkudtak egy bizonyos összegben meg az elvégzendő munka nagyságában. Munka közben azután kiderült, hogy az Amerikában jó nevű misszionárius még ezt, még azt kérte, hogy ha már úgyis benne van a kelet-európai testvér, fesse ki. Nem is tiltakozott

ellene, mert kellett a pénz, és mivel megbíztak egymásban, meg aztán remélte, hogy majd kifizeti a többletmunkát is az amerikai. Akkor lepődött meg, de akkor aztán nagyon, amikor a misszionárius a megalkudott összeg felét letette az asztalra, és elköszönt. Hosszú alkudozás után az összeget kegyesen fel emelte a kétharmad szintjére. Azt még látta a magyar hívő fiatalember, hogy nem egy, hanem két konténerrel érkezett Amerikából a misszionárius lakásának a berendezése.

Pontosan tudom, hogy ez az eset nem tipikus. Csak azt akartam vele érzékelteni, hogy más világ, más kultúra, más gazdasági helyzet, más kegyességi gyakorlat az, ami máshonnan származik. Meg sem vethetjük azokat, akik idetelepültek, hogy az evangéliummal szolgáljanak nekünk. Hogy ők a maguk életszínvonalán akarnak élni, és ezt saját maguk finanszírozzák, ezt természetesnek kell vennünk. Legtöbbször a legjobb szándékkal érkeznek, többen közülük megtanulnak magyarul, komoly áldozatokat hoznak azért, hogy a kommunizmus politikai nyomása következtében megtépzott önértékünk meggyógyuljon, hogy a passzívvá vált gyülekezetek aktivizálják magukat. Vagy hogy az új alapítású gyülekezetekben lendületesebb, egyszersmind nyitottabb és korszerűbb gyülekezeti kultúrát alakítsanak ki.

De az evangélium továbbadásában mégsem lehet döntő az, amit ők képesek elvégezni, azoknak a munkája sem, akik a legtisztább szándékkal jönnek és a legpozitívabb nyomot hagyják maguk után. Hazánkban (mint ahogy a világon mindenütt) minden náció a magát érti meg leginkább, a magyar érti meg legjobban a magyart. Nem adhatjuk át annak felelősségét, hogy mi szólítsuk meg nemzetünk éppen ma élő nemzedékét az Isten országának örömhírével. Pontosán ezért kell értenünk nekünk a magunk fajtáját, sőt minden esendősége ellenére értékeit is meglátni, és őszinte szívvel szeretni. Ez minden missziós tevékenységnek az alapja. Krisztus jóságával és áldozatos alázatával fordulni minden ember felé (2Kor 5,16–21).

7. A kommunizmus öröksége a lelkekben

Mivel témánk szempontjából elsőrenden az a fontos, hogy a magyar történelemnek az emberek lelkeségére ható dolgait vegyük szemügyre, meghaladná a jelen írás kereteit, ha kimerítően szólni kívánnánk a kommunizmus egyházüldöző szerepéről. Ellenben a következő műveket ajánlom e témakörben. Közösségünk tagja, a jó történeti vénával megáldott és különösképpen egyházunk történetében kiemelkedő munkát végző

Szebeni Olivér Kiszolgáltatottan című könyvét – megjelent a MBE kiadásában, Budapest, 2006.

Egy másik alapvető, a témával általánosabb módon foglalkozó mű:

Tomka Ferenc Halálra szántak, mégis élünk (Egyházüldözés 1945–1990 és az ügynökkérdés) című könyve – megjelent a Szent István Társulat kiadásában, Budapest, 2005.

Magyarországi, illetve közép-kelet-európai viszonyokról írt művek közül a következőket ajánlom még:

Kiszely Gábor: Állambiztonság 1956–1990 – Korona Kiadó, Budapest, 2001.

Robert Counquest: Kegyetlen évszázad – magyarra ford.: Árok szállási Zoltán – magyarul a Kairosz Kiadó gondozásában jelent meg, Budapest, 2003. A mű eredeti címe és kiadása: *Reflections on a ravaged century* – Robert Counquest kiadásában, 1999.

Joël Kotek – Pierre Rigoulot: *A táborok évszázada* – magyarra ford.: Szilágyi András és Vajda Lőrinc, a Nagyvilág kiadásában jelent meg 2005-ben – eredeti cím és kiadás: *Le siècle des camps*, Jean-Claude Lattès, 2000.

A két háború között a határon kívülre került, onnan elmenekült és hazánkba összezsúfolódott lakosság, főleg paraszti rétege vagy „amerikás” lett, vagyis folytatva az első világháborút megelőző időket, „kitántorgott Amerikába”, vagy Pestre ment munkát keresni. Az egészségtelenül dagadó főváros fejlődése a vidék rovására történt. A leghazugabb csúsztatás *Horthy Miklós* lefasisztázása volt, hiszen a németekkel való szövetség ellenére ellenállt a nácik nyomásának. A németek 1944. március 19-én megszállták Magyarországot. *Szálasi* október 15-én megteremtette a náci proletárdiktatúrát a budapesti csőcselékre támaszkodva.

A kommunisták ugyanerre a csőcselékre támaszkodva vették át az ország irányítását. Minden a Moszkvában gondosan előkészített tervnek megfelelően zajlott. A hatalom megszervezését a kommunista pártra bízták, amely mögött a Szovjetunió katonai súlya állt. Az első periódusban az értelmiséget összemosták a gyűlöndő kizsákmányolókkal. A terror alatt az ország jól képzett mérnök-, orvos-, jogászgárdájának száza Nyugatra szöktek. Németországban harminc háborús bűnöst ítélték halálra és végeztek ki, Magyarországon háromszázat. Ha a lakosság számarányát vesszük, az azt jelenti, mintha hazánkban hetvenszer annyi háborús bűnös lett volna.

A párttagok elsőbbségük bizonyítására kiötlötték a dialektikus materializmust, ami azt jelentette, hogy a párttag felsőbbrendű lény, hiszen mindig igaza van. A párttagok és pártvezetők meg voltak győződve arról, hogy mindenféle lépéscsőt átugorva (tanulás, tudás, szakmai gyakorlat, rátermettség, irányítási képesség stb.) egyfajta új és védett vezetőkké, tulajdonképpen egyfajta „munkás” arisztokratákká váltak. Ez a réteg az alájuk gyűrteteket folyton megalázta, kizsákmányolta, kihasználta, miközben forradalmi dalokat harsogtak a fényes sikerekről, az igazságos társadalomról, a boldog népről. Az értelmiség helyén „szellemi dolgozókat”, a parasztság helyén nincsteleenné tett zselléreket, vagyis téesztagokat, a munkások helyén éhbérért dolgozó robotosokat, „melósokat” találunk, akiket büntettek, ha nem teljesítették a „normát”. Az elvesztett 56-os forradalom egyik következménye volt, hogy a maradék értelmiség újra megtizedelődött.¹⁵

Tomka Ferenc művéből idézek néhány sort: „A kommunizmus legnagyobb bűne nem a gyilkosságok, koncepciók, koncepciók vagy koncentrációs táborok léte, hanem az, hogy megtörte az emberek jellemét, és szétverte a társadalom természetes szervezetét. A kommunista országokban betiltottak minden egyházi és társadalmi egyesületet, és megszüntették a gyűlekezési jogot. Szétverték a fennmaradó pártokat, szervezeteket, egyházakat, és bebörtönözték azok vezetőit, különösen ha felmerészték emelni hangjukat a proletárdiktatúra törekvései ellen. Egy hagyományos falu vagy kisváros társadalma biztonságot nyújt tagjainak, és öntudatosá teszi az egyént és a társadalmat. Egy talajától megfosztott ember viszont ki van szolgáltatva a diktatúra hatalmának. Még mai napig is a média manipulációjának. A magyar népet évtizedeken át arra nevelték, hogy mondjon le emberi szabadságjogairól, hitbeli meggyőződéséről, az igazságról, a másik emberért érzett felelősségről, mindennemű szolidaritásérzéséről. Bátran legyen besúgó, kenyeret, pénzt, előmenetelt kap érte.”¹⁶

Mára a helyzet még ennél is rosszabb. Világszerte az a veszély fenyeget, hogy az abszolutizált fogyasztói társadalom az élet feltételeit semmisíti meg. A társadalmi konszenzus és a közös értékek elvesztésével az ember az embernek farkasává válik. Az öngyilkosság, család kiirtása, önkárosító magatartás mindennapivá vált.

A múlt század tapasztalata, hogy a modernizáció útjai a haláltáborokba vezettek. Nem csoda, hogy sokan szkeptikussá váltak a „tudomány” mint olyan, főleg a filozófia felé. Mindezekért a folyamatokért az „értelmiség” – *Nietzsche*, Marx és a többiek – a felelősök. Miközben hazánkban a depresszióról könyvtárnyi irodalom születik, a türelem, a szelídség, a szeretet, az együttérzés, a harmónia, és folytathatnánk a sort, nem szerepelnek az orvosi, de még a filozófiai lexikonokban sem. Az ember és környezet harmóniája, ahogy azt Platón megírta, a bizalom, a megbízhatóság, meghitt emberi kapcsolatok, kreativitás, rácsodálkozás a világra, mások sikerével azonosulni tudás öröme, együttműködés – említésre se kerül. A legmanipulálhatóbb lény a magányos, szorongó, kiszolgáltatott ember. A reklám mindannak az ellenkezőjét sulykolja, ami a harmonikus személyiség és közösség egészséges kibontakozását elősegítené.¹⁷ Ezért kell különös gonddal óvnunk gyülekezeteinket, ahol ezek az értékek még mindig megvannak.

Mindezt csak azért kell számba vennünk, mert még mindig ott tartunk, hogy a magyar társadalom ezeken nincs túl. Nem is csak arra gondolok, hogy az utóbbi húsz évben nagyjából ugyanazok a személyek irányították az országot, mint a kommunista évtizedek alatt. A parlamentben törvényeket hoztak, amelyek köszönő viszonyban sincsenek az emberek igazságérzetével, és azzal, hogy hogyan élnek az emberek, főleg vidéken. A többség nemcsak szegény, például Vésztőn a téesz nyugdíjas özvegye, valamikor bikákat és pulykát neveltek a férjével, a téesz fizetés mellett ebből jutottak ötről a hatra. Ma 17 ezer Ft nyugdíjat kap, és a kis tili-tolival járja télen a Körös-partot, hogy az egy éve nőtt nyers akáchusángokat kisbaltával kivágja és összegyűjtse, mert ez a téli tüzelője. Segélyért folyamodni nem tanult meg soha, egyébként szégyellné is.

Kisnyugdíjasok – nagy gondokkal

Hogy mennyire jogos és értelmes dolog őket amerikai stílusú sikerevangelizációval traktálni, azt döntse el mindenki a maga esze szerint! Amennyiben egyáltalán törődik még valaki velük. Hiszen az biztos, hogy ha ők megtérnek, nem

képeznek jó gyülekezet-fenntartó bázist. Legfeljebb már csak egy lépésre vannak az örökkévalóságtól, de még mindig elérhetők az evangéliummal, igaz, hogy valószínűleg nem az evangelizációs kampányokkal, hanem csak úgy asztal mellett személyesen beszélgetve. De ha a magyar viszonyok megértéséből kell elindulnunk – mégpedig nem abból, aminek lenni kellene, hanem abból, ami van –, akkor nem lehet ezektől az emberektől sem eltekinteni. Mert nemcsak a városi aluljáró a misszió területe, hanem Vészto is.

Látnunk kellene azt a rezignációt, óvatosságot, olykor ellenkezőleg, azt a mindenféle ellenőrizhetetlen hatás felé való nyitottságot és fogékonyságot, és a kettő között a variációk végtelen sorát, ami népünkre ma jellemző. Nem rosszabb a magyar senkitől. Nem azért dolgozik napi 10–12 órát, mert szeret napi 10–12 órát dolgozni, hanem mert míg egy német vagy egy amerikai megél a fizetéséből, és némi készpénzt még félre is képes tenni, a magyar azért a munkáért, amit Németországban játszva megkeres egy polgár nyolc óra alatt, a 10–12 órai munkával is csak a nyugati fizetéseknek a töredékét kapja. Az orvostól a pedagóguson át a szakképzetlen segédmunkásig mindenki ebben a helyzetben van, a megélhetési politikust kivéve. Innen van az, hogy némelyek (az értelmesebb magyarok) viszolyognak a sikerevangelizációtól. Mások szeretik, éppen mert egy álomvilágot vélnek megnyílni maguk előtt – ebben próbálnak megkapaszkodni.

Ha ehhez hozzávesszük, hogy mi lett a nagy EU-ba vetett hitből és várakozásból, látnunk kell, hogy a fejlettebb iparral és infrastruktúrával, intenzívebb mezőgazdasággal rendelkező Nyugat számára a szegényebb államok csatlakozása, pláne felzárkóztatása nem érdek, sőt az ellenkezője az. De miért is ébredne egy dánban egy lengyel, vagy egy belgában egy magyar iránt szimpátia, csak azért, mert a szolidaritás mint szlogen bekerült az EU-ba? Mára nyugaton is nőtt az európai közösség felé a szkepszis. Ez pedig mindig jó táptalaja a nacionalizmusnak. Az előrehaladott központi bürokratizálódás Brüsszelben nagy terhet és hozzá képest kevesebb látható eredményt produkált. Európa, főleg szabadabb légkörhöz szokott polgárai pedig el-elgondolkoznak ezen, és merő komédiázásnak látják magát az Európai Parlamentet is, amely nem sokban különbözik a volt kommunista államok diktatúrái által létrehozott KGST-s tapsgépezetétől.¹⁸ Mára ehhez hozzájött az ír és görög válság, ami a közös európai valutát, sőt lehet, hogy magát az Európai Uniót is a veszélybe sodorhatja.

8. Az erkölcsi válság

2006-ban a parlamenti választások után Magyarország miniszterelnöke Balatonöszödön beszédet mondott – igaz, hogy csak saját pártjának képviselői előtt. Szinte dicsekedve jelentette ki: „hazudtunk éjjel, hazudtunk nappal, hazudtunk állandóan és folyamatosan.” Ez ugyan már korábban is tudható volt, hiszen minden megnyilvánulásuk arról árulkodott, a választásokon a lakosság egy jelentős része mégis rájuk adta szavazatát. A parlamentben a viselkedés és a hangnem kritikán aluli volt. Ennél már csak a törvények voltak felháborítóbbak. Mivel témánk szempontjából a dolognak nem a politikai, hanem az erkölcsi oldala a fontos, azt kell vizsgálnunk, hogy hogyan csapódott le ez az emberekben.

Kiábrándultak a politikából. A vallásból csak azért nem, mert ezt már korábban kilúgozták az emberek tudatából. Nos, ha kortársainkat meg akarjuk érteni, ez a kiábrándultság meg-

kerülhetetlen tényező. Lehet, hogy ennek következtében nyitottak lesznek egyfajta könnyed, feldobott „evangélium” befogadására, hiszen az legalább hangulatilag jelent időleges kikapcsolódást. A valóság helyett megnyílik előttük egyfajta álomvilág, míg föl nem ébrednek, megédesíti egy kicsit a mindennapjaikat. Hetente legalább egyszer megmártózkodhatnak egy gazdagnak látott, sikerektől hangos miliőben, hogy aztán hazamehessenek folytatva mindent úgy, ahogy korábban volt.

Kár érte. Egyrészt, mert az álom nem tart örökké, másrészt, mert Isten evangéliuma nem álomvilágot kínál, hanem igazi segítséget. Igaz, másmilyent, mint a hazudozás bármiféle világa. Ez a véres golgotai keresztből fakadó valóságos megtisztulás és új, örök élet világa. Vigasztalódás a kudarcokban, erő a nehézségek elviselésére, az örökkévaló megragadása a pillanat helyett. Még akkor is, ha marad az ország vezetője az, aki eddig volt. De a lélek megtisztulhat, újjászülethet, és ezt semmilyen külső körülmény nem gátolhatja meg.

De nézzük tovább annak az erkölcsi válságnak területét, amely nem csupán hazánkat kezdte ki, de hazánkat is! Szinte nincs híradó, amelyben bankrablásról, gyilkosságról, a család ellen elkövetett erőszakról, sikkasztásról, csalásról, rendőrbűnözésről, szexbotrányról ne lenne szó. Az adócsalás trükkjei lépést tartanak az adóemelés és különféle kiesztelt adónemek bevezetésének trükkjeivel. Ki hisz itt már kinek, és ki büntet kit? Közben pedig tönkremegy az ország.

Azután ott vannak a fiatalok. Egy korábbi rendőrmiszter kijelentette, hogy aki fiatal létére nem próbálja ki a drogot, az nem is vagány. A drogdílerék föl-alá sétáltak a budapesti kerületi rendőrkapitányság székháza előtt, a tévéhíradó pedig bemutatót tartott róla. Aki nézte, elgondolkozhatott rajta, hogy a rendőrök a dílerék ellen vannak, vagy éppen érettük, hogy ne zaklassa őket senki? És akkor mennyi a rendőrök részesedése a bevételből? Ja, és hogy közben az ifjúságunk lezüllik? Vagy fiatalon halnak meg kilúgozott tudattal és lélekkel, mielőtt éltek volna? Na és?

Az érdi vasúti megálló, igaz, hogy kissé lassan, de minőségi módon végre mégiscsak elkészült. Befejezve viszont akkor lett, amikor az ünnepélyes átadás után két héttel, amit csak lehetett, a legképtelenebb helyeket is beleértve, falfirkával összemocskolták, a hirdetőablak üveglakait válogatás nélkül mindegyiket kiverték. Azóta így is maradt. Most már mi magyarok a magunkénak érezzük, „birtokba vettük”.

Évek óta járok fel Balatonszemesről Budapestre tanítani. A fiatalok novemberben sáros lábukat felrakják a szemben lévő kárpitozott ülésekre. A kalauzok lehajtott fejjel mennek el mellettük, mert nem mernek szólni nekik. Orcapírító stílusban küldenék őket melegebb éghajlatra. Ilyen stílusban értekeznek egymással is, még hozzá nemcsak a fiúk, hanem a lányok is. A tanárokat szabad ütlegetni, ennek is reklámot csinál a tévé, de a fiatalok tudja, hogy ő nem büntethető. Ezt ő tudja igazán, és azt is, hogy neki „személyiségi jogai” vannak. A megvert tanárnak viszont nincsenek.

Az emberek többsége úgy véli, hogy ez természetes, vagy nem lehet ellene tenni semmit. Ha visszamegyünk az időben nem száz, csak ötven esztendő: a fiatalok köszöntek az idősebbeknek, szüleiknek és tanáraiknak. Engedelmeskedtek lázadozásaik ellenére is. Ma ezt csak az egyházi iskolákban követelik meg tőlük. A nevelésre azonban nincs oktatási keret, az egyházi iskolákat pedig pénzvonással büntetik. A lezülles nem hirtelen következik be, hanem lassan és folya-

matosan. Mert ha hirtelen következne be, a különbség akkora lenne, hogy a társadalom tagjait is megdöbbené, és visszartartó erőként hatna. Ámde a változás lassú és szívós. Az „eredménye” viszont már megmutatkozik, és hogy a végeredmény mit tartogat, azt senki sem tudja. Végül veszélyes lesz kimeneni az utcára?

A műveltséget nem lehet tölcserrel betölteni az üres fejekbe, csak a befogadó szív aktív részvételével és az illető saját kemény munkájával. A hátrányos helyzetű fiatalok létszáma évről évre nő. A tudatlanság ragályként terjed. Ezen kellene segíteni, de nem a kiemelkedő képességűek visszafogásával, nem a minimális követelmények bevezetésével. A sokat emlegetett „esélyegyenlőség” akkor töltené be rendeltetését, ha nem a jobban teljesítők színvonalának középszerűvé tétele, hanem a hátrányos helyzetűek felemelésével járna. A hátrányos helyzetűek soha nem fogják tudni önmagukat felemelni. Az iskolából kimaradó kamasz újbóli integrálása szinte megoldhatatlan feladat. Marad az élet primitív élvezete, a testi-lelki ösztönöket felturbózó deviancia, a rombolás ösztöne.

Legalábbis hagyni kellene élni azokat az elhivatott és elszánt pedagógus egyéneket és fiatalokkal foglalkozó intézményeket, amelyek nem szervezéssel és parancsszóval, hanem neveléssel és példaadással tesznek a leszakadók felzárkóztatásáért. Hatalmas „misszió” lehetne az ő erkölcsi támogatásuk. A tanulás és tanítás első és legfontosabb területe a család. Az elmúlt évtizedekben lezüllesztett, napjainkra anyagilag ellehetetlenített család. A tanítás legfőbb, ha nem egyedül határos módja pedig a személyes példamutatás. A mai fiatalság legjelentősebb része csonka családban vagy családon kívül nevelkedik. A morális és hitbeli értékek közvetítése az egyházak által a közelmúltig tilos, de legalábbis korlátozott volt. Akadtak akkor is, ma is elhivatottak, akik sikerrel vállalták az arra fogékonyak emberré nevelését. A *Rákosi-* és *Kádár-*korszak azonban nem múlt el nyomtalanul: a közérköles mélyre süllyedt.¹⁹

Az ember csupán termelési eszközzé vált. Már nem a személye, hanem csak a munkaereje lett érték. A kor ugyan emberközpontúnak hitte és hiszi magát, ám maga a „központ”, vagyis az ember kicsi és jelentéktelen. A jövő „paradicsomának” állandó ígéretése az embert a feje tetejére állítja. Világunkban az önmagával meghasonlott ember vált mindeeknek a mértékévé. De nem képes már talpra állni, és békét és rendet teremteni sem önmagában, sem önmagán kívül. Mivelhogyn belül elszigeteltek vagyunk, egymástól is elszigetelődünk. Az a bűnös állapot, amit megszoktunk, „normálisnak” tűnik. Miután a Teremtő Istent megtagadta, a pogány isteneknél mohóbb emberáldozatokat követelő hatalmasságokat hozott létre.

Az evangéliumi tanítás, az Úr Jézus összes példázata a bukott világgal mindig homlokegyenest ellentétes irányt mutat. A „világ” mint Isten alkotása ma is jó, a bűnösség, a romlottság, a széthullás nem lényege, hanem csak az embertől rákényszerített állapota. A keresztyénség nem a világ elutasítását, hanem a gyógyulását kínálja azáltal, hogy a Teremtővel, az őt körülvevő világgal és önmagával való megbékélésre és egységre hív és vezet. Az egyház nem azáltal él, ami különleges és egyedi, hanem azáltal, ami örök. Ez az örök bízott rá, méghozzá Istentől. Az evangelizáció és a misszió célja pedig nem a gyülekezetek tagszaporítása, hanem az az Istentől ránhúzott megtisztelő megbízás, hogy a romlást a Teremtő

erejével igyekezzünk fékezni, ha lehet megállítani. Éppen az erkölcsi káosz és a következtében előálló lelki és emberi nyomor kiált az egyedüli segítség után, amely valóságos: a Megváltó után. Halljuk egyáltalán?

(Folytatjuk a következő részlettel)

Jegyzetek

- 1 Bernerd Lewis: Az iszlám válsága. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2004.
- 2 Adel Th. Khoury: Was ist los in der islamischen Welt? Verlag Herder, Freiburg, 1991.
- 3 Arend Theodoor van Leeuwen: Kereszténység a világtörténelemben. Üdvösség és szekularizáció. SZIT, Budapest, 2010. 173–200. o. Hosszan fejtegeti, hogy az iszlámot nem lehet az ezeregy éjszaka meséi színvonalán megközelíteni, ez lezár minden közeledést és megértést az iszlám felé. Egyben leegyszerűsítése a dolgoknak.
- 4 Gerhard J. Bellinger: Nagy valláskalauz. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990. 197–223. o.
- 5 Lewis, 126. o.
- 6 A. W. Tozer: Az ember: Isten lakóhelye. Arany Mécstartó. Nagyvárad, 2009. 127. o.
- 7 Uo., 138. o.
- 8 Ankerl Géza: Anyanyelv, írás és civilizációk. Mundus Egyetemi Kiadó Budapest, 2004. 12–130. o.
- 9 Uo., 108. o.
- 10 Ifj. Fasang Árpád – Fodor András: Hivatás és hitvallás. Mundus Egyetemi Kiadó Budapest, 1998. 70. o.
- 11 Uo.
- 12 Görömbei András: Nagy Gáspár. Nap Kiadó, Budapest, 2009. 118. o.
- 13 Gyürk István: A mérnök társadalmi megbecsülése, in Hitvallás..., 287–289. o.
- 14 Görömbei, 129. o.
- 15 Kováts Ervin Svájcban élő egyetemi tanár írása, in Hivatás... 365–372. o.
- 16 Tomka Ferenc: Halálra szántak, mégis élünk. Szent István Társulat, Budapest, 2005. 93–94 o.
- 17 Kopp Mária: Cooperatio bona, nihil aliud című cikkéből Budapest, 1998.
- 18 Maarten Doorman: A romantikus rend. Typozex, Budapest, 2006. 230. o.
- 19 Szentirmai Attila: Egy biológus gondolatati közoktatásunk problémáihoz című cikkéből. Debrecen, 1998.

Szebeni Olivér

Végjáték

Megtérésem pillanatában elűzött soroksári svábok megürült, fületlen, otthonába telepített, Felvidékről kiűzött magyaroknál tartott házi istentiszteleten kellett beszélnem a Bibliából. Egy ember nyomban megtért, én magam. Aztán kortárs vasárnapi iskolai osztályban jelölt ki Isten munkateret. Ez volt a két nyitólépés.

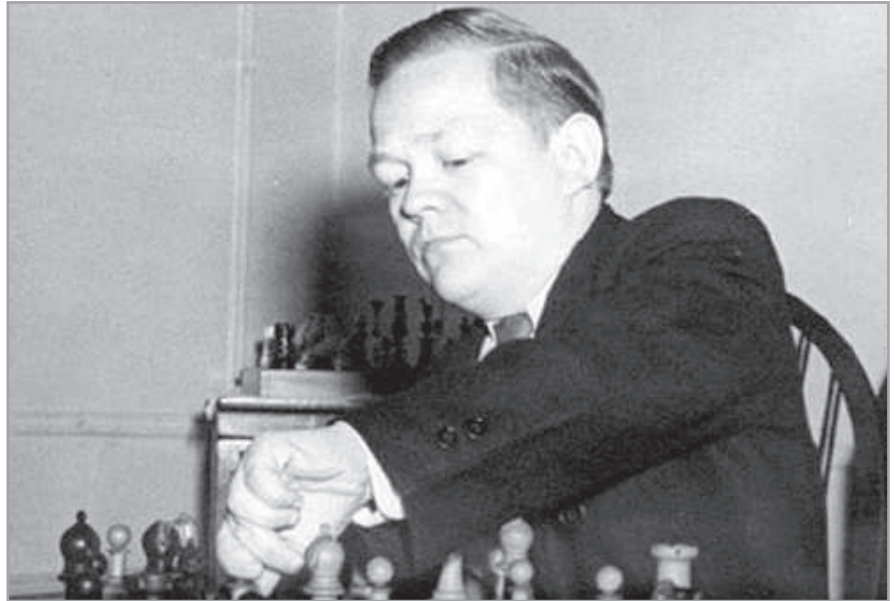
Különleges, határsáv-igazolvány felmutatásával utazhattam Tompára, majd békeidőben lövészárkokon átugrálva, szögesdrótok alatt bujkálva juthattam a gyülekezetbe, hogy elkezdjem igeszóloi pályámat. Ma sem értem, hogyan, de a hatóság csak évekkel később szerzett tudomást „a baptistáról”, amikor költöztünk arról a vidékről. Főfoglalkozásom az igehirdetés volt, de meg kellett élnünk valamiből. Tehát dolgoztunk szántóföldön, hajnaltól vakulásig. Budapesten folytattam irodában technikusként. Tolmácsoltam nemzetközi műszaki tárgyalásokon. Kutattam a történelmünket, és levéltárat alapítottam. Nyomatott térképek híján Jézus Krisztus szülőföldjének térképét kézzel rajzoltam meg. Teológiai tantárgyakhoz tervek és kurzusokat írtam. A Bibliát ismertettem, írásban, képekkel, kiállításokon. Ezekhez rögzített és mozgó figurákat konstruáltam. Méretarányosan megmintáztam a jeruzsálemi

templomot. Megkérdezték fiataléveimben, tulajdonképpen mi akarnék lenni? – Baptista prédikátor, feleltem. Tanítottam gyermekeket és felnőtteket hazánk rögzös útjain vándorló úttörő misszionáriusainkról. 76 éves koromig tartott mindez. Nagy, bonyolult kombinációk, offenzív és defenzív lépések „a táblán”. Máig kétséges eredmények.

„Ó, de remeg a szívem: Vajon Jézus, Mesterem, Hogy lesz vélem megelégedve?”

Aztán a végjáték. A társaim jórésze elment. Volt köztük egy-két jó sakkozó (tényleges és szimbolikus értelemben),

de egyikükkel sem játszottam soha. Az élet nagy játszámja gyorsan legördült. Az egyházi címlistán 62-en vagyunk, ők mind ismernek. Elmondhatom mindenkinek, mi erről a „sakkturnáról” a véleményem: minden a végjátékon múlik. Semmilyen kombináció, fenyegető helyzet, ütés vagy csel nem lényeges, a végjáték a legfontosabb. Százszor bementhatja az ember a sakkot, de mit ér, ha utoljára a mattot a partnere mondja be. Harcolt, küzdött, fenyegetett, mégis lehet vesztes. Mindvégig ki kell tartania. Azután jöhet az értékelés, az elemzés, a megannyi magyarázkodás. Felírják betűkkel, számokkal a lépéseket, a pillanatnyi helyzetet. Megkérdézhetik, miért éppen azt a baljóslatú lépést választotta az ember a lehetőségek közül. A döntés a végjátéktól függ. Addig volt lehetőség korrigálni, a végjáték utánra már csak a tudomásulvétel marad.

Az igehirdető egyszerre minden, és ugyanakkor senki. A munkája csodálatos remekmű, vagy értéktelen halmaz. Az igehirdető nem színész, aki jól vagy rosszul játszik, nála a szellemi értékek teljessége van. Fölmérhetetlen értékű választékkal rendelkezik. Szavai mögött megcsillan a bölcsesség, az embertárs iránti empátia, a hősiesség, és kilátás nyílik az egyetlen helyes megoldásra. A 64 kockás táblán otthonosan mozoghat, 32 bábura figyelhet egyszerre. Ám ő sem menekülhet meg a kísértéseitől, az összeomlás, kiábrándulás veszélyétől. Kísértés a lelki letörtség, önmagába roskadás, amikor látni sem kíván többé senkit azok közül, akik állítólag a „testvérei” voltak és bámulva hallgatták. Amikor „csúcson” lépdelt, neki tapsoltak. A „lelki élményeit” követték. A tapasztalataira támaszkodtak, mintha az lenne az abszolút igazság. Ő

volt az etalon, a tökéletes mérték. Lantot pengetett, pálmaágakat lengettetett. Napoleonként önmagát koronázta meg. Mindenki csodálta, ahogy szelektált, építkezett. De csak ha nyer a végén, az ad értéket minden kockázatos kombinációnak. Míg a kombinációk közben gyérül a tábla, kiürül a saját lelke is. Alattomosan tör rá az izgalmas végjáték. Az élethosszig tartó munka, szellemi feszültsége kiegészül a súlyos felelősséggel. Az energiabázis kimerülhet, és többé nincs verseny, csak vonaglás. Kiütötte „a sötét vezért” oly energikusan, hogy repült nemcsak a tábláról, az asztalról is, de a végjátéknál remegő a kéz.

Azután történt meg, hogy hirtelen és teljesen váratlanul kollabált (elájul, összeroppan – a szerk.) a „nemzetközi nagymester”. Egyébként semmiféle fizikai betegsége nem volt. Kápráztató képességének bonyolult palotája homokszemcsékre hullott szét. Az egykori hős gyáva emberként viselkedett. A Kármelről a Negev-sivatag felé futott. Onnan tovább a Hóreb-hegy barlangjába bújt, hogy menedéket találjon, mert fenyegették, noha senki sem üldözte (1Kir 19,9–18). Valami angyal jött feléleszteni ernyedt lelkét, testét. Köszönet helyett a szája csak a keserűség szavát árasztotta, és az összeomlás rémét látta. A negyven napra megerősítő pogácsa nem esett jól neki. Hogy mit csinál? Ne kérdezzék tőle!

Lépéshátrányba került. Már nem a dolgok elé, csak utána lépdél. Nem vezet többé, csak sodródik, és kapkod a sakkóra után. Még nem mondták ki az utolsó szót, de érzi a közösségi ember fájdalmas magánosságát. Pedig ha nem mindig lefelé, a kiürülőben lévő táblájára és királlyá vált tükörképére tekintene, hanem egyszer felfelé is, találkozhatna az őt figyelő Jézus Krisztus szemével, aki segíthet rajta. Péter ha nem jut krisztusi szemkontaktusba, nem jut könnyeket hullató bűnbánata sem üdvösségre. Milyen sokszor prédikált erről, és most mégis elfelejtette. Könnyebb beszélni másoknak akár több ezerszer, mint a végjátékban egyszer önmagunknak. A „Halotti beszéd” a huszonegyedik században bizonyára így alakulna nálunk:

Látjátok, feleim, szemetekkel, mik vagyunk?

Nemcsak élni, meghalni sem tudunk.

Egyszer volt, hol nem volt egy öreg baptista prédikátor,

Szilágyi Gábor. Kornya Mihály utolsó gyülekezetéből, Bihardiószegről indult. Szorgalmasan dolgozott, fáradzott hűségesen, és végül megöregedett. Volt egy leánya Pesterzsébeten, aki magához vette. A helyi vasárnapi iskola főtanítója összeszedte sok-sok gyermekét, és felkészítette őket látogatásra egy szép nyári napon. Valahogy ráértett, hogy a korai gyermekkor és a késői öregkor úgy összehajlik egymásba, mint egy teljes ívben meghajlított acélszalag. A vasárnapi iskolások augusztus 8-án mentek a koros ember köszöntésére, aki pokrócba csavarva, nádból font, sással szőtt hintaszékben ült az udvaron, és maga elé révedve, szótlánul várakozott. A vasárnapi iskolások főtanítójukkal nem késnek. Ő végighallgatta a programjukat, és meglepődésére egyszer csak azt hallja, hogy a gyermekek kérdéseket tehetnek föl neki. Szemében fölillant a régi fény.

Egy hét-nyolc éves kisfiú törte meg kérdésével a csendet, csak egyetlenegy kérdést tett föl:

– Mikor volt Szilágyi Bácsi életében a legboldogabb?

– Ó, drága fiam, mikor voltam? Hát most vagyok!

Azóta tudom, öreg prédikátor is lehet boldog. Az emberi élet végén is talál szépséget, okot az áldott örömekre. Nem a rangja vagy hírneve, sem a megmért, számlált teljesítménye miatt lesz az.

Sakkozzon, aki ráér! Én soha életemben sem voltam sakkozó, időm sem volt hozzá. Viszont boldog vagyok, és az Úrban egész végig boldog szeretnék maradni. Hiszem, hogy azután örökké boldog leszek.

ISTEN NÉPE A TÁRSADALOMBAN

Dr. Mészáros Kálmán

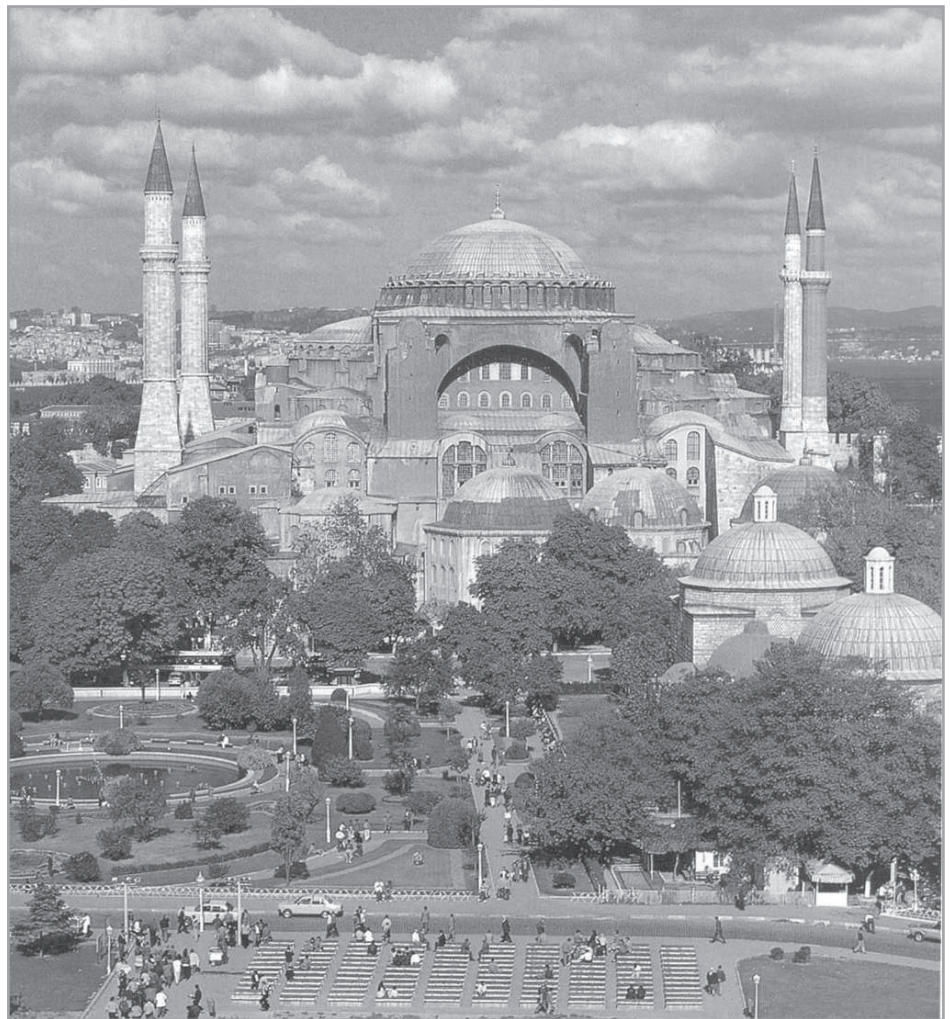
Vallásközi dialógus tapasztalatai Isztambulban

A magyarországi *Keresztény-Zsidó Társaság* és a törökországi *Dialógus Platform Kulturális Egyesület* közös szervezésében egy teológiai professzorokból (nagyreszt történészekből) és egyházvezetőkől álló 18 fős delegáció utazott június 21–28. között Isztambulba, illetve az ország más jelentős történelmi színhelyeire azzal a céllal, hogy közelebbről ismerjék meg a résztvevők a zsidó-keresztény-izlám vallások együttélésének nehézségeit és pozitív eredményeit. A magyarországi küldöttség izraelita, katolikusok, református, adventista teológusai között a baptisták képviselőjében lehettem jelen.

Mint az ismeretes, Isztambul az elmúlt évben Pécshez hasonlóan Európa Kulturális Fővárosa volt. A két város sok tekintetben mutat azonososságot, de merőben eltérő különbséget is. Abban párhuzamos a két város történelme, hogy mindkettő a Római Birodalom részeként jelentős szerepet kapott a múltban. Míg az egyikben római kori őskeresztény sírkamrák és templomromok őrzik ennek a korszaknak az emlékét, a másik viszont *Nagy Konstantin* 324-ben hozott döntése alapján a birodalom fővárosává és Róma után a kereszténység egyik legmeghatározóbb központjává emelkedett. Abban is közös mindkét település sorsa, hogy a középkorban véres harcok után e városok török-muzulmán megszállás alá kerültek. Míg Pécs esetében ez 150 évig tartott, addig Konstantinápoly 1453 óta Isztambul néven ma is a muzulmán vallás szellemi központja. Közös pont lehet még az is, hogy a törökök messze földön híres, országokat letipró hadvezére, *Nagy Szulejmán* szultán éppen a Pécs közeli Szigetvár ostroma ideje alatt halt meg magyar földön, akire mint nagy nemzeti hősré tekint a török nép. Nekünk persze más a véleményünk róla...

Isztambul tehát mindenképpen tanulságos színhelye az egymásra rétegződő korszakoknak, kultúráknak és világvallásoknak. A város azonban eltér minden más európai várostól abban, hogy két kontinens határán fekszik. Az elmúlt években a Boszporusz tengersizors fölött épített két gigászi méretű híd nemcsak két földrészt, de két merőben

eltérő kultúrájú és vallású kontinenst is összeköt. A teljhatalmú szultánok uralma igaz, hogy már véget ért, de a mai Törökország gazdasági és politikai ereje nagyobb, mint valaha volt. Az első világháború végén az Osztrák–Magyar Monarchiához hasonlóan a vesztes államok között szerepelt. Jelentős területeket veszített el, és már az egész ország teljes földarabolását határozták el a győztes nagyhatalmak. Különösen a Boszporusz és Dardanellák tengersizorsokért folyt ádáz küzdelem, mintegy 250 000 török hősi halottat hagyva maga után a háború végére.

Nagy Konstantin 325-ben megkezdett, majd többször átépített Hagia Sophia (Szent Bölcsesség) temploma Isztambul jelképe, ma múzeumként szolgál

Törökország akkori vezetése azonban nem volt hajlandó aláírni az ő „Trianonjukat” szentesítő békefeltételeket, hanem tovább küzdött az egységes modern török állam megszületéséért. A moszlim vallást leválasztották az állami apparátusról

és egy szekularizált országot hoztak létre. Érdekes azonban az a tendencia, ami napjainkban megfigyelhető Törökországban. Az utóbbi évtizedekben ugyanis a muzulmán vallás reneszánszát éli az országban, különösen a tanultabb fiatalság körében. A mai statisztikák szerint míg az első világháború idején mintegy 17 millió lakója volt Törökországnak, addig napjainkban megközelíti a 65 milliót, melynek több mint a fele 25 év alatti. Tehát példátlan az a népességgrobbanás, ami ebben az országban történt. Talán ez okozza azt az utolsó évtizedekben tapasztalt inváziót is, aminek következtében törökök milliói keresnek ideiglenes vagy végleges új hazát Európa más államaiban. (Európában mintegy 20 millió muzulmán él, melynek jó része török származású, csak Németországban közel öt millió a számuk, hazánkban több mint 30 ezer török élhet.)

Törökországban a lakosság 99 százaléka vallja magát muzulmánként. Ott-tartózkodásunk idején nem győztünk elegendet csodálkozni azon, hogy napfelkeltétől napnyugtáig öt esetben sietnek a legközelebbi dzsámiba vagy otthoni imafülkéjükbe az emberek, és a minaretek magaslatába elhelyezett hangszórókból a müezzin messze harsogó hangjára szinte vezényszóra hajoltak földig a férfiak ezrei napkelet felé fordulva úgy, hogy a homlokuk a földet érte, majd felemelkedve, ismét meghajolva fél órán keresztül imádkoztak Ábrahám Istenéhez.

Az egyik reggel öt órakor kezdődő imaalkalmunkon a hatalmas belvárosi dzsámijukban mintegy 8–10 ezer ember imádkozott körülöttem. Mivel a pad nélküli templomukban nem fértek el, a hatalmas oszlopcsarnokos udvar, sőt a környező utcák is tele voltak imaszőnyegeiken térdeplő férfikkal. Meglepő volt számomra a fiatalok nagyszámú jelenléte. De ugyanezt a szokás-törvénytisztelő magatartást tapasztaltam azoknál a családoknál is, ahova esténként meghívást kaptunk vacsorára, közös beszélgetésre. Amikor eljött az imádság órája, a vendégeket magukra hagyva a férfiak kivonultak egy

másik szobába, vagy akár az udvarra, és földig hajlongva együtt mondták el imádságaikat. A nők a háttérbe húzódvá kimaradtak ezekből az imaalkalmakból.

Számomra megrendítő, ugyanakkor félelmetes élmény volt ezeket az alkalmakat megfigyelnem. A megrendítő az volt, hogy ezek az emberek napjában ötször elővették a Koránt, és imádkoztak. Felvetődött bennem a kérdés, hogy a keresztyének számára mennyire értékes a Biblia, és vajon hányszor hajtunk akár térdet a teremtő Istenünk előtt. Megszégyenítő volt látnom ezt a buzgóságot, amit az ő hitükért ezek az emberek megtettek. Ugyanakkor félelmetes is volt mindezt látnom, mert egy expanzív, globálisan szerveződő, stratégiaileg átgondolt világvallás vonalai rajzolódtak ki előttem. Törökországban ugyanis a nemzeti összetartás vallásos ideológiájának alapjait sejtettem meg ebben az iszlám hitre „ébredés” napjainkban tapasztalt tendenciáiban. Ezzel szemben pedig ott áll a létszámában drasztikusan csökkenő, keresztyén hitében és erkölcsiségében meggyengült, kivénhedt, posztmodern Európa. Mi lesz vajon ennek a vége?

A 16 milliós Isztambulban kisebbségben élnek keresztyének, szinte néhány kisebb kerületre korlátozódik a jelenlétük. A város közepén magasodó Hagia Sophia (Szent Bölcsesség) templomát, melybe valamikor tízezren is befértek egy-egy keresztyén istentiszteletre, először nagymecsetté alakították, majd múzeum lett belőle. A római katolikusok, illetve a görög ortodoxok is korlátozott létszámban élnek ebben a városban. Többnyire más országokból bevándorló színes arcú látogatókat figyeltem meg az egyik katolikus templomban. A zsidóság létszáma is igen megcsappant a háború után, hisz többnyire elpusztultak a holokauszt idején, vagy Izraelbe vándoroltak ki. Több zsinagóga ma ugyancsak múzeumként szolgál. Vasárnap délelőtt egy kis holland protestáns templomra bukkantam, ahol végighallgattam az angol nyelvű istentiszteletet. A lelkész Angliából érkezett ide néhány évre misszió-

munkára. A hallgatóság nagyobb része itt is más országból származó és jelenleg Törökországban szolgálatot teljesítő atyafiakból állt.

A meglátogatott keresztyén templomok, zsinagógák, dzsámik vezetőivel is volt alkalmunk rövid párbeszédre és eszmecsereére. Nemcsak Isztambulban szerveztek vendéglátóink programot a magyarországi küldöttségnek, de az ország több pontján volt lehetőség a gazdag történelmi múlt megismerésére. Az egyik ilyen nevezetesség az ország közepén található Kappadókia vidé-

*A keleti keresztyénség szerzetesmozgalmának szülőhelye,
Kappadókia-Göreme sziklabarlangjai*

ke Kayseri/Caesaria tartományi fővárosa és annak környéke, a keresztyén indíttatású szerzetes mozgalmak szülőhelye. Vagy a nagy egyetemes zsinatok színhelye, Nicea, Kalcedon és természetesen a valamikori konstantinápolyi bazilika. Fölkerestük Trója romjait és a közelében található valamikori Troáaszt, ahol Pál apostol mennyei látomásban kapott arra kijelentést, hogy vigye át az evangéliumot Európába is.

Természetesen felkerestük *II. Rákóczi Ferenc* bujdosásának a színhelyét is a Márvány-tenger partján, Rodostóban, ahol egy piros-fehér-zöld szalaggal átkötött koszorút is elhelyeztünk a nagy magyar szabadsághős szobra előtt a himnusz eléneklésével.

Bennem különleges érzések kavargtak az utazás végén mind az egymás mellett egzisztáló vallási életet, mind a kulturális hatásokat, mind a virágzó és rohamosan fejlődő gazdasági összképet látva.

Megállapítható az a tény, hogy a múlt öröksége nem tart meg és nem véd meg az újabb történelmi korszakok előre nem várt kihívásaival szemben. Ha Európa és benne a mi kis hazánk,

Magyarország nem ébred föl szellemi tétlenségéből és nihilista hitehagyásából, nem sok jót remélhet a jövőtől. Erős, életképes nemzet kell válnunk Istenbe vetett hit és bizalom által,

Trója városfalának közelmúltban feltárt romjai

mert könnyen előidéződhet akár ismét a középkor 150 évig tartó rémséges álma. Vajon képesek lennénk-e mi mai magyarok ismét megvédeni Európa keresztyénységét, mint annak idején hazájukat, hitüket

védő honfitársaink, akik a reformáció idején a nemzeti nyelvre lefordított Bibliát a magyar nép kezébe adták, és buzgósgalagos imádsággal, tette és áldozatra is kész szívvel küzdöttek hazájuk fizikai és szellemi felszabadításáért, és munkálták háború dúlta szülőföldjük lelki újjáépülését.

Tehát magyar keresztyén testvéreim, látva korunk újabb szellemi kihívásait, elkötelezettebb és hűségesebb lelki munkára fel!

Rákóczi Rodosto/Tekirdag városában található háza a Márvány-tenger partján

*Dr. Mészáros Kálmán
egyházelnök*